

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Tomáš Musil

Bezpečnostní hrozba Jihočínského moře pro
potencionální válečný konflikt s Čínou

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička Ph. D.

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 24. dubna 2013

Podpis .....

Chtěl bych zde poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce panu Mgr. Stanislavu Myšíčkovi Ph. D. za konstruktivní kritické připomínky, vstřícný přístup a cenné rady, které byly pro vypracování této práce velmi přínosné.

Obsah

Úvod	5
1. Mezinárodní bezpečnost	10
1.1 Realismus a neorealismus v mezinárodní bezpečnosti	10
1.2 Strategie a politika	12
1.3 Strategie a strategická studia	13
1.4 Energetická bezpečnost	15
1.5 Teorie konfrontace Spojených států s mocenským vzestupem Číny.....	16
2. Nová vlna bezpečnostní teorie a analýzy Kodaňské školy	18
2.1. Sekuritizace.....	18
2.2. Referenční objekty	19
2.3 Bezpečnostní sektory	20
2.4 Teorie regionálních bezpečnostních komplexů (RSC)	22
3. Region Jihočínské moře	25
3.1. Geografické vymezení	25
3.2 Strategický význam	26
3.3 Exkluzivní ekonomická zóna (EEZ).....	28
4. Interní státní aktéři v Jihočínském moři	30
4.1 Vietnamská socialistická republika	30
4.2 Malajsie.....	33
4.3 Brunejský sultanát	36
4.4 Indonésie	38
4.5. Filipíny.....	39
4.6 Tchaj-wan	41
4.7 Čínská lidová republika	43
5. Externí aktéři	52
5.1 Spojené státy americké	52
5.2 Japonsko	56
6. Role regionální organizace ASEAN v Jihočínském moři	58
7. Komparativní analýza.....	60
Závěr	65
Prameny.....	68
Literatura	72

Úvod

Již od přelomu 20. a 21. století je světovými vojenskými a politickými strategy, politiky, vlivnými publicisty, odborníky na mezinárodní vztahy a politické vědy oblast Jihočínské moře řazena mezi nejvýznamnější geopoliticky sporné regiony. Díky své unikátní geografické poloze má Jihočínské moře strategický význam pro chod klíčových námořních tras s druhým největším lodním provozem na světě. Teritorium také disponuje obrovskými ložisky nerostných surovin a ryb, na které si činí nárok přímořské, ekonomicky se rychle rozvíjející státy jihovýchodní Asie, usilující od částečné až po hegemoniální nadvládu nad celým regionem, kde se jejich územní požadavky vzájemně překrývají. Bezpečnostní dynamika v této oblasti má potenciál v budoucnu ovlivnit mocenskou strukturu v jihovýchodní Asii s významným dopadem na globální rozložení sil. Slovy Roberta Kaplana: *„Znakem globální multipolarity je nadále diplomacie a ekonomie, ale Jihočínské moře nám může ukázat, jak vlastně multipolarita ve vojenském smyslu vypadá“* (foreignpolicy.com).

Důsledkem je vysoký počet drobných incidentů ve vodách u sporných ostrovů s permanentním napětím ve vzájemných vztazích na diplomatické, bilaterální a multilaterální úrovni zainteresovaných států. Události v této oblasti také bedlivě sledují blízcí i vzdálení externí státní aktéři, pro které by následné geopolitické změny v regionu měly zásadní ekonomické a vojensko-strategické důsledky, které by znamenaly změnu poměrů rovnováhy sil nad celou jihovýchodní Asií i východní hemisférou. Tyto faktory přispívají k růstu militarizace všech zainteresovaných státních aktérů a posilování vojenské přítomnosti USA v pacifické oblasti.

Bakalářská práce geograficky primárně vychází z oblasti Jihočínské moře v jihovýchodní Asii, kde okrajové státy položavřeného moře Tichého oceánu si kladou rozdílné nároky o Paracelské a Spratlyovy ostrovy, přilehlé menší ostrovy a vodní plochy lokalizované uprostřed regionu prostředním exkluzivních ekonomických zón podle Úmluvy mezinárodního práva o mořích a oceánech z roku 1982. Interní státní aktéři kladoucí si nároky o sporné lokality v oblasti jsou Čínská lidová republika, Tchaj-wan, Vietnamská socialistická republika, Malajsie, Brunejský sultanát, Filipíny a Indonésie, která pouze hájí své současné pozice v regionu, kde si neklade žádné územní nároky. Z důvodu omezenosti rozsahu analýzy, tato práce nezahrnuje ostatní pobřežní státy jako Singapur a státy Thajského zálivu, Thajsko a Kambodžu, které nejsou do konfliktu v Jihočínském moři nijak zapojeny. Mezi externí státní aktéry, kteří jsou regionální bezpečnostní dynamikou ekonomicky, politicky a vojensky ovlivněny patří především USA a Japonsko. Okrajově také Jižní Korea, Indie nebo

Austrálie. V časovém období se práce nejdříve stručně zabývá historickým vývojem vzájemných interakcí ve sporném regionu mezi zúčastněnými státy od druhé poloviny 20. do začátku 21. století. Primárně však vychází ze současných vzájemných mezinárodních interakcí mezi vládami zainteresovaných státních aktérů od přelomu prvního a začátku druhého desetiletí 21. století, kdy došlo ke střídání nebo obhajobě vládnoucích pozic vrcholných politických vládnoucích zástupců a elit v zainteresovaných zemích.

Nejvýznamnějším státním aktérem v oblasti je Čínská lidová republika (ČLR), která si činí nejvyšší teritoriální nároky na sporné vodní plochy a ostrovy v regionu Jihočínského moře. Pro Čínskou lidovou republiku jako druhou největší ekonomiku světa, nejlidnatější stát světa s druhými největšími výdaji na obranu po USA a jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik je kontrola blízkých surovinových, rybářských zdrojů a námořních tras z ekonomických důvodů klíčová. Politická a vojensko-strategická převaha v Jihočínském moři je pro Čínu jednou z hlavních zahraničně-bezpečnostních priorit ústředního zájmu, kde neváhá použít vojenskou sílu k prosazení, obraně a demonstraci svých zájmů, které jsou pro ni také prestižní záležitostí z hlediska jejího nového regionálního a globálního velmocenského postavení na počátku 21. století.

Podobné územní nároky jako Čína si činí také Tchaj-wan a Vietnam, kterému po krátkém konfliktu v roce 1974 byly Paracelské ostrovy obsazeny Čínou. Menší a skromnější nároky pouze na část Spratleyových ostrovů a přilehlých vodních ploch si činí Malajsie a Filipíny. Nejmenší požadavky v rámci exkluzivní ekonomické zóny vkládá nejmenší stát v regionu Brunejský sultanát. Druhý nejlidnatější stát jihovýchodní Asie s nejmenším přístupem k Jihočínskému moři, Indonésie, pro kterou je regionální a mocenský vývoj v regionu z bezpečnostního sektoru klíčový si hájí pouze své vlastnictví Natunských ostrovů. Všichni zainteresovaní aktéři se snaží prosazovat své nároky diplomatickou cestou prostřednictvím exkluzivních ekonomických zón a především multilaterálním jednáním v mezinárodní regionální organizaci ASEAN s výjimkou problematického mezinárodního postavení Tchaj-wanu a Číny preferující bilaterální způsob jednání. Mezi externí aktéry primárně spadá Japonsko, okrajově také Jižní Korea, Indie a Austrálie, pro které je region tranzitní oblast pro dopravu nerostných surovin a přepravu zboží, kdy se jedná o klíčový faktor pro stabilní existenci a chod jejich ekonomik. Posledním externím aktérem jsou USA, které bedlivě sledují ekonomický a vojenský vzestup Číny s potenciální hrozbou pro jejich námořní hegemonii se změnou rovnováhy sil v regionu. Jsou také vázány obrannými smlouvami s interními a externími aktéry a svými strategickými zájmy v oblasti.

Tato práce se nesnaží najít odpověď na vyřešení sporů v Jihočínském moři, ale má za cíl objektivně objasnit současnou situaci v této oblasti s předpoklady pro potencionální regionální konflikt s globálním dosahem, kde si klade výzkumnou otázku. *Je zvyšující se militarizace a případná eskalace konfliktu o sporné územní nároky mezi státy v regionu Jihočínského moře bezpečnostní hrozbou pro potencionální válečný konflikt mezi Čínou a USA?* S touto výzkumnou otázkou pracuje první hypotéza, která tvrdí: Zvyšující se vojenská síla, drobné námořní střety a asertivní politika Číny usilující o sporná teritoria a strategickou převahu v Jihočínském moři ohrožuje mírovou koexistenci a bezpečnostní stabilitu v regionu jihovýchodní Asie. Tu doplňuje druhá hypotéza, která tvrdí, že asertivní politika čínské vlády v Jihočínském moři není v souladu s její základní koncepcí zahraniční a bezpečnostní politiky v prosazování svých zájmů.

Téma bakalářské práce jsem si zvolil z důvodu zájmu o bezpečnostní a strategickou politiku, geopolitická témata, vojenskou problematiku, mocenský a ekonomický vzestup Čínské lidové republiky v kontrastu s mocenskou pozicí USA. Jedná se o komparativní analýzu, která porovnává na základě níže uvedených teorií územní nároky, vzájemné vztahy, zahraničně-bezpečnostní a strategické koncepce zainteresovaných interních a externích státních aktérů s jejich reálnou vojenskou a ekonomickou silou určující jejich regionální vliv k prosazení svých zájmů v Jihočínském moři. Kdy tito zainteresovaní státní aktéři prosazují své zájmy na základě svých aktuálně vládnoucích politických zástupců a stranických elit v kontextu regionální organizace ASEAN usilující o mírové a multilaterální řešení sporů. Komparaci územních požadavků, vztahů, zahraničních a bezpečnostních koncepcí, přímých a externích aktérů s jejich reálnou vojenskou a ekonomickou silou, která je základem jejich regionálního vlivu, usoudil autor jako nejvhodnější metodologický postup pro práci s první hypotézou a odpovědí na výzkumnou otázku. Na analýzu druhé hypotézy je aplikována komparace mezi oficiální čínskou zahraničně politickou a bezpečnostní doktrínou a její reálně vedenou politikou v Jihočínském moři.

První a druhá kapitola *Mezinárodní bezpečnost a Nová vlna bezpečnostní teorie a analýzy Kodaňské školy* obsahují ve svých podkapitolách teorie komparativní analýzy v Jihočínském moři. První podkapitola *Realismus a neorealismus v mezinárodní bezpečnosti* pracuje s pojmy z klasické bezpečnostní teorie vycházející z realistické a neorealisticke koncepce mezinárodních vztahů jako *mocenská rovnováha, hegemonie, státo-centristický model v anarchistickém mezinárodním řádu, bezpečnostní dilema* nebo *aliance za účelem obrany* na základě mocenské rovnováhy v korelaci s druhou podkapitolou *Strategie a*

strategická studia zaměřující se na zahraniční a bezpečnostní politickou strategii. Nezanedbatelnou úlohu zde hraje také teorie třetí podkapitoly *Energetická bezpečnost* motivující státy v oblasti Jihočínského moře k prosazení svých energetických bezpečnostních zájmů. Závěrečná podkapitola první kapitoly stručně zahrnuje postoj Anglické školy a především realistický pohled na mírovou koexistenci v mezinárodním prostoru rostoucí Číny se současnou globální velmocí USA. Druhá kapitola pojednává v první podkapitole novou rozšiřující teorii bezpečnosti reprezentovanou představiteli Kodaňské školy s pojmy rozpravované ve třech podkapitolách jako *Sekuritizace*, *Referenční objekt* a *Sektory*, kde pracuje pouze s *vojenským*, *ekonomickým* a *politickým* sektorem, které jsou aplikované na *státo-centristický* a regionální model. Pro rozbor vzájemných vztahů, zájmů, rozložení politické, vojenské a ekonomické moci, interních a vlivu externích státních aktérů v anarchistické struktuře mezinárodních vztahů jsou aplikovány teorie *Regionálního bezpečnostního komplexu* (RSC, Regional Security Complex). Třetí kapitola *Region Jihočínského moře* pojednává ve svých podkapitolách o geografickém charakteru, strategickém významu a vymezení pojmu Exkluzivní ekonomická zóna. Čtvrtá a pátá kapitola *Interní aktéři v Jihočínském moři* a *Externí aktéři v Jihočínském moři* obsahuje faktografické údaje o ekonomické a vojenské síle, politickém vedení s jejich zahraničně-bezpečnostními a strategickými koncepcemi, územními zájmy v Jihočínském moři, vzájemnými vztahy a regionálním vlivem vymezené v podkapitolách konkrétních interních a externích státních aktérů v oblasti Jihočínského moře. Šestá kapitola *Role regionální organizace ASEAN v Jihočínském moři* přibližuje pozici a vliv této regionální organizace na multilaterální řešení námořních sporů v Jihočínském moři. Poslední sedmá kapitola *Komparativní analýza* analyzuje bezpečnostní interakce a dynamiku v Jihočínském mezi interními a externími státními aktéry a regionální organizací ASEAN v Jihočínském moři.

Informace o teoretickém rámci mi částečně poskytla česká literatura primárně vycházející ze zahraniční literatury. Kvalitní přehled o novém rozšiřujícím rámci bezpečnostní teorie a její analýzy mi poskytla publikace *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu* od zahraničních autorů Kodaňské školy Barryho Buzana, Oleho Wævera a Jaapa de Wildeho. První dva jmenovaní teoretici také publikovali knihu *Regions and powers: the structure of international security*, která byla velmi přínosná s obsahem Teorie regionálních bezpečnostních komplexů. Ohledně vztahu strategie a politiky a strategických studií jsem čerpal z českého sborníku *Vojenská strategie* od kolektivu autorů Univerzity obrany v Brně. Základní pojmy a koncepty teorie realismu a povahy mezinárodního řádu mi poskytla kvalitní česká publikace *Teorie mezinárodních vztahů* od Petra Druláka, kdy základní neorealistic

koncept byl čerpán z její průkopnické publikace *The Theory Of Internacional Politics* od Kennetha Waltze. K kvalitně zpracované teorie energetické bezpečnosti a konkrétní případové studie mi poskytl sborník editorů Gala Lufta s Anne Korin a kolektivu autorů *Energy security challenges for the 21st century: a reference handbook (Contemporary Military, Strategic, and Security Issues)*. Jedna z mála vydaných českých publikací, která se problematikou konfliktů, energetické bezpečnosti v případových studiích zahrnující Jihočínské moře zabývá, je sborník Tomáše Šmída a kolektivu autorů *Vybrané konflikty o zdroje a suroviny* Masarykovy univerzity v Brně. Informace o problematice mírového vývoje Číny ke vztahu k okolním zemím mi poskytl článek Barryho Buzana *China in international society. 'Is peaceful rise' possible?*, a se zaměřením na Jihočínské moře od Roberta Kaplana *The South China Sea Is The Future Of Conflict*. Další články přínosné k tématu Jihočínského moře v této práci jsou: *Preventive Diplomacy In The South China Sea: Malaysias's Perspective* a *The Ecology of Strategic Interests: China's Quest for Energy Security from the Indian Ocean and the South China Sea to the Caspian Sea Basin*, Oficiální Informace o strategiích a zahraničně bezpečnostních koncepcích Čínské lidové republiky mi poskytl oficiální server Čínské vlády *gov.cn*. U států Indonésie, Bruneje, Filipín a Vietnamu jsou jejich koncepce *Bílé knihy* dostupné na serveru *Military Education Research Library Network*. U Malajsie tyto rámce dostatečně pojednává článek *Malaysias Strategies and approaches to major powers*. Pro vymezení americké strategie mi byl nejpřínosnější článek *Americas Pacific Century?* od bývalé americké ministryně zahraničí Hillary Clintonové. Kvalitní aktualizované informace o energetické situaci a pozici jednotlivých zemí regionu Jihočínského moře jsem čerpal z regionální analýzy americké *Energetické informační asociace* (EIA). Nejpřínosnější fakta v oblasti asijské mezinárodní politiky publikované renomovanými akademiky a odborníky na Asijský region mi poskytl internetový magazín *The Diplomat*. V oblasti ekonomických a vojenských témat, především vojenské modernizace Číny byl přínosný prestižní britský týdeník *The Economist*. Kvalitní analýzy této problematiky v českém prostředí také nabízí informační server NATO *natoaktual.cz*. Ohledně informací v oblasti bezpečnostních situací, politik a vojenské struktury Asijských zemí mi poskytl sborník *Asian Security Handbook* od kolektivu autorů. Přehledné informace ohledně regionální organizace ASEAN jsou dostupné na oficiálních stránkách *asean.org*. O vnitřní čínské politice a významných externích vztazích Číny pojednává kvalitní publikace *China Fragile Superpower* od Susan L. Shirk.

1. Mezinárodní bezpečnost

1.1 Realismus a neorealismus v mezinárodní bezpečnosti

Bezpečnostní stabilita a problematika udržení míru je zásadním problémem mezinárodního řádu. V pojetí realistické školy znamená mezinárodní řád anarchii s absencí globální autority a rozložení moci, kdy hlavním aktérem je stát. Jeho hlavním cílem je přežít a ubránit svou bezpečnost, protože neexistuje vyšší všeobecně respektovaná autorita garantující bezpečnost všem státům. Státy se spoléhají především na své vlastní ozbrojené síly a vojenské aliance se společenstvími států (Galatík 2008: 34). S principem rozložení moci se v realismu rozcházejí dvě školy. První škola zastupující klastický realismus kromě materiální převahy pracuje s mocenským vlivem na ostatní státy. Druhá škola v podobě neorealismu posuzuje moc státu především v materiální podobě vojenské nebo ekonomické síly. Základní koncept, se kterým realismus pracuje je rozložení moci rozlišující rovnováhu sil a hegemonii (Drulák 2003: 147).

Pojem mocenská rovnováha je prezentován jako *celková charakteristika mezinárodního řádu*, kde je moc relativně rovnoměrně rozdělena mezi několik hlavních aktérů. Rovnoměrnost nemusí být úplná, ale nesmí umožnit některému z aktérů stát se hegemonem a všechny ostatní ovládnout. Toto mocenské uspořádání má výhodu v podobě mezinárodní stability, nezávislosti státních aktérů a má příznivý vliv na budování institucí mezinárodního řádu jako je například mezinárodní právo. Tento koncept stability mezinárodní bezpečnosti nevyklučuje válečné konflikty, které nevedou k totální destrukci poraženého aktéra, ale jsou výrazně limitovány vzájemným mocenským upořádáním aktérů a stálém udržování mocenské rovnováhy. Jedním z konceptů je „*ballance of terror*“, tato rovnováha strachu během studené války udržovala stabilitu bipolárního mezinárodního řádu, před vzájemným zničením dvou hegemonních aktérů (Ewans, Newnham 1998: 41–44). Tato koncepce se setkává se dvěma přístupy. První přístup je *vědomá politika mocenské rovnováhy* prosazovaná například Henrym Kissingerem nebo Weigtem a Bullem, představiteli Anglické školy. V tomto přístupu znamená mocenská rovnováha chatrný systém, který je prostřednictvím diplomacie upevňován a rozložení moci jednotlivých států je bedlivě sledováno a vyvažováno, aby se zabránilo nekontrolovatelnému růstu moci jednoho státního aktéra nad ostatními. Absencí diplomatické aktivity je vzestup mezinárodního chaosu se ztrátou stability nebo pohlcením anarchistického systému nekontrolovatelně expanzivním hegemonem. Druhý přístup zastávaný jak klasickými realisty, tak neorealisty vychází z anarchistické podstaty mezinárodního řádu, kdy všichni aktéři usilují primárně o prosazení

vlastních zájmů na úkor systému jako celku. Vzájemná interakce, překrývání zájmů a hlavní cíl aktérů přežít vytváří rovnováhu v anarchistickém systému. S otázkou, zda i tato situace může vést ke vzniku hegemonu, si teoretici hlavu nelámou. I přes nadvládu hegemonu nad systémem se jedná pouze o dočasnou etapu, kdy se hegemon z důvodu ztráty primární bezpečnostní hrozby svým iracionálním jednáním oslabuje a posiluje moc ostatních slabších aktérů ze strachu chování hegemonu. Po ztrátě hegemoniální pozice dominantního aktéra v anarchickém řádu se systém rovnováhy sil vrací do původního stavu (Drulák 2003: 148).

Pojem hegemonie v realistickém konceptu znamená, že veškerá moc je v mezinárodním řádu rukou jednoho aktéra. Tento stav dává mezinárodnímu systému stabilitu, vytváří mezinárodní instituce přinášející mezinárodní spolupráci, pravidla a užitek primárně určený hegemonovi. Mezinárodnímu řádu poskytuje bezpečnost a infrastrukturu se ztrátou svobody. Hegemoniální aktér ruší anarchistický systém částečně hierarchizovaným mezinárodním systémem. Nejedná se o totální imperiální nadvládu. Ovládnutí nebo slabší aktéři mají nadále omezenou suverenitu a postavení hegemonu se mění na základě anarchistického systému, kdy žádná konkrétní hegemonie není stálá a je nahrazena jiným novým hegemonem (Drulák 2003: 149–150).

Zakladatelem neorealismu je teoretik Kenneth Waltz, který v roce 1979 publikoval knihu *Teorie mezinárodní politiky*. Neorealismus vychází z klasického realismu a scientivismu, kde se Waltz teoreticky zaměřuje na hledání příčin válečných konfliktů. Z klasického realismu vychází z násilné a mocenské povahy mezinárodních vztahů, mocenské rovnováhy, dominantní úlohy bezpečnostní politiky a vojenské síly. Ze scientifistické teorie zabývající se způsobem poznávání a metodologickým výzkumem aplikované v mezinárodních vztazích, přebírá Waltz model neoklasické ekonomie, kdy podle něj je mezinárodní systém struktura, která ovlivňuje chování států (Drulák 2003: 60–61). Má tím na mysli, že na základě určitého chování je buď stát odměněn v zajištění vlastní bezpečnosti a tím i přežití nebo potrestán svým zánikem díky zanedbání svých bezpečnostních povinností. Tyto modely chování dává do souvislosti s chováním firem v systému tržní ekonomiky, kde se také firmy snaží přežít za pomoci zisku a slabé zanikají (Waltz 1979: 89–92).

Waltzova struktura vychází z anarchistického mezinárodního systému, kde neexistuje žádný suverén, hierarchie, ústava jako uvnitř státu a každý stát jako suverén je zde odkázán pouze sám na sebe, jehož efektivní vláda má legitimní monopol na použití síly (Waltz 1979: 102–103). Pokud se zde vyskytne společná hrozba, tak státy mezi sebou spolupracují.

V tomto systému nastává mocenská rovnováha, kde státy v situaci výrazného posilování jednoho státu uzavírají alianci namířenou proti nově rozpínajícímu státnímu aktérovi, kterému nevěří jeho mírové deklarace a jednání. Mezinárodní spolupráci státy tak hájí svou suverenitu bezpečnost (Waltz 1979: 114–115). Waltz v anarchistickém systému nevidí jako klasický realismus konflikty na základě přirozeného lidského jednání, ale vychází z pojmu *bezpečnostní dilema* od klasického realisty Johna Hetze. Bezpečnostní dilema popisuje situaci, kdy stát má v anarchistickém mezinárodním prostředí obavy o svou bezpečnost z nedůvěry k okolním státům, které vedou k vzájemným závodům ve zbrojení mezi státy, které cítí ohrožení své bezpečnosti (Waltz 1979: 186–187). V anarchistické struktuře dominuje *stejnorodost jednotek*, kde vedoucí úlohu aktérů mají státy disponující vlastním územím, vojenskou silou, ekonomickým zázemím a zájmy, které se vzájemně překrývají. (Waltz 1979: 95–96) Třetím faktorem je proměnlivé *rozložení moci*, kterou ve svém anarchistickém systému vidí jako bipolární, multipolární a unipolární. Bipolární struktura je dle Waltze stabilnější a vhodnější než multipolární a unipolární. Jeho teorie je přínosná pro svou snadnou aplikovatelnost a přehlednost, ale je rigidně strukturovaná a opomíjí ostatní významné faktory jako například ekonomické nebo ideologické (Drulák 2003: 61–64).

Dalším neorealistickým konceptem je teorie *vyvažování* od Stephena Walta. Teorie vychází od Waltzova anarchistického systému s fungující mocenskou rovnováhou, kdy je stát ohrožený státem silnějším, a proto neváhá uzavírat spojenečství s blízkými partnery a neustupuje v požadavcích agresivního státu. Podle Walta aliance slabších států vyvažují mocenský nárůst silných států a brání jejich případné agresii (Walt 1987: 17). Tento systém také nemusí vždy fungovat, kdy ohrožené státy přímo nahrávají agresivnímu státu s jasnou převahou a provádějí politiku ústupků a usmírování. Tyto státy nemohou vytvořit vyvažující alianci, protože již čelí téměř jasné porážce nebo jsou neatraktivní, slabé, izolované a nejsou vhodným aliančním partnerem pro ostatní státy. Walt nahrazuje koncept *rovnováhy sil* konceptem *rovnováhy hrozeb*. Vnímání hrozby zde nemusí vyplývat z přirozené nedůvěry státu vůči ostatním konkrétním státům, ale z jejich jednání, ideologie, postojů a strategií (Drulák 2003: 68).

1.2 Strategie a politika

Jedním ze základních problémů válečného konfliktu je korelace mezi strategií a politikou, kdy je politika pokládána za vyšší formu strategie. Otázkou vzájemného vymezení vztahů mezi oběma sférami se zabývalo mnoho teoretiků války vojenské a politické vědy. Mezi prvními významnými průkopníky zabývající vztahem teorií války a politického

realismu patří nestor italské renesanční filosofie Niccolò Machiavelli s jeho nejznámějším politicko-strategickým dílem *Umění války* a pruský generál a teoretik Carl von Clausewitz s jeho klasickým dílem *O válce* známá svým citátem „*válka je pouze pokračováním politiky jinými prostředky*“ (Echevarria 2007: 84). Pro tyto teoretiky je válka neoddělitelná od politiky, kde jsou vojenské operace, ozbrojené akce, střety a cíle prosazeny a řízeny politickou volbou. Válka je pro ně stejný politický prostředek podobně jako například diplomacie, která je také doménou politického rozhodnutí. Moderním výzkumem této problematiky navázali také významní němečtí vojenští teoretici a vojevůdci Helmut von Moltke a Alfred von Schlieffen, kteří oddělují politickou a vojenskou strategii na dva samostatné celky disponující vlastním velením, elitami a mocenskými prostředky. V politické sféře prosazují zájmy svého státu politici a státníci jednáním, hrozbami, nátlakem a podobně prostřednictvím diplomacie. Pokud diplomatická jednání selžou a válečný konflikt je nevyhnutelný, přijde na řadu armáda, převezme politickou moc nad státem a řídí ho prostřednictvím válečné strategie po dobu konání války. Po uzavření míru se politická reprezentace může vrátit na politickou scénu (Galatík 2008: 30). V moderní době je ovšem nereálné prosazovat v aktivitu vojenskou strategii bez ohledu na politický sektor s jeho konkrétními a jasnými cíly. Každá vojenská operace a její úroveň taktické struktury je podřízena základní politicko-vojenské strategii. Definice vojenských strategií armády slouží pro prosazení politických zájmů. Bez politických zájmů je vojenská strategie ničím a ztrácí svůj smysl. Proto vojenský úspěch není vždy rovnocenný s úspěchem politickým. V moderním globalizovaném světě jsou státy s jejich společnostmi komunikačně, ekonomicky, infrastrukturně, sociálně, politicky a vojensky velmi úzce propojeny v kontextu s významnou provázaností vojenské a politické strategie, kdy politická moc při prosazování vojenské strategie má zásadní odpovědnost, za ohromné materiální a lidské zdroje, které jsou její činností přímo ovlivněny (Galatík 2008: 31).

1. 3 Strategie a strategická studia

Slovo strategie pochází z řeckého překladu „*velet vojsku*“, kdy tento termín v moderní době se již dlouho nevztahuje na pouze „*válečné umění*“, ale zasahuje také do politiky, ekonomie, diplomacie nebo psychologie. Vojenská věda obsahuje mnoho klasických a moderních definic strategie pro vedení války, ale z moderních definic politických strategií v prosazování svých politických zájmů je dobře výstižná definice Luciena Pouriera: „*Strategie je dialektikou zúčastněných sil použitých pro dosažení stanovených cílů jako prostředků politiky. Je také dialektikou volnosti jednání nezbytných pro dosažení politických*

cílů. Konečně je také dialektikou vůli používaných k vyřešení konfliktů o koexistenci. Strategie je systémem těchto tři dialektik“ (Galatík 2008 : 11). S moderní definicí strategie také přišel americký strategický teoretik Colin Gray, který tvrdí, že „*strategie je teorie a praxe užití nebo hrozby užití organizovaného násilí pro politické účely*“ (Gray 1999 : 17), kdy podle této definice je strategie brána jako „*užití vojenské síly k dosažení politických cílů*“ (Gray 1999: 17).

Pojem *Grand strategy* znamená v moderní době hierarchicky nejvyšší úroveň strategického vedení. Je plně podřízena vládnoucí politické instituci především na státní úrovni. *Grand strategy* působí permanentně v období míru, tak v období války. Hlavním smyslem „*je definování cílů a dosahování cílů, stanovených politikou*“ (Galatík 2008: 12). Činností této strategie je přidělovat a rozdělovat úkoly mezi *všeobecné* strategie, které provedou a mají vliv prosadit zájmy globální strategie. Mezi všeobecné strategie patří: politická, ekonomická, vojenská, diplomatická, psychologická a kulturní strategie, které pomáhají realizovat globální strategii. Všechny složky fungují samostatně. Jsou vzájemně provázané a podřízené globální strategii. Pokud dojde k válečnému konfliktu, tak se *grand strategy* ujímá vedení války (Galatík 2008: 12).

Rozdíl mezi bezpečnostními a strategickými studii je v tom, že strategická studia se primárně zabývají strategií vojenského sektoru. Bezpečnostní studia nejsou pouze vázána na armádu, ale také na více sektorů, jako je ekonomika, společnost nebo životní prostředí v rámci mezinárodních vztahů (Zetocha 2008: 32). Studium strategie a její problematiky bylo v minulosti především doménou vojenství a jejich významných teoretiků a zkušených důstojníků. Po 2. světové válce se strategická studia rozšířila i na civilní univerzity jako podobor mezinárodních vztahů zabývající se užitím síly a rozhodováním státních institucí v oblasti bezpečnosti v mezinárodních vztazích. Největší boom tento podobor zažil během studené války v USA díky příznivým politickým podmínkám, kdy po 2. světové válce se stala národní a mezinárodní bezpečnost středobodem akademického studia mezinárodních vztahů. Přelom znamenal článek *Strategie jako věda* od Bernarda Brodieho vycházející z výroku Georgese Clemenceaua: „*strategie je příliš důležitá, než aby byla ponechána generálům*“ (Zetocha 2008: 33). Během bipolárního světového řádu byla bezpečnostní a strategická studia zařazena mezi převládající teorii realismu v mezinárodních vztazích. Jejím základem se stala v roce 1948 publikace *Politika mezi národy* od autora Hanze Morgenthaua. Toto období je do 70. let odborníky považováno za *zlaté období* bezpečnostních a strategických studií kladoucí důraz na teorii jaderné války, politiku *deterrence* atomovými zbraněmi od vojenského

konfliktu z důvodu vzájemného totálního zničení nebo eskalace konfliktu a udržení mezinárodní stability. Strategická studia vycházejí z mezioborového přístupu a spolupráce s obory jako mezinárodní vztahy, politologie, vojenství, evropská studia nebo ekonomie (Zetocha 2008: 32–34).

Po roce 1989 došlo k rozpadu bipolárního uspořádání a ke změnám v koncepcích vymezení oborů mezinárodních vztahů a strategických studií nevyjímaje. Dostávají se do popředí nová témata, je kladen důraz na dříve opomíjenou regionální problematiku a kritiku státocentrismu upřednostňující vojenský sektor. V období 90. let dochází k oddělení bezpečnostních a strategických studií na dvě samostatné kategorie. Noví teoretici Kodaňské školy jako Barry Buzan, Ole Wæver nebo Charles Kegley odmítají klasickou bezpečnostní teorii stojící na teorii realismu. Jsou nespokojeni s kladením přílišného důrazu na vojenství. Dávají prostor i nestátním aktérům, regionům a nestavějí do popředí pouze stát. Kromě vojenského sektoru pracují také se sektorem společenským, environmentálním, ekonomickým a politickým (Zetocha, Galatík 2008: 36,45).

1.4 Energetická bezpečnost

Energetická bezpečnost je relativní pojem, kdy státy mají odlišné vnímání vlastní energetické zranitelnosti na základě svého mezinárodního, geografického a ekonomického postavení. K prvnímu základnímu využití energie patří elektrifikace a její diverzifikace v produkci elektrické energie. Druhým základním využitím je spotřeba energie pro chod infrastruktury a dopravy. Jsou země, které jsou energeticky a transportně soběstačné díky enormnímu množství ložisek, kterých je ale mezi státy minimum. Část zemí vlastní obrovská ložiska energetických surovin a jsou energeticky soběstačné, ale mají nedostatek transportní energie. Většina států nedokáže pokrýt svou energetickou spotřebu a jsou plně závislé na dovozu. Existují i státy, které mají ohromná ložiska, která ale nedokážou vytěžit, prodat nebo zpracovat (Luft, Korin 2009: 5–7).

Ekonomicky vyspělé a nové rychle rozvíjející se státy jsou závislé na dostatku levné energie. Ta je základem pro jejich hospodářský růst, chod společenské a ekonomické stability, kde jejich hlavním zájmem je zabezpečit svůj import energetických zdrojů. Na druhou stranu exportéři hledají dlouhodobé zabezpečení jistoty poptávky po svých surovinách za výhodnou cenu pro stabilní a předvídatelné toky příjmů pro své národní rozpočty. Mezi těmito státy funguje vzájemná závislost (Šmíd 2010: 26–27). Zvyšující se pochybnosti o globálním dostatku klíčových energetických zdrojů zvyšuje zájem zemí o přímou kontrolu energetických zdrojů a především jejího transportu. Ať už z důvodu zajištění vlastních dodávek pro vlastní

energetickou spotřebu nebo z ekonomického, vojenského a politického profitu z transportu a prodeje energetických zdrojů ostatním. Tyto tendence zvyšují pravděpodobnost regionálních konfliktů. Následkem může být raketový nárůst cen ropy díky neustále se zvyšující poptávce nových rozvíjejících se ekonomik, kterou nebude schopna plně uspokojit současná produkce energetických zdrojů za současnou cenu, kdy investoři z ropných společností nebudou chtít riskovat v investicích stovek miliard dolarů na rozvoj nové těžby v problémových a sporných oblastech, kde jejich investice mohou být snadno ohroženy. Příkladem je ropná krize z roku 1973 vyvolaná členy Organizace zemí vyvážející ropu (OPEC) vedoucí k raketovému růstu cen ropy nebo Islámskou revolucí v Íránu a invazí SSSR do Afghánistánu v roce 1979 (Halliday 2005: 273–275). Státy se tak budou snažit zabezpečit si své energetické zdroje a jejich dodávky za pomoci vojenské síly. Teritoriálních sporů na pevnině o kontrolu energetických zdrojů je celá řada a není pochyb o její kontinuitě v budoucnosti, ale stále se zvyšuje pravděpodobnost vypuknutí konfliktu na moři, kde se hranice obtížněji vymezují a mezinárodní struktury k případné agresi a řešení konfliktu jsou hůře aplikovatelné (Klare 2009: 50–51).

1.5 Teorie konfrontace Spojených států s mocenským vzestupem Číny

Podle významného teoretika Barryho Buzana je největší pravděpodobnost konfliktu v čínsko-amerických vztazích za podmínek, kdy budou v obou zemích u vlády realisticky smýšlející elity. V této vzájemné bilaterální konstelaci je mírová koexistence mezi oběma státy nepravděpodobná. Mocenský vzestup Číny podkopává pozici USA jako jediné světové skutečné supervelmoci. Realisté v USA vidí v růstu Číny nevyhnutelnou hrozbu v jejím asertivním prosazování svých zájmů za pomoci vojenské a ekonomické síly, kterou musí za každou cenu vyvažovat s pomocí slabších států jako za studené války SSSR (Buzan 2010: 22–23). Realistický pohled na americkou roli jako vyvažující síly proti čínské asertivitě v Jihočínském moři má realistický teoretik Robert Kaplan. Americká vojenská přítomnost podporuje slabší státy s protiváhou čínskému mocenskému růstu a posiluje tak regionální rovnováhu sil mezi státy. Stálá vojenská přítomnost USA v oblasti koriguje asertivní čínskou politiku a zajišťuje mocenskou rovnováhu jako nejlepší možnost pro zajištění míru, kde ale tato vojenská síla nesmí být slabá umožňující čínskou asertivitu, ani příliš silná, aby nepodněcovala čínské bezpečnostní dilema (foreignpolicy.com). Problémem Číny v mezinárodní společnosti jsou její nejasné a netransparentně vymezené cíle a priority, kterých by chtěla dosáhnout. Oficiální čínská rétorika míru a harmonie znamená tvrdou pragmatickou politiku otevření vztahů a spolupráce se všemi státy, kde Čínu nezajímá jejich

politický režim, ideologie nebo renomé (Buzan 2010: 29–33). V teoretickém konceptu Anglické školy nevidí Buzan rigidní a polarizovaný směr jako realismus, marxismus nebo liberalismus. Anglická škola pracuje na rozdíl od ostatních polarizujících paradigmat s otázkami mírového rozvoje, historické sociální struktury, které nabízejí složitější a objektivní pohled na čínskou pozici a chování v regionální a globální mezinárodní společnosti. Liberály a představitelé Anglické školy čínský růst neznepokojuje, protože vidí v politické a ekonomické spolupráci Čínou cestu vedoucí k mezinárodní stabilitě a prosperitě (Buzan: 2010: 6,33).

Aby se předešlo obavám z bezpečnostních dilemat, musí Čína uklidnit a ujistit své sousedy o svém mírovém vzestupu předložením svých vojenských a bezpečnostních strategií a zájmů své rostoucí militarizace. Vztahy mezi USA a Čínou jsou dvojího druhu. První jsou regionální a druhé globální. Pokud má přítomnost USA vliv na regionální stabilitu, tak je Čína závislá na americkém mezinárodním řádu. A pokud má přítomnost USA v regionu destabilizační vliv, pak je hlavním cílem vyvažovat čínský vzestup a vliv na regionální úrovni. Čínskou pozici posiluje udržování dobrých vztahů s oběma Korejemi, většinou států ASEAN a vyvarování se konfliktu s Tchaj-wanem, kdy zisk Tchaj-wanu silou by obraz čínského mírového vzestupu zničil (Buzan 2010: 23–25).

.V současné době přímé vypuknutí válečného konfliktu mezi USA a Čínou je malé, kde oba státy prozatím dokážou prosadit své zájmy mírovou cestou. Silnou odstrašující vzájemnou silou jsou atomové zbraně, geografická vzdálenost, logistická náročnost konfliktu a kontinuální vojenská převaha USA. Mnohem větší pravděpodobností válečného střetu Spojených států s Čínou jsou americké obranné závazky k jejich spojencům v jihovýchodní a severovýchodní Asii, kde silná konvenční a jaderná převaha USA má za cíl odstrašovat čínské ambice k útoku na své slabší sousedy s vazbami na USA. Podobně tomu bylo jako během studené války v Evropě proti SSSR. V současnosti neexistuje přímý důkaz, že Čína má podobné imperiální ambice, kdy USA přímo tuto taktiku odstrašení proti Číně nerozvíjejí, ale v případě potřeby ji neváhají použít (Buzan 2010: 32–34). Od roku 2011 USA přeorientovávají své vojenské síly a pozornost na pacifickou oblast s nelibým zájmem rostoucí Číny (foreignpolicy.com).

2. Nová vlna bezpečnostní teorie a analýzy Kodaňské školy

Po změně mezinárodního řádu v 90. letech 20. století se začalo formovat nové rozšiřující pojetí bezpečnostní teorie reprezentované významnými teoretiky Kodaňské školy B. Buzanem, O. Wæverem a J. Wilderem v jejich dílu *Bezpečnost, Nový rámec pro analýzu*. Tento nový směr rozšiřuje tradiční bezpečnostní koncept o sektory ekonomické, environmentální a sociální. Poskytuje prostor mezinárodním organizacím i nestátním aktérům a opouští tak rigidní státocentristický model. Tento nový rámec bezpečnostních studií v mezinárodním pojetí nejčastěji operuje s *analytickou rovinou* na čtyřech úrovních, která definuje předmět analýzy na základě stupnice prostorové velikosti. První úroveň *Mezinárodní systémy* obsahuje největší integrované jednotky, jejíž činnost má výhradně globální dopad. Druhá úroveň *Regionální subsystémy* obsahuje integrované jednotky v mezinárodním systému, které jsou různorodé, vzájemně závislé, interaktivní, a mají regionální dopad. Geograficky celistvý regionální subsystém je např. ASEAN. Je subsystémem *koherentním*, kdy *nekoherentní* fragmentovaný subsystém je např. OPEC. Třetí úrovní jsou *jednotky*. Jedná se o státy, mezinárodní organizace, banky nebo nadnárodní firmy. Předposlední čtvrtou úrovní jsou *podjednotky* a pátou *jednotlivci*. Autoři pracují s bezpečnostní teorií v sektorech a to *vojenských* (vojenská síla a nátlak), *politických* (politický systém, vláda, autorita, legitimita), *ekonomických* (produkce, obchodní a finanční vztahy), *sociálních* (společenské klima) a *environmentálních* (vztah lidské činnosti s přírodou) s cílem pochopit vzájemnou komplexnost faktorů ovlivňující bezpečnostní analýzu (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 12–17).

Pojem bezpečnost se v mezinárodních vztazích a politice dá chápat jako existenční hrozba pro referenční objekt a jeho schopnost přežít a existovat. V tradičním pojetí se jedná pouze o vojenský a politický sektor, ale v širším pojetí nemusí být referenční objekt pouze stát a nasazení armády se nemusí týkat pouze bezpečnostních hrozeb. Ve vymezení konceptu bezpečnosti pracují autoři s pojmy *sekuritizace*, *referenční objekt* a *sektory* (Buzan, Wæver, Wilde 2005:31).

2.1. Sekuritizace

Termín *sekuritizace* znamená změnu politiky od obvyklých pravidel a procedur, kdy ústředním tématem se stává bezpečnost. Pojem tedy znamená politizaci témat bezpečnosti s vysokou veřejnou prioritou ve společenské diskuzi v politice státních i nestátních aktérů s možností alternativy. Z mezinárodního hlediska se jedná o závažný a naléhavý akt z hlediska jeho vyřešení, kdy by běžné politické spory měly jít stranou pod konsenzuálním

řešením nejvyšších politických elit. *Sekuritizace* se jako ostatní témata řadí na stupnici témat politizovaných a depolitizovaných, kde v každé zemi jsou specifické podmínky pro veřejná témata. Například politizace náboženství v Íránu (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 34). V mezinárodní bezpečnosti se proces sekuritizace nastává tehdy, kdy vláda nebo společnost dojdou k rozhodnutí, že významem převyšuje všechna ostatní témata. Stává se tak hlavní politickou prioritou se změnou obvyklých politických procedur i bez ohledu na to, jestli je daná bezpečnostní hrozba reálná nebo ne. Rozdílné použití mimořádných prostředků se výrazně liší podle vládnoucího režimu. Sekuritizace je prosazována na základě rétoriky bezpečnostní hrozby a komunikace ze strany politické vlády, která dokáže změnit pravidla hry. Bezpečnostní hrozba musí být argumentačně obhájena, získat si podporu veřejnosti, aby mimořádná opatření získala legitimitu a sekuritizace tak mohla být na základě *řečového aktu* úspěšně prosazena. Tento akt znamená rétoriku bezpečnostní hrozby a komunikace ze strany politické vlády, která dokáže změnit pravidla hry. Úspěšná sekuritizace se skládá z prosazení interpretace bezpečnostní hrozby, kdy jsou následně zavedena mimořádná opatření, které mají dopady na překročení standardních pravidel se vztahy mezi jednotkami v regionu a uvnitř státu, která vždy nemusí pro jeho aktéra dopadnout nejlépe (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 34–37,57). Ideálním stavem je desekuritizace, kdy pro bezpečnostní témata jakéhokoliv sektoru není politické řešení potřeba z důvodu minimu bezpečnostních hrozeb. Provedení a akceptace kroku sekuritizace je vždy na základě politického rozhodnutí (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 40–41).

O vyhodnocení problému jako bezpečnostní hrozbě, vždy záleží na politickém aktérovi, který disponuje politickou mocí a ne výzkumníkem, který jejich rozhodnutí, interpretuje, analyzuje a vyhodnocuje. Buzan, Wæver a Wilde se přiklánějí z hlediska přístupu výzkumu bezpečnostních studií takto: „*Konstrukce bezpečnostních problémů je dilem politických aktérů a nikoli analytiků bezpečnost*“ (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 46).

2.2. Referenční objekty

Pojem Referenční objekt je definován: „*aktéři jsou entity, které jsou existenčně ohroženy a mohou si volně nárokovat právo na přežití*“ (Buzan, Wæver, Wilde 2005:48). Hybateli procesu sekularizace v referenčních objektech jsou *aktéři sekularizace*, kteří deklarují konkrétní bezpečnostní hrozbu v referenčním objektu. *Funkcionální aktéři* jsou aktéři, kteří mají vliv na bezpečnostní téma a dynamiku vztahů v daném sektoru a chování aktérů sekularizace v daném referenčním objektu (Buzan, Wæver, Wilde 2005:48). V tradičním konceptu bezpečnostních studií je referenčním objektem stát. Přežití pro něj

znamená zachování vlastní suverenity a národní identity. Podle širšího pojetí Buzana, Wævera a Wildeho je vymezení referenčního objektu mnohem složitější. Aktéři sekuritizace mají neomezené volné pole působnosti, kde základním faktorem „úspěšného referenčního objektu“ je jeho velikost. Tento zásadní faktor vytváří široké spektrum sociálně zkonstruovaných jednotek. Od úsilí marginálních aktérů sekularizace s minimálním legitimním politickým vlivem jako například malé protestní skupiny nebo organizovaný zločin na prosazení sekularizačního tématu, až po politické elity usilující o vytvoření jednoho globálního referenčního objektu lidstva obsahující fenomény a ideologie jako socialismus, idealismus, strach z jaderné války nebo globální oteplování. Nevyšší sekuritizační vliv v referenčním objektu mají političtí aktéři disponující legitimní politickou mocí. Nejvýznamnější objekt referenční úrovně je stát a jeho politické vedení. To Buzan, Wæver a Wilde odmítají protože, existují i nestátní aktéři (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 49–50).

Aktérem sekuritizace je osoba nebo skupina usilující o realizaci *řečového aktu*. Aktéři jsou například politické elity, byrokratické a stranické aparáty, vlády či lobbistické a zájmové skupiny veřejně prosazující bezpečnostní témata a hrozby v referenčním objektu. Referenční objekt obsahující aktéra sekularizace se nejlépe vymezuje v jednotce státu, neboť tam jsou jasně nastavena pravidla hry v tom, kdo stát zastupuje a následně za něj jedná. Ve vojenském sektoru bude nepravděpodobněji referenčním objektem stát. To ale vůbec nemusí platit například v sektoru a ekonomickém, sociálním nebo environmentálním (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 48–57).

2.3 Bezpečnostní sektory

Nejčastější využití pojmu bezpečnost je v oblasti mezinárodních vztahů, kdy je tento termín používán v politikách existenčních hrozeb, který je aplikován v mnoha sektorech nejčastěji ve vojensko-politickém sektoru. Sektory jsou konkrétní oblasti, které vymezují konkrétní oblast zabývající se bezpečnostní politikou. „*Sektory definujeme jako náhledy na mezinárodní systém, které staví do popředí jeden konkrétní aspekt vztahů a interakcí mezi veškerými jeho jednotkami*“ (Buzan, Jones, Little 1993:31). Teoretici bezpečnostních studií pracují se sektory vojenskými, politickými, ekonomickými, sociálními a environmentálními. V bezpečnosti, jako obecném pojmu jsou všechny sektory mezi sebou vzájemně propojené. Dochází u nich k vzájemně prolínající se interakci mezi jednotkami. Jejich hlavním cílem je čelit hrozbám, které se v jednotlivých sektorech liší (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 38–39).

V politickém sektoru patří mezi nejvýznamnější aktéry stát. Stát obsahuje složky idejí státu (občanský nacionalismus, ideologie), který legitimizuje politické instituce, kdy může být ohrožena její územní integrita, vládní struktura nebo existence státu jako takového. Referenčním objektem státu je vnější a vnitřní suverenita. Obava z ohrožení suverenity státu vede jeho vládu nebo obyvatelstvo k sekuritizaci. Ohledně mezinárodní bezpečnosti je stát ohrožen na základě vnitřního štěpení *stát-národ* bezpečnostními hrozbami iredentismu a separatismu. Další hrozby konfliktu vycházejí z politicko-ideologických sporů, nacionalismu, supraracionalismu, odlišné civilizační kultury, transnacionálních hnutí nebo hrozeb změn mezinárodního řádu. Nejrozšířenější dynamika politických bezpečnostních vztahů mezi aktéry převládá v regionech, které jsou úzce bilaterálně a multilaterálně bezpečnostně provázány převyšující lokální a globální úroveň (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 175–188).

Význam ekonomického sektoru je především v překrývání s ostatními sektory. Ekonomická prosperita je důležitá pro sociální i politickou stabilitu, vojenskou sílu a úroveň životního prostředí. Ekonomická témata jako např. energetická bezpečnost a závislost na určité komoditě může být využita k politickým a vojenským zájmům. Dle teoretiků většina hrozeb ekonomického sektoru je úzce provázána s ostatními sektory, kdy nejvýznamnější ekonomickou bezpečnostní hrozbou je ohrožení chodu globálního liberálního ekonomického světového řádu (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 129–138).

Ve vojenském sektoru v současnosti ve většině případů *referenčních objektů* figurují státní aktéři, kteří se primárně zaměřují na ochranu své územní integrity především na regionální a vnitrostátní úrovni. Na regionální úrovni státní aktéři můžou formovat bezpečnostní komplexy i referenční objekty v podobě mezistátních aliancí a organizací. O nasazení a hrozbě použití vojenské síly referenčního objektu čelící bezpečnostní hrozbě rozhoduje proces *sekuritizace* ovlivněný geografickými, historickými a politickými faktory. V určitých regionech přispěla sekuritizace k eskalaci konfliktů nebo v kontinuitě vzájemných bezpečnostních dilemat. Naopak v některých regionech desekuritizace tyto bezpečnostní hrozby téměř eliminovala. Oslabené nebo zhroucené státy, kde moc přebírají *jednotky* operující na lokální úrovni, vytvářejí bezpečnostní mikroregiony nebo-li mikrokomplexy (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 84–85).

2.4 Teorie regionálních bezpečnostních komplexů (RSC)

Teorie regionálních bezpečnostních komplexů publikovaná významnými představiteli Kodaňské školy Barrym Buzanem a Ole Wæverem se začala formovat na konci studené války po rozpadu bipolárního řádu se vzestupem regionalismu a vytvořením nového mezinárodního mocenského uspořádání. Tento koncept je určen pro bezpečnostní analýzu konkrétně vymezeného regionu. K rozvoji regionalismu regionálních subsystémů přispívá nechuť a nezáměr západu pouštět se do velkých vojenských dobrodružství, který primárně řeší své vnitřní socioekonomické problémy. (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 18–19).

Klasická teorie bezpečnostních komplexů byla Barrym Buzanem poprvé představena v roce 1983 v publikaci *People states and fear* (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 20), kdy byla často aplikována na regiony jihovýchodní Asie a Blízkého východu. Tato teorie spočívá v logice, kdy „*mezinárodní bezpečnost není definována v absolutních, ale v relativních (vztahových) pojmech*“ (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 20). Mezinárodní bezpečnost vychází především ze vzájemných vztahů sociálních jednotek motivovaných bezpečnostními hrozbami a zranitelností. Tato koncepce vztahového principu je v souladu s pojmy strategických studií v mezinárodních vztazích zabývající se *dynamickými vztahovými procesy* jako bezpečnostní dilema, mocenská rovnováha, závody ve zbrojení nebo bezpečnostní režimy. Regionální subsystémy vycházející z klasické teorie bezpečnostních komplexů zastupují především státní aktéři ve vojenském a politickém sektoru. Tento klasický přístup byl využit především neorealismem v 70. letech 20. století v době studené války s cílem zvýšit renomé regionální bezpečnostní tematiky. Tato teorie od 90. let už není jednoznačná, proto se kontinuálně upravuje a rozvíjí (Buzan, Wæver, Wilde 2005: 20–21).

Bezpečnostní komplex Buzan a Wæver definují jako: „*skupinu států, jejichž hlavní bezpečnostní náhledy a starosti jsou natolik provázané, že problémy národní bezpečnosti každého z nich, nelze přiměřeným způsobem analyzovat či řešit odděleně.*“ (Buzan, Wæver 2005:21). Všechny státy jsou navzájem mezi sebou bezpečnostně provázány. Zásadní proměnnou *bezpečnostní nejistoty* hraje *geografická vzdálenost*, kdy se státy cítí více vojensky a politicky ohroženy od svých blízkých sousedů než od vzdálenějších mocností. V geograficky roztržštěném a anarchickém mezinárodním systému je standardním modelem bezpečnostní závislosti regionální uspořádání neboli *bezpečnostní komplexy*. Vnitřní dynamiku a strukturu bezpečnostního komplexu utvářejí státy svou vzájemnou interakcí, kde současně určují, zda do regionu může proniknout i vnější síla. Vnitřní dynamiku bezpečnostní závislosti zachycuje škála vzájemného přátelství a nepřátelství mezi státy.

Nejnižší míra je konflikt z vnímání bezpečností hrozby okolních států, strachu a soupeření. Prostřední škálou je *bezpečnostní režim* znamenající kompromis mezi bezpečnostním dilematem a spoluprací. Tou nejvyšší je spojenectví. Zánik bezpečnostního komplexu nastává konstrukcí regionálního bezpečnostního společenství, kde státy samy sebe nepokládají jako hrozbu. Pokud se regionální interakce týká pouze několika aktérů, jedná se pouze o změnu mocenské struktury v komplexu. Podle teorie je to výsledek anarchistického mezinárodního systému (Zelinka 2008: 56–58). Komplexy neexistují, pokud zde existují státní útvary řešící pouze své vnitřní problémy, nebo jsou plně ovládnuty vnějšími mocnostmi. Jsou to svébytné subsystémy s vlastní strukturou a interakcemi, kde můžeme vyhodnocovat změny v charakteru regionální bezpečnosti. K vyhodnocení slouží tři základní složky. První je uspořádání jednotek a rozdílů mezi nimi. Druhou jsou vzájemné vztahy a přátelství. Třetí je rozložení moci mezi hlavními jednotkami subsystému. Tyto faktory mohou vyvrcholit ve *status quo*, vnitřní nebo vnější transformaci a překrytím v RSC. V analýze RSC se rozlišují *homogenní a heterogenní* komplexy. *Homogenní komplex* aplikuje klasickou bezpečnostní teorii a *heterogenní komplex* přijímá rozšířené sektory a aktéry (Buzan, Wæver, Wilde 2005:23). Odmítnutím státocentrického pojetí s cílem zahrnout do analýzy také ostatní sektory ji teoretici později přeformulovali a bezpečnostní komplex definovali jako „*soubor jednotek, jejichž hlavní procesy sekuritizace a desekuritizace jsou natolik provázané, že problémy bezpečnosti každého z nich nelze přiměřeným způsobem analyzovat či řešit odděleně*“ (Buzan, Wæver 2003: 44).

Regionální bezpečnostní komplexy jsou tvořeny na základě geografické blízkosti lokálních interakcí uvnitř regionu s mezinárodní anarchistickou strukturou. Tato teritoriální blízkost vytváří bližší vzájemnou bezpečnostní závislost mezi státy v regionu, než s geograficky vzdálenějšími státy. Tyto státy mezi sebou vytvářejí tzv. *shluky*. Regionální *shluky* států jsou provázány s vnějšími regionálními bezpečnostními komplexy, státy a globálními velmocemi, které zde *penetrují* a vytvářejí tak bezpečnostní spolupráci a vztahy se státem uvnitř konkrétního RSC (Buzan, Wæver 2003: 46). Základní struktura regionálních bezpečnostních komplexů je formována především vztahy mezi mocnostmi a vzorci přátelství a nepřátelství. Je důležité zde podle Alexandra Wendta rozlišovat modely vztahů vycházející z anarchistické struktury, které v regionu mezi státy panují, kde se jedná o vztahy nepřátelské, rivalské, přátelské nebo neutrální (Wendt 1999:247). Tyto vzorce vztahů ovlivňují historické, náboženské, geografické a kulturní faktory. Nemalý vliv také má faktor ztotožnění státních aktérů se svými rolemi. Mohou jednat podle ideologického přesvědčení, vnějšího nátlaku,

bezpečnostní hrozby nebo materiálních, teritoriálních a ekonomických zájmů (Buzan, Wæver 2003: 49–50). Struktura regionálního bezpečnostního komplexu obsahuje čtyři úrovně. První úroveň je hranice oddělující RSC od ostatních. Druhou anarchistická struktura, kde musí být zastoupeni minimálně dva suverénní aktéři. A třetí úroveň je polarita vystihující rozložení moci mezi jednotkami uvnitř komplexu a čtvrtá je sociální struktura zastupující přátelské a nepřátelské vzorce vztahů mezi jednotkami (Buzan, Wæver 2003:53).

Aplikovaná teorie regionálních bezpečnostních komplexů nejvíce pracuje s *deskriptivním* typem analýzy. Deskriptivní typ regionálního bezpečnostního komplexu se vyznačuje čtyřmi úrovněmi. První úroveň je vnitřní situace v rámci jednotlivých států v regionu. Druhou úrovní jsou vztahy mezi státy uvnitř regionu. Třetí úroveň je interakce regionu s ostatními regiony a čtvrtou je role globálních mocností v regionu. Tyto čtyři úrovně formují regionální bezpečnostní komplex (Buzan, Wæver 2003:51). Regionální bezpečnostní komplexy Buzan s Wæverem podle bezpečnostní dynamiky člení na *centrované* a *standardní*. *Centrovaný* regionální bezpečnostní komplex je tvořen unipolární strukturou *se supervelmocí nebo unipolární s velmocí*. Příklady jsou USA v Severní Americe nebo Rusko ve Společenství nezávislých zemí. Dále *integrovaný* region států s nadnárodními institucemi postrádá hegemoniální převahu jedné velmoci (EU). Naopak *standardní* RSC je formován dvěma a více mocnostmi, kde převládá bezpečnostně-politická agenda. Vlastnostmi *standardních* bezpečnostních komplexů jsou anarchistická struktura, rozdílná polarita rozložení moci mezi aktéry, kde ve vzájemných přátelských či nepřátelských vztazích mohou být regiony bezpečnostními společenstvími, bezpečnostními režimy nebo konfliktními celky (Buzan, Wæver 2003: 55–58).

Dalšími důležitými termíny v teorii RSC jsou *subkomplexy* a *superkomplexy*. Bezpečnostní *subkomplex* se od regionálního bezpečnostního komplexu liší pouze tím, že je pevně zakotven do většího RSC s větším počtem států a penetrací významných vnějších mocností v regionu. Regionální bezpečnostní komplex může obsahovat více subkomplexů, které mají vzájemnou bezpečnostní závislost nacházející se v jednom RSC jako celku. (Buzan, Wæver 2003: 51–52). Superkomplex vzniká za podmínek bezpečnostní dynamiky, které slučují dva RSC do jednoho velkého RSC na základě přelévání vlivu jedné mocnosti do přilehlých regionů. Tento sloučený superkomplex obsahuje jednu nebo dvě velmoci ve svém jádru, kdy mocenská konstelace je složitější, protože do domácí, regionální a globální úrovně připadá další nová interregionální úroveň (Buzan, Wæver 2003:60).

3. Region Jihočínské moře

3.1. Geografické vymezení

Jihočínské moře je jedním ze subregionů v jihovýchodní Asii. Je to okrajové polozavřené moře Tichého oceánu, které je na severovýchodě ohraničeno Malackým průlivem a na jihozápadě Tajwanským průlivem. Dalšími průlivy moře jsou Luzonský, Čchiungčouský, Babacký, Sundský a Lombocká úžina. Jižní hranice moře leží mezi jižní šířkou ostrova Borneo a ostrovem Sumatra. Severní hranici tvoří imaginární čára vedoucí od pobřeží Číny přes Taiwanský průliv po severní cíp Taiwanu. Jeho přibližná rozloha je 3650000 km² a je jedním z nejrozlehlejších moří světa (Nossun 2000: 3–4). Moře je ze severovýchodu ohraničeno státem Čínskou lidovou republikou, ostrovem Taiwan a ostrovními Filipínami. Malajsií a Singapurem z jihozápadu a Vietnamem ze severozápadu. Indonésií a Brunejským sultanátem je ohraničeno z jihu. Přístup k Jihočínskému moři skrze Thajský záliv mají také státy Thajsko a Kambodža (eia.gov). V teritoriu se nacházejí stovky malých ostrovů, skal a útesů, jejichž největší seskupení tvoří mělkina Scarborough, Prataské, Paracelské a Spratlyovy ostrovy. Tyto ostrovy mají především geomorfologickou povahu skal a útesů, které jsou z velké části neobyvatelné. Například podle americké Energetické informační asociace (EIA) je „celková územní plocha Spratlyho ostrovů zahrnuje méně než 3 kilometry čtvereční“ (eia.gov). Téměř neobyvatelné ostrovy mají důležitou strategickou polohu v oblasti Jihočínského moře, které jsou ekonomicky, vojensky a politicky strategicky významné jako celek pro okolní i vzdáleně geograficky uspořádané státy (Suchánek 2010 :85).

Poloha Spratlyových ostrovů v Jihočínské moři je umístěna přibližně na třech čtvrtinách cesty jižního sektoru Filipín do jižního sektoru Vietnamu. Ostrovy obsahují přes 100 malých korálových útesů a ostrovů ležících na ploše dlouhé 810 km od severu k jihu a 900 km od východu na západ. Celková plocha ostrovů je okolo 410 000 km². Spratlyovy ostrovy jsou velmi malé a prakticky neobyvatelné, kde největší ostrov Itu Aba má rozlohu pouze 0,49 km². Velká část této oblasti v Jihočínské moři nebyla ani dosud důkladně prozkoumána a dříve byly tyto ostrovy na navigačních mapách vyznačeny jako riziková oblast, kde se komerční a turistická plavba nedoporučovala. Podle odhadů USGS¹ se v okolí Spratlyových ostrovů nalézá mezi 0,8 a 5,4 miliard barelů ropy a 7.6 až 55.1 bilionů metrů krychlových zemního plynu (eia.gov). O tyto ostrovy je koncentrováno nejvíce námořních sporů v regionu, kde se překrývají územní požadavky Filipín, Malajsie, Číny, Taiwanu,

---

¹ The U.S. Geological Survey

Bruneje a Vietnamu (cia.gov). Paracelské ostrovy se nacházejí severně od Spratlyových ostrovů přibližně jedné čtvrtiny délky trasy ze střední části Vietnamu do severní části Filipín. Souostroví obsahuje přes 130 drobných korálových útesů a ostrovů oddělených do dvou pásem. První pásmo Amphitrite se nachází na severovýchodě. V tomto teritoriu se také nachází největší Woodyho ostrov na Paracelských ostrovech, kde je vybudované jediné letiště a přístav pod nadvládou Čínské lidové republiky. Druhé pásmo Crescent se nachází západně od prvního pásma. Podle EIA oblast Paracelských ostrovů není dostatečně prozkoumaná a nejsou zde známa ložiska ropy nebo zemního plynu (cia.gov). Pratské ostrovy se nacházejí v severní části Jihočínského moře. Tvoří ji tři neobydlené korálové ostrovy, které jsou strategickým námořním checkpointem pro Taiwanské námořnictvo v Taiwanské úžině s bohatými lovišti pro rybolov (Buček 2012: 3). Měličina Scarborough je trojúhelníkový řetězec skalnatých ostrůvků a útesů v Jihočínském moři rozlehlý na ploše 150 km². Nachází se 220 kilometrů západně od Filipín, 350 kilometrů od Manily a přes 800 kilometrů jihovýchodně od Hong Kongu. Měličina oplývá bohatými lovišti ryb. V současnosti je pod nadvládou Filipín pod názvem *Scarborough Shoal*, které si také nárokuje Čína pod jejím názvem *Chuang-jen* (ČT24). Natunské ostrovy obsahují na 272 ostrovů spadající pod Indonéské souostroví v jižním okraji Jihočínského moře mezi Malajským poloostrovem a ostrovem Borneo. Ostrovy oplývají obrovskými ložisky zemního plynu odhadované na 1,3 bilionu metrů krychlových výrazně se podílející na indonéské ekonomice a energetice (gpo.gov).

2.2 Strategický význam

Strategická poloha regionu Jihočínského moře spočívá v obrovských ložiscích nerostných surovin, přírodních zdrojů a především frekventovanému námořnímu provozu. Nerostné suroviny zastupují především energetické komodity jako ropa a zemní plyn tvořící dle expertů až 60 - 70% všech fosilních paliv v regionu. Odhady množství ropy nalézající se podle údajů státních aktérů velice liší. Čína od roku 1968 začala provádět první průzkumy s podporou OSN, kdy měla velmi optimistické odhady o ložiscích 105 miliard barelů ropy v okolí Paracelských a Spratlyových ostrovů a v celé oblasti Jihočínského moře až o 213 miliardách barelů ropy. Stríživější jsou naopak odhady amerických expertů, kdy jejich odhad z let 1993-1994 činil 28 miliard barelů ropy. Od roku 2000 je ověřeně známo o poloze pouze 7,7 miliard barelů ropy. Oblast je stále velmi málo geologicky prozkoumaná a okolí Paracelských a Spratlyových ostrovů téměř vůbec. V současnosti je známá poloha ložisek okolo 4,1 bilionu metrů krychlových zemního plynu. Mimo fosilní paliva jsou zde také

ložiska fosforu, mědi, hořčíku, kobaltu a cínu (Suchánek 2010:88). Současné střízlivé odhady objevených ložisek amerických expertů z Energetické informační asociace (EIA) uvádějí 11 miliard barelů ropy a 19 bilionů kubických metrů zemního plynu. Současné odhady neobjevených ložisek EIA odkazující se na USGS jsou přibližně mezi 5 až 22 miliardami barelů ropy a mezi 7 a 29 biliony metrů krychlových zemního plynu. Nadhodnocené jsou naopak nové údaje z listopadu 2012 Čínské národní ropné pobřežní společnosti odhadující ložiska na 125 miliard barelů ropy a 50 bilionů metrů krychlových zemního plynu (eia.gov).

Z dlouhodobého pohledu je důležitým strategickým faktorem vysoká frekvence námořní dopravy v regionu, která má zásadní ekonomický význam pro přepravu zboží a surovin. Touto oblastí ročně propluje ročně více jak 94 tisíc lodí. Dvakrát více než v Suezském průplavu. Strategicky položeným Malackým průlivem ročně propluje přes 117 tisíc lodí. Oblastí propluje polovina světové obchodní flotily, třetina objemu přepravy ropy a více jak polovina přepravy zemního plynu na světě (eia.gov). Konference o obchodu a rozvoji (UNCTAD) publikovala recenzi námořní dopravy z roku 2011, kdy odhaduje tok 8,4 miliard tun světového námořního obchodu v roce 2010 (eia.gov). Tento objem ukazuje, že více než polovina světové roční tonáže obchodního loďstva proplula Malackým průlivem a Lombokskou úžinou v roce 2010. Denně propluje mořem přes 15,2 milionů barelů ropy z roku 2011. Z toho 90% malackou úžinou (eia.gov). Tato lodní trasa je životně důležitá pro japonskou, jihokorejskou a taiwanskou ekonomiku, které zde dovážejí přes 60 - 80% své spotřeby ropy a zemního plynu ze zemí Blízkého východu, kde současně je také trasou k exportu jejich zboží zpět na Blízký východ, do Afriky a především Evropy. Výjimkou není ani Čína, která dováží přes Jihočínské moře 70 - 80% své spotřeby ropy ze zemí Blízkého východu, nerostné suroviny z Austrálie a exportuje zde přes moře svůj export na Blízký východ, do Afriky a Evropy (Niazi 2006: 106–107). Tyto trasy budou mít i nadále strategický vliv na energetickou bezpečnost států a mocností, ekonomickou a sociální stabilitu bohatých a nově rozvíjejících se ekonomik v jihovýchodní a severovýchodní Asii. Dalším faktorem jsou bohatá loviště ryb. Rybolov je důležitý pro všechny zainteresované státy. Ročně se zde vyloví na 5 milionů tun ryb, 10% celosvětové produkce. Je to jedno z největších lovišť ryb na světě. Tato oblast je pro zemědělsky omezené a lidnaté země jako Čína nebo Vietnam nezanedbatelným zdrojem potravy (Suchánek 2010: 88–89).

2.3 Exkluzivní ekonomická zóna (EEZ)

Exkluzivní ekonomická zóna spadá pod mezinárodní právo moří a oceánů Organizace spojených národů. Její vznik je datován Úmluvou spojených národů o mořském právu (UNCLOS) ze dne 10. prosince 1982 (un.org). Úmluva vstoupila platnost v roce 1994 (Clare 2009:51). Exkluzivní ekonomická zóna je jedna z nejvýznamnějších funkcí této úmluvy, která má významný dopad na vedení a zachování oceánských zdrojů. Podle článku 61 *„je exkluzivní ekonomická zóna oblast za a vedle teritoriálního moře, podléhající zvláštnímu právnímu režimu stanovenému v této části na základě konkrétního práva a jurisdikce pobřežního státu. Práva a svobody jiných států se řídí příslušnými ustanoveními této úmluvy“* (un.org). To dává právo pobřežním státům na právoplatnou kontrolu nad zdroji s rozlohou 38 milionů námořních mil v oceánu. Dle článku 57, který vymezuje prostor exkluzivní ekonomické zóny, *„která nesmí přesáhnout 200 námořních mil od místa, kde se měří šíře teritoriálního moře“* (un.org) v délce 12 kilometrů od pobřeží. Pobřežním státům připadá právo na průzkum, rozvoj, řízení a zachování všech zdrojů: ryb, ropy nebo zemního plynu, které se nachází ve vodách, na dně oceánu a v podloží prostoru. V článku 58 *“odstavec 3 říká: Při výkonu práv a plnění povinností podle této úmluvy v exkluzivní ekonomické zóně, státy berou náležitý ohled na práva a povinnosti pobřežního státu, které musí být v souladu se zákony a předpisy přijaté pobřežním státem a jeho právními ustanoveními“* (un.org). Tato zóna udává státům a národům právo právoplatně vlastnit více jako 87% známých hydrokarbonových fosilních surovin s výjimkou nerostných surovin jako kovy ležící v hluboko v oceánech mimo EEZ. Zóny obsahují také lukrativní rybářské loviště díky převládajícím zdrojům fytoplanktonu (potrava ryb) ležící ve vzdálenosti do 200 mil od kontinentálních mas. Základním motivem pobřežních států na zřízení EEZ byla kontrola ekonomicky a strategicky důležitých přilehlých vod. Nárok na svrchovanou vzdálenost 200 námořních mil na moři poprvé předložily jihoamerické státy Peru, Chile a Ekvádor na přelomu 40. a 50. let s cílem chránit bohaté vody Humboldtského proudu od zahraničních rybářů, které se shodují se vzdáleností 200 mil pobřežního pásu (un.org).

Ložiska ropy jsou jedním z nejdůležitějších faktorů, proč byla EEZ do úmluvy zahrnuta. Jedním z důvodů byla ropná krize v roce 1973, kdy raketový nárůst ceny ropy zvýšil obavy zemí o ropné zdroje v přímořských oblastech. Například v zemích Blízkého východu 376 ze 483 milionů tun ropy nebylo vytěženo na pevnině. Ropné velmoci také doufaly v nová naleziště ropných zdrojů v přímořských oblastech, o které se nechtěly s nikým dělit. Přibližné údaje o známých pobřežních ropných rezervách se nyní pohybují od 240 do 300 miliard tun.

Největší plochy pobřežních vod v rámci EEZ mají souostrovní státy a velké státy disponující dlouhými pobřežími (un.org). Práva EEZ přinášejí také povinnosti a závazky jako například optimální využití populací ryb a jejich odlovu v rámci své ekonomické zóny, aby nedošlo díky nadměrnému rybolovu k ohrožení rybí populace v oblasti. Pobřežní státy jsou povinny umožnit přístup ostatních států k přebytku přípustného odlovu za přesně vymezených podmínek odlovu společnostmi z jiných zemí. Další povinností je prevence a omezování znečištění a umožnit práce mořského vědeckého výzkumu ve svých EEZ (un.org).

Problémem UNCLOS při řešení sporů je, že nedokáže vyřešit překrývající se zájmy států v uzavřených a polo uzavřených vodních plochách. Jedná se vodní plochy jako Jihočínské nebo Východočínské moře, kde vede spory o pobřežní vymezení hranic Čína s Japonskem. Problematický je také výklad úmluvy, kdy podle jednoho z ustanovení je rozdělení sporných oblastí podél linie ve stejné vzdálenosti od břehů nároků kladoucích států. Odlišné ustanovení mezinárodního práva dává pobřežním státům kontrolu nad podmořskými zdroji po celé délce až po okraj jejich kontinentálního šelfu s přesahem 200 námořních mil. Dalším problémovým bodem je společné řešení spravedlivého vymezení sporných námořních hranic mezi zainteresovanými státy (Klare 2009: 52). Překrývající se zájmy interních státních aktérů v Jihočínském moři prostřednictvím EEZ jsou znázorněny na obr. 1.

Obrázek 1: Nároky interních státních aktérů prostřednictvím EEZ v Jihočínském moři.

Zdroj: The Economist. 2012. „Shoal mates“ *economist.com* 24. 4. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.economist.com/node/21553474> (20. 4. 2013)

4. Interní státní aktéři v Jihočínském moři

4.1 Vietnamská socialistická republika

Vietnam si klade nárok na všechny Spratlyovy a Paracelské ostrovy na základě historických argumentů sahající až do 17. století (Suchánek 2010: 91). Podobně jako Čína provádí archeologické průzkumy v oblasti, aby zde Vietnam potvrdil svou historickou aktivitu a právo na vlastnictví ostrovů. Paracelské ostrovy byly po krátkém ozbrojeném konfliktu v roce 1974 obsazeny Čínou. V roce 1977 zveřejnil Vietnam prohlášení o mořském území, jeho přílehlých zónách a kontinentálního šelfu. Vietnamská socialistická republika ratifikovala úmluvu UNCLOS v roce 1994 a zopakovala svou suverenitu nad Spratlyovými ostrovy a Paracelskými ostrovy. V současné době má v držení šest ostrovů a 17 útesů Spratlyových ostrovů. Vietnam také legitimizuje svůj nárok na ostrovy jako bývalá kolonie francouzské Indočíny, pod kterou obě souostroví spadala. Tyto nároky se zároveň překrývají s požadavky Bruneje, Číny, Tchaj-wanu, Malajsie a Filipín, které vietnamské územní požadavky odmítají (eia.gov).

Vietnamské socialistické republice vládne na základě ústavy Vietnamská socialistická strana pod předsednictvím Nguyena Sinh Hunga. Jedná se o vládu jedné strany, kde ostatní jiné strany jsou zakázány. Hlavou státu je prezident, který je vrchním velitelem armády, jmenuje členy vlády, schvaluje zákony a podobně. Je volen parlamentním národním shromážděním na pětiletý mandát. Od července roku 2011 byl prezidentem zvolen Truong Tan Sang (MZV).

Tato 90 milionová země si drží i přes dopady ekonomické krize hospodářský růst přibližně 6% HDP v rozporu s vládními prognózami (economist.com). Jedná se především o exportní ekonomiku vyvážející své produkty do vyspělých a zemí a je závislá na dovozu polotovarů. Novými perspektivními obchodními regionálními partnery jsou státy ASEAN a Čína (MZV). Jedním z cílů jak uspokojit domácí zvyšující se energetickou poptávku a hospodářský růst je zvyšování těžby ropy v Jihočínském moři. Dalšími faktory jsou veliké zahraniční a státní investice do výstavby rafinérií. Výsadu těžit v této oblasti prozatím dominují vietnamské státní firmy, ale pomalu se zde angažují i ruské, francouzské a americké. V současnosti těží v oblasti na 300 000 barelů denně (eia.gov).

V roce 2009 vydalo vietnamské ministerstvo obrany Bílou knihu o své bezpečnostní politice a zahraniční strategii při řešení mezinárodních sporů. Bílá kniha dává Vietnamské

lidové armádě za povinnost chránit budování socialismu a Vietnamskou komunistickou stranu. Vietnamská socialistická republika se díky svému ekonomickému růstu, historickému vývoji, slabými dopady ekonomické krize a vnitropolitickou stabilitou vidí jako sebevědomý hráč v Jihočínském moři kladoucí důraz na vojenskou sílu jako prostředek při prosazování a hájení svých zájmů. Hlavními cíly je ochrana národa prostřednictvím vlastních ozbrojených složek a ekonomický rozvoj. Snaží se reagovat na ekonomické a mocenské proměny v mezinárodním řádu a nové trendy ohledně modernizace leteckých, námořních sil a vojenských technologií, až po nové vojenské strategie. V oblasti jihovýchodní Asie dnes vidí vzestup nových regionálních a světových mocností a sporů ohledně hranic, moří s přírodními zdroji. Dalšími tématy jsou přírodní katastrofy, pirátství nebo terorismus. Pro udržení míru a stability v oblasti Jihočínského moře chápe Vietnam úzkou spoluprací členských zemí organizace ASEAN jako zásadní a podporuje institucionální rozvoj této organizace. Vietnam byl v roce 2010 předsednickou zemí ASEAN (Bílá kniha 2009: 10–16, 27). Nejlépe bezpečnostní priority a cíle Vietnamu vystihuje odstavec v bílé knize, kdy: *„Vietnamu jde vždy o zachování klidného a stabilního prostředí pro sociálně-ekonomický rozvoj, industrializaci a modernizaci. Budování socialisticky orientované tržní ekonomiky jako vrchol národního zájmu a konzistentního cíle národní obranné politiky. Jako národ zkušený z války pro národní nezávislost a svobodu, Vietnam důkladně uznává nezávislost s ohledem na jiné země, svrchovanost, jednotu, územní celistvost a národní zájmy na základě základních principů charty Organizace spojených národů a mezinárodní právních předpisů. Zároveň, ale Vietnam požaduje, aby i jeho nezávislost, svrchovanost, jednotu, územní celistvost a národní zájmy, byly respektovány jinými zeměmi. Vietnam vystupuje proti vojenskému použití síly v mezinárodních vztazích řešením mírovou cestou, ale je připraven odhodlaně bojovat proti všem agresivním aktům namířených proti němu“* (Bílá kniha 2009: 18–19).

V Jihočínském moři si Vietnam klade na základě Úmluvy o mezinárodním právu moří a oceánů OSN nárok na Paracelské a Spratlyovy ostrovy. Deklaruje přitom mírové prostředky prostřednictvím multilaterální spolupráce v ASEAN a OSN. Klade důraz na bezpečnostní spolupráci s blízkými regionálními státy ohledně vymezení hranic a pohraniční stráže, kde se snaží spolupracovat například s Malajsií, Čínou nebo Thajskem. V roce 2009 uzavřel Vietnam dohodu s Čínou o vymezení hranic v Tonkinském zálivu. Vietnam je pro mezinárodní mírové a řešení sporů multilaterální cestou konsenzu a společného jednání. Nebrání se bezpečnostní spolupráce s nečlenskými státy ASEAN, ale odmítá jakémukoliv zasahování do svých vnitřních záležitostí. Podle bílé knihy z roku 2009 má vietnamská lidová

armáda přes 450 000 lidí a přes 5 milionů záložních vojáků (Bílá kniha 2009: 19–28, 69). Po Číně je to druhá největší armáda v jihovýchodní Asii. Vietnam se snaží posilovat i své válečné námořnictvo rozsáhlými vojenskými kontrakty a investicemi do budování vlastních námořních sil (ihned.cz). V roce 2009 uzavřel Vietnam kontrakt s Ruskem na dodávku šesti válečných dieselových ponorek do roku 2016 (thediplomat.com).

Vietnam a ostatní státy v Jihočínském moři znepokojuje především mocenský nárůst Číny a její rozsáhlé vojenské aktivity v regionu. K prvním sporům mezi oběma zeměmi došlo již v polovině 50. let. Dlouhodobé napětí eskalovalo v roce 1974, kdy po krátkém námořním střetu Čína obsadila Paracelské ostrovy tehdy ve vlastnictví jižního Vietnamu, kde na největším Woodyho ostrově vybudovala námořní a leteckou základnu. K dalšímu vzájemnému velkému střetu po sérii drobných incidentů došlo v roce 1988 bitvou U Johnsonova útesu uvnitř Spratlyových ostrovů. Čínské námořnictvo zde potopilo vietnamské invazní loďstvo a Čína úspěšně obsadila několik vietnamských ostrovů, kde zahájila těžbu ropy a zřídila vojenské posty. Mezinárodní společenství, USA, SSSR a členské státy ASEAN projevily v reakci na tuto událost nezájem a vágní postoj z důvodu pozornosti na konflikt v Kambodži s primárním řešením svých vlastních problémů (Suchánek 2010: 94–96). Oba státy se také prou ohledně rybolovu ve sporných vodách. V roce 2009 bylo v oblasti několik vietnamských lodí zajato čínským námořnictvem, kde čínští vládní představitelé vedli nátlak na nečínské ropné společnosti, aby se jejich aktivity vyhýbaly sporným oblastem. Vietnam si nechce Čínu proti sobě poštvat z ekonomických důvodů ohledně čínských investic a obrovského čínského trhu, který je klíčový pro ekonomický rozvoj Vietnamu. Největší překážkou ve vzájemných vztazích je právě Jihočínské moře, kdy Vietnam nehodlá jen tak lehce ustupovat ideologicky blízké, ale regionálně mocnější Číně. Tato situace paradoxně nahrává USA, kdy obě země od roku 2009 navazují vzájemný dialog obranné politiky. Podle profesora Hunga Nguyena „*pozvolné sblížení Vietnamu a USA záleží jen na Číně samotné a svých bezpečnostních ambicích*“ (thediplomat.com). V červnu téhož roku se situace vyhrotila v podobě zajetí několika vietnamských výzkumných lodí hledající ložiska ropy ve sporných oblastech a poškození jejich kabeláže při průzkumu. Vietnam zareagoval zajetím čínské rybářské lodi a námořním cvičením poblíž Spratlyových ostrovů a povolil protičínské demonstrace. Čína cvičení ostře odsoudila, vyslala do oblasti vrtulníkovou loď a hackerskými útoky zaútočila na vietnamské vládní síť (idnes.cz).

V říjnu 2011 podepsala Čína s Vietnamem šestibodovou dohodu o základních principech řešení a urovnání v současných námořních otázkách mezi oběma zeměmi. Obě

země se v dohodě zavazují k vzájemné přátelské konzultaci mírového řešení námořní sporů v Jihočínském moři. Dále se zavázaly k jednání o vymezení námořních hranic, spolupráce v méně sporných otázkách jako je životní prostředí, živelné katastrofy, vyhledávání a záchrana osob nebo vědecký výzkum a zřízení horké linky mezi oběma státy k řešení námořních problémů (Pernal 2012:23).

Vietnam udržuje dobré vztahy v agendě Jihočínského moře s Malajsií, kdy 5. 6. 1992 podepsaly společné memorandum pro průzkum, využívání přírodních zdrojů a spolupráci ropného průmyslu ve společně vymezené oblasti kontinentálního šelfu (Pernal 2012:20). V květnu 2009 společně předložily své územní nároky v Jihočínském moři Komisi OSN o limitech kontinentálního šelfu. Obě země dosáhly konsenzu ohledně společné těžby ropy, které se setkalo s ostrou kritikou Číny a Filipín. V červnu roku 2012 Vietnam schválil požadavek námořního práva deklarující právoplatnost nad Paracelskými a Spratlyovými ostrovy s požadavkem registrace všech zahraničních námořních lodí u vietnamských orgánů (eia.gov). Vietnam také posiluje své obranné a ekonomické vazby s novým globálním aktérem Indií, s nímž se snaží vzájemně spolupracovat ohledně průzkumů a těžby v oblasti Jihočínského moře a posilovat vzájemnou vojenskou spolupráci v modernizaci a cvičení válečných flotil obou zemí (thediplomat.com).

4.2 Malajsie

V oblasti Jihočínského moře si Malajsie činí nárok na část Spratlyových ostrovů, společně s Čínou, Vietnamem, Brunejským Sultanátem, Filipínami a Taiwanem. Důsledkem je silná námořní přítomnost všech zemí a střety mezi Čínou Filipínami a Vietnamem u strategicky položených ostrovů. Malajsie deklarovala své územní nároky v roce 1979 publikací mapy obsahující nejjihnější Spratlyovy ostrovy za součást Malajského kontinentálního šelfu a její EEZ. Celkový nárok Malajsie jsou 3 ostrovy, kdy jich 5 v současnosti okupuje prostřednictvím UNCLOS. 6. května předložila Malajsie společně s Vietnamem předložení o Komisi o limitech kontinentálního šelfu (CLCS) obsahující změnu měření kontinentálního šelfu v dvousetkilometrové námořní vzdálenosti z jižní části okrajových částí Jihočínského moře, které se setkalo s ostrou kritikou Číny a Filipín (Pernal 2012: 16–19).

Malajsie podporuje bilaterální diskuse v otázkách Jihočínského moře s Čínou a vyloučila zde možnost konfliktu v této oblasti, kde se jejich územní zájmy vzájemně překrývají. Díky nekonfliktnímu postoji se Malajsie drží stranou od přímé vzájemné

konfrontace, kde stojí v pozadí oproti jiným výraznějším aktérům v regionu. Malajský politický establishment v květnu 2009 uvedl, že se Malajsie bude snažit vyřešit všechny územní spory s Čínou prostřednictvím jednání v souladu s mezinárodním právem. Své obavy malajská vláda vyjádřila ohledně asertivního prosazování čínských zájmů, které vyvolávají strach okolních zemí z nárůstu čínské moci. Malajsie vidí nejlepší možnost řešení těchto sporů v závazném dodržování multilaterálních dohod jako například Deklarace vedení států ASEAN s Čínou na mírovém řešení konfliktu (Pernal 2012: 18–19).

Státní zřízení Malajsie je konstituční federativní monarchie v čele s králem Abdulem Halimem, který byl v prosinci 2011 podruhé zvolen radou sultánů, kteří jsou formální hlavy devíti států malajské federace. Nejvyšší legislativní institucí je dvoukomorový parlament, z jehož zastoupení vychází nejvyšší instituce exekutivy *Federální vláda*. I přes federalizaci není autonomie států příliš velká, protože vláda zastává výrazně centralizační politiku. Politické strany reprezentují tři největší etnika v Malajsii. Malajce, Číňany a Indy. Malajskou vládu od roku 1957 hned po vyhlášení nezávislosti nad Velkou Británií vedla koalice Národní fronta obsahující Malajský indický kongres, Malajskou čínskou asociaci a Sjedenou malajskou národní organizaci (UMNO). Současný premiér od roku 2009 je Najip Razak z UMNO (MZV).

Malajsie je členem OSN, Organizace islámské spolupráce (OIC), zakládající člen ASEAN, ekonomického poradního fóra APEC a dalších regionálních a světových organizací. Největší význam klade na regionální organizaci ASEAN a bilaterální vztahy se zeměmi v regionu jihovýchodní Asie, kde podporuje rozšíření ASEAN v roce 2015. Malajská ekonomika patří k rychle rozvíjejícím se asijským tygrům s růstem 3,5% HDP v roce 2012 s předpokládaným růstem 4% v roce 2013 (economist.com). Jejím cílem je rychlá modernizace, ekonomický růst, podpora obchodu, inovací a investic. Hlavním tahounem ekonomiky je těžba ropy a zemního plynu, rychle rozvíjející se průmysl a služby. Největšími obchodními partnery jsou Singapur, Čína a Japonsko (businessinfo.cz).

Pro Malajsii je udržení míru v potenciální konfliktní oblasti Jihočínského moře zásadní bezpečnostní prioritou nejvyššího významu pro zachování ekonomické prosperity a teritoriální integrity státu (Harun 2013: 122–123). Tento stát má díky britské koloniální nadvládě tradičně dobré vztahy s USA a Velkou Británií, se kterou je od roku 1971 členem Obráného Uspořádání pěti obranných mocností (*Five Power Defence Arrangement - FPDA*) zahrnující také Singapur, Austrálii a Nový Zéland. S 28 miliony obyvatel je Malajsie řazena

mezi *středně mocné státy* prosazující se na základě přitažlivosti a mírového jednání než na základě vojenské síly. Své zájmy prosazují především v mezinárodních a regionálních organizacích, vymezením širších zájmů a cílů i v rozporu a konkurenci s okolními státy a aspirací na posílení svého regionálního a globálního vlivu přesahující hlavní politické priority. Velkou část těchto prvků na ochranu svých zájmů využívá i Malajsie. Tento stát si vždy primárně chrání své zájmy, kdy se především se snaží o rovnováhu vzájemných vztahů s mocnostmi (Harum 2013:124–125). Ozbrojené síly malajské královské armády činí přes 104 tisíc aktivních vojáků a armáda prochází od 90. let komplexní modernizací kladoucí důraz na letecké a námořní síly, provázané s mnoha nákladnými kontrakty s Ruskem a USA. Malajsie si uvědomuje svou vojenskou slabost oproti ostatním sousedním zemím, ale jejím cílem je mít vojenské kapacity, které dokážou být nasazeny proti terorismu, pirátství a na obranu strategicky důležitého Malackého průlivu (Welsch 2005: 177–178).

Vztah mezi Malajsií a západem byl po získání nezávislosti velmi úzký. Malajsie sledovala především své vlastní zájmy, ale důležitá politická, ekonomická a bezpečnostní spojení si především s USA udržela. Slovy bývalého premiéra *"USA a Malajsie mají i přes občasou silnou politickou rétoriku hluboký vztah. Dokazují to pozitivní čísla. Malajsie je 10. největším obchodním partnerem USA, které nejsou jen náš významný obchodní partner, ale také významný zdroj investic"* (Harum 2013: 125). Malajsie kritizovala především americkou invazi do Iráku v roce 2003 nebo její postoj k izraelsko-palestinskému konfliktu. Obě země spolupracují především v boji proti terorismu, kde USA založily v Kuala Lumpur Regionální centrum pro boj proti terorismu (SEARCCT) a provádějí společná vojenská cvičení a vyvažování moci v regionu. Malajsie je opatrná se silnou regionální rétorikou, aby si nepoškodila vztahy s Čínou (Harum 2013: 125).

Malajsie jako první stát ASEAN uznala Čínskou lidovou republiku v roce 1974, kdy obě země navázaly diplomatické styky. *„Otevřeně tvrdila, že raději nevidí Čínu jako novou hrozbu, ale jako novou příležitost"* (Harum 2013: 127), před kterou se měla s ostatními státy na pozoru. Rozšířením obrovské obchodní a ekonomické spolupráce proběhlo od roku 1999, kdy premiér Mahathir při návštěvě Pekingu vyjednal čínskou investici v hodnotě jedné miliardy dolarů. Současná obchodní výměna mezi oběma státy je přes 20 miliard dolarů a neustále narůstá. Malajsie také vidí v Číně oporu proti moci USA, kde se snaží co nejvíce získat z čínského ekonomického vzestupu a zároveň udržovat korektní vztahy s USA. Její politika, i když je Číně sympatická, rozhodně neznamená její bezpečnostní a politické podřízení v hlavních čínských zahraničně-bezpečnostních otázkách. Po konci studené války

její postoje nebyly ovlivňovány ideologicky, ale ekonomicky. Její zásadní zahraniční koncepce je realistická politika *vyvažování*, kdy se snaží udržovat vyvážené vztahy s mocnostmi. Malajsie primárně sleduje své ekonomické zájmy prostřednictvím korektních vztahů a jednání s mocnostmi a sousedními státy (Harum 2013:127–129).

4.3 Brunejský sultanát

Nejmenší státní aktér Brunej si činí své územní nároky v Jihočínském moři prostřednictvím EEZ mezinárodní konvence UNCLOS. Stát formálně nepožaduje žádnou oblast Paracelských ani Spratlyových ostrovů. Jeho požadavek se týká pouze jednoho útesu, který ale spadá také pod EEZ Filipín, Malajsie, Číny a Vietnamu, a které tento požadavek zamítají. V současné době žádný ostrov ze Spratlyových ostrovů neokupuje a neučinila si na něj ani formální nárok (eia.gov).

Od roku 1984 je Brunejský sultanát nezávislý na Velké Británii. Jeho hlavou státu je sultán, který má nevyšší exekutivní pravomoc a provádí zásadní politická rozhodnutí. Titul sultána je dědičný a je to nevyšší vojenská a náboženská autorita. Prvního ledna 1984 sultán Hassanah Borkiah vyhlásil Malajskou islámskou monarchii jako novou ideologii státu. Je to syntéza malacké kultury a konzervativních islámských hodnot dávající sultánovi legitimitu k vládnutí. Země je absolutistickou monarchií aplikující islámské právo Šaría (MZV). Pro Brunej s 360 tisíci obyvateli je nejdůležitější členství v regionální organizaci ASEAN, ve které je členem od roku 1984. Je členem dalších organizací jako APEC, OSN, OIC nebo Commonwealth a usiluje především o dobré bilaterální vztahy s mírovou koexistencí se sousedními i vzdálenějšími státy (Kuik, Welsch 2005: 56–63).

Brunej je významný hráč v produkci ropy a zemního plynu v regionu, kterou zahájil v roce 1972. Tento stát se také výrazně angažuje v důsledku poklesu vlastních zásob k průzkumům nových nalezišť ve spolupráci s Malajsií v roce 2009, se kterou Brunej formálně vyřešil své dřívější územní a námořní spory. Ropné společnosti obou zemí společně spolupracují v průzkumu, exportu a investicích ropného průmyslu (eia.gov). Díky svému bohatství je v HDP na obyvatele 4. nejbohatším státem na světě a vývoz ropy činil v roce 2011 přes 70% HDP. Země je zranitelná ve svém výhradním dovozu potravin a primárnímu vývozu ropy. Brunej je v současnosti 4. největším exportérem zkapalněného plynu (LPG) na světě a trasy jeho vývozu přes oblast Jihočínské moře jdou především do Japonska, Jižní Koreje, Thajska a Singapur. Od roku 2012 rozvíjí také významné kontrakty s Vietnamem a Indií (businessinfo.cz).

Strategická zahraničně-bezpečnostní koncepce Bruneje byla publikována v Bílé knize z roku 2011. Primární body této koncepce jsou ochrana suverenity Brunejské islámské monarchie, politické, kulturní a národní identity, územní integrity a ochrana námořních přilehlých území. Tento koncept také zahrnuje boj proti terorismu, nelegálnímu lovu ryb v EEZ, separatistickým tendencím okolních zemí, přírodním hrozbám, organizovanému zločinu a pirátství. Dalším bodem je ochrana ekonomické prosperity a sociální stability s konsolidací regionální a globální stability míru a prosperity (Bílá kniha 2011:24). Kniha v regionální bezpečnosti konstatuje, že zvyšující se cena ropy posiluje zájem a spory přilehlých států, zažívající nebývalý ekonomický vzestup ve vymezení přesných hranic v námořních oblastech s možností těžby surovinových a přírodních zdrojů. Tyto faktory posilují navýšení bezpečnostních prostředků států zaměřující se na vlastní bezpečnost a přilehlých námořních ploch, kdy se moc států vzájemně vyvažuje. V multilaterální spolupráci mezi státy vidí Brunej významné omezení vzájemných střetů ve sporných námořních lokalitách. Stabilní vztahy mezi nově vznikajícími mocnostmi jsou klíčové pro udržení prosperity a rozvoje v jihovýchodní Asii. Pravidelné a rozsáhlé námořní manévry klíčových států by měly být nasazeny například proti pirátství, než demonstrovat sílu v prosazení svých zájmů Asii. Brunej vidí důležitý krok pro stabilitu v dodržování stanov Deklarace politických stran ASEAN s Čínou v Jihočínském moři z roku 2002 zavazující mírové vedení jednání v překrývajících se v námořních zájmech a rozvoji nové bezpečnostně-politické koncepce ASEAN na rok 2015. Hlavními strategickými prioritami Bruneje jsou: modernizace ozbrojených a bezpečnostních složek hájící zájmy, námořní aktivity v přilehlé námořní oblasti a ochrana obyvatel. V mezinárodním prostředí je to především řešení konfliktů a sporů v regionu prostřednictvím ASEAN k dosažení regionální bezpečnostní stability v Jihovýchodní Asii. Brunej také podporuje bilaterální vztahy se sousedními státy v ochraně společných zájmů s úsilím minimalizovat případné spory (Bílá kniha 2011 :19–20, 33).

Bílá kniha nabádá ke společnému řešení sporů v oblasti Jihočínského moře bez přesně vymezených hranic a nárůstu vojenské síly mírovou cestou. Na základě těchto vnějších faktorů hodlá Brunej rozšířit svou námořní flotilu o nové hlídkové čluny, posílit letectvo o nové helikoptéry a budovat pozemní vojsko kompatibilní s novými vojenskými technologiemi a způsoby velení a nakonec podporovat angažmá v peacekeepingových misích (Bílá kniha 2011: 34,48). Jeho skromná královská armáda má pět tisícový personál a je tak nejmenší vojenskou silou v regionu, která ale neváhá rozvíjet bilaterální spolupráci se sousedními státy, Velkou Británií a USA (Kuik, Welsch 2005: 64-65).

4.4 Indonésie

Indonésie jako druhá nejlidnatější země jihovýchodní Asie a v Jihočínském moři usiluje pouze o udržení svých současných ostrovních držav vymezených na základě EEZ a kontinentálního šelfu. Nečiní si nárok na Spratlyovy ani na Paracelské ostrovy. Region je pro ni z bezpečnostního a strategického hlediska důležitý, proto provedla v roce 1996 a 2008 rozsáhlé námořní cvičení s cílem ochránit své ekonomické projekty a zájmy u Natuanských ostrovů, které obsahují obrovská ložiska zemního plynu (eia.gov).

Indonésie si tyto ostrovy chrání před částečnými vietnamskými, malajskými, tchajwanskými a čínskými nároky. Nejvýznamnějším konkurentem je Čína a její expandující ekonomická a vojenská síla, která si nárokuje ostrovy od roku 1994 jako historickou součást svého území v Jihočínském moři. S Čínou má normalizované vztahy, v roce 2005 uzavřela bilaterální obchodní smlouvu, ale zároveň pozorně sleduje její angažmá v Jihočínském moři (thediplomat.com) Tento nejlidnatější muslimský stát s přibližně 250 miliony obyvateli a stabilním rychlým ekonomickým růstem 6 % HDP ročně (economist.com) má primární cíle na základě Bílé knihy publikované v roce 2003 chránit národní suverenitu, bezpečnost, územní integritu, ekonomické zájmy, boj proti pirátství a ilegálnímu rybolovu. V bezpečnostních zájmech Indonésie primárně převažuje vnitřní hrozba terorismu, separatistických tendencí s nestátními aktéry, než externí hrozby (Bílá kniha 2003). Je zakládající člen ASEAN kladoucí důraz na multilaterální spolupráci se státy, především bezpečnostní spolupráci s Malajsií, Filipínami a obnově bezpečnostní spolupráce s USA po 11. 9. 2001 (Haseman 2005:131-133).

Hlavní bezpečnostní prioritou i nadále zůstává vnitřní bezpečnost. Jedná se o prezidentskou republiku pod vládou prezidenta Susila Bambang Yudhoyona s rychlým rozvojem politických stran po pádu Suhartova režimu v roce 1998 a následnému chaosu na přelomu tisíciletí (Haseman 2005: 127-129). Díky slabé ekonomice z dřívějších let, korupci a nestabilnímu financování obrany má Indonésie relativně nízký počet lidí zaměstnaných v ozbrojených složkách, přibližně 350 000, na počet obyvatel v poměru k okolním zemím. V nedávné době díky ekonomickému růstu provádí modernizaci armády a nakupuje moderní námořní a letecké zbraňové systémy ze západu, Jižní Koreje, Ruska a posiluje bezpečnostní vazby s USA. V roce 2012 se vojenský rozpočet zvýšil meziročně téměř o 50% a překročil 1 % HDP s cílem navýšit tyto výdaje do roku 2015. Vojenský a mocenský nárůst Indonésie v regionu zaznamenává také Čína, která chce z jejího růstu také profitovat. Tyto tendence mohou vést k bezpečnostní stabilitě a rovnováze v regionu (thediplomat.com). Indonésie

preferuje být prostředníkem v mírovém řešení sporů a udržení stability v Jihočínském moři, spolupráci se státy ASEAN a Čínou. V roce 2011 byla jejím předsednickým státem, kdy úspěchem na poli bezpečnostní politiky byla dohoda mezi ASEAN a Čínou k vytvoření závazné revize Deklarace o chování stran v Jihočínském moři z roku 2002 (Pernal 2012:35).

4.5. Filipíny

Pod Filipínskou sféru vlivu spadá samostatný ostrovní celek mělčina Scarborough, kterou současně ovládá a klade si požadavky na velkou část Spratlyových ostrovů, kde okupuje několik útesů. Jejich požadavky vycházejí z EEZ a objevné expedice Thomase Clony v roce 1956, kdy Filipíny projevíly první zájem o ostrovy. První požadavek byl zveřejněn v roce 1971. V současné době vlastní 9 ostrovů. Její územní požadavky přesahují s nároky států Číny, Tchaj-wanu, Malajsie a Vietnamu (Suchánek 2010 : 91–92).

V roce 1995 došlo k incidentu Filipín s Čínou u Mischielfského útesu. Na konci roku 1994 zde Čína tajně zřídila své první instalace na nárokováném území členského státu ASEAN. Jedním ze spekulovaných důvodů bylo zabránění těžby americké ropné společnosti Alcorn v oblasti Mischielfského útesu. Vzhledem ke své vojenské námořní slabosti se Filipíny zdržely vojenské konfrontace s Čínou. Podaly mezinárodní protest a hledali podporu, která nebyla poskytnuta. Obranný spojenec USA z roku 1951 odmítl vojensky pomoci z důvodu sporně nárokováného území, které právně nebylo pravidelnou územní částí Filipín v době uzavření dohody. Všechny státy ASEAN a Japonsko se dovolávaly řešení konfliktu mírovou cestou. Čína argumentovala vytvořením rybářských objektů, kdy vzájemná bilaterální jednání s Filipínami selhala a na anektovaných ostrovech vybuodovala vojenské námořní základny k nelibosti okolních států (Suchánek 2010: 96–97). Na oplátku Filipíny odstranily z útesů Halfmoon a Jackson čínské značky a vlajky, zajali čínskou rybářskou loď a podali mezinárodní stížnost. V srpnu téhož roku se obě strany dohodly na vyřešení konfliktu mírovou cestou prostřednictvím dodržování Úmluvy o mořském právu OSN (Niazi 2006: 108). Čína také neuznává útesy Scarborough spadající do filipínské EEZ, kdy se oba státy vzájemně provokovaly manévry válečných lodí v letech 1997 a 1999 v okolí útesů. Na začátku roku 2011 byly čínské průzkumné lodě vyznačující pozice jejich průzkumu zahrnány Filipínským námořnictvem a letectvem, které značky odstranilo a nedošlo zde k žádnému závažnějšímu incidentu. Filipíny začaly prozkoumávat oblast Spratlyových ostrovů v roce 1970. Byla zde úspěšně otestována těžba plynu v roce 1976. Čínský nátlak ale donutil ukončit pokusy rozjet komerční těžbu v oblasti (eia.gov).

Podle Bílé knihy vydané filipínským ministerstvem obrany v červenci 2012 obsahuje filipínská obranná strategie šest hlavních cílů. Tyto strategické cíle jsou: zajištění územní celistvosti a námořních zájmů, podpora vnitřní sociální, politické a ekonomické stability, úspěšný boj proti terorismu, podpora bezpečnosti obyvatelstva a účinné čelení přírodním katastrofám. Mezi hlavní strategické priority obranného plánování Filipín pro 21. století patří pro léta 2013-2018 v rámci vnější bezpečnosti obrana územní celistvosti a námořní bezpečnosti modernizovaným námořnictvem a letectvem určené pro ochranu svrchovaných zájmů Filipín v EEZ v Jihočínském moři. Mezi ně patří rozvoj bezpečnostní a obranné infrastruktury, upevnění filipínských pozic a kapacit na okupovaných ostrovech v Jihočínském moři. (Bílá kniha 2012: 10–11). Vojenský sektor zahrnuje reformy bezpečnostního sektoru jako modernizaci velení, vojenský výcvik a kooperace, peacekeepingové mise s důrazem na transformaci a modernizaci bezpečnostních struktur, institucí, technologií a kapacit. Jedná se o reakci Filipín na modernizaci armád okolních zemí, které před nimi nechtějí ve své vojenské síle ztratit krok. Její vojenský personál obsahuje 106 tisíc lidí (Wiencek 2005: 256). Tato stopětimilionová země, podle prognózy týdeníku *The Economist* očekává ekonomický růst okolo 6 % HDP v roce 2013. Strategickým cílem je udržovat a posilovat kvalitní bilaterální obranné vztahy s USA, které mají s Filipínami od roku 1951 obrannou smlouvu a jsou štědrým donátorem pro rozvoj filipínských ozbrojených sil. Důležité jsou také vztahy s Austrálií a státy regionální organizace ASEAN jako Brunej, Indonésie, Malajsie, Singapur, Thajsko nebo Vietnam s cílem rozvoje multilaterálních vztahů v této regionální organizaci ohledně blízké obranné spolupráce v námořních oblastech, živelných katastrof, řešení konfliktů a udržení míru (Bílá kniha 2012: 3–9).

Filipíny jsou společně s Vietnamem znepokojeny asertivním chováním Číny a snaží se zapojit do dění v Jihočínském moři USA. V červnu 2011 filipínský ministr zahraničí navštívil Washington s cílem získat americkou podporu uprostřed rostoucího územního sporu s Čínou v Jihočínském moři a "vyjasnit" vzájemné obranné smlouvy mezi Filipínami a USA s žádostí o americkou pomoc v posílení filipínského námořnictva. Vietnam, na druhé straně, provádí ostrá námořní cvičení ve vodách blízko ostrova Hon Ong, kdy současně také proběhly protičínské demonstrace mimo čínské velvyslanectví v Hanoji (Pernal 2012: 26–27). Vojenská síla Filipín se je oproti čínskému námořnictvu slabá a její posilování jako mocenská rovnováha proti Číně je podporována. Filipíny v roce 2012 uzavřely nové kontrakty s USA o dodávkách helikoptér, pěchotních zbrání, vojenského materiálu až po novou fregatu. Jediný

faktor, který modernizaci filipínské armády oslabuje je všude přítomná korupce a netransparentní armádní zakázky (thediplomat.com).

V roce 2012 napětí mezi Filipínami a Čínou okolo mělčiny Scarborough rezonovalo zajetím osmi čínských rybářských lodí filipínským námořnictvem, protestech filipínské veřejnosti proti vysoké čínské vojenské přítomnosti v oblasti a tvrdé rétorice Číny publikované v China Daily: „*Navzdory naší ochotě o této otázce diskutovat se filipínští představitelé rozhodli tlačit nás do situace, z níž jediným možným východiskem bude ozbrojený střet*“ (chinadaily.com) a zákazu cestování čínských občanů na Filipíny. Protesty Filipín se ani nezabývalo ASEAN pod vedením čínského spojence Kambodži v roce 2012, která je zamítla. Příčinou silné čínské rétoriky bylo společné námořní cvičení v Jihočínském moři námořnictev USA a Filipín. Tyto spory rezonovaly v podání stížnosti Filipín v lednu 2013 k mezinárodnímu soudu ITLOS v rámci úmluvy UNCLOS, jejichž cílem je zrušení platnosti linie nárokovaných území Číny. Čína toto řízení samozřejmě odmítá a ostatní země jen potichu přihlíží, jak se situace vyvine z důvodu regionální stability a samovolného jednání místo multilaterálního jednání ASEAN (thediplomat.com).

4.6 Tchaj-wan

Čínská republika na Taiwanu podobně jako Čínská lidová republika deklaruje svou historickou suverenitu nad všemi oblastmi zobrazených na mapě zveřejněnou Kuomintangskou vládou v roce 1947. Mapa ve své devítibodové linii zahrnuje Spratlyovy ostrovy, Paracelské ostrovy, Pratské ostrovy a mělčinu Scarborough. Územní požadavky této mapy deklarované Kuomintangem převzala také komunistická Čínská lidová republika. Tchaj-wan okupuje Pratské ostrovy a největší ostrov Spratlyových ostrovů Itu Aba, kde posiluje svou vojenskou přítomnost. Kromě Pratských ostrovů se jeho zájmy překrývají se zájmy Bruneje, Malajsie, Filipín, Vietnamu a ČLR (eia.gov). Tchaj-wan se i přes svou významnou vojenskou sílu v regionu drží stranou od vojenských střetů z důvodu obav z vyhrocení bilaterálních sporů s Čínou a zhoršení jeho už tak dost komplikované mezinárodní pozice. Mnoha státy není Tchaj-wan uznán jako stát, kdy v roce 1971 bylo jeho členství v OSN nahrazeno Čínskou lidovou republikou (thediplomat.com). Od konce 80. do poloviny 90. let dokončil Tchaj-wan přechod od vlády jedné strany autoritářského Kuomintangu k současnému pluralistickému demokratickému systému. V roce 2008 byl zvolen aktuální prezident Ma Jing-tio, který sestavil vládu složenou z Kuomintangu. Ekonomika Tchaj-wanu se vzpamatovala z krize s očekávaným růstem podle Economistu přes

3,6% HPD v roce 2013. Tchaj-wan je americkým ministerstvem zahraničí oficiálně označován jako multipartistická demokracie (thediplomat.com).

Mezi největší externí bezpečnostní hrozby, kterým Tchaj-wan čelí je válečný konflikt s Čínskou lidovou republikou, která tento ostrovní stát považuje od svého vzniku za své území. Tchajwanští bezpečnostní analytici vidí největší pravděpodobnost konfliktu s Čínou za okolností, pokud Taiwan vyhlásí nezávislost, dojde v zemi k masivnímu chaosu, poklesu jeho vojenské síly nebo budou zahraniční síly výrazně zasahovat do dění v zemi, Tchaj-wan bude kontinuálně odmítat jednání o sjednocení a bude vyvíjet jaderné zbraně. Tchaj-wan má mnoho scénářů čínského napadení. Od čínské námořní blokády, stupňující izolace až po vojenskou invazi. I přes tyto faktory jsou obě země blízce propojené, kdy Tchaj-wan do Číny masivně investuje a vyváží své produkty v hodnotách desítek miliard dolarů (Hickey 2005:285–289). V roce 2008 se Čína stala po Japonsku druhým největším dovozcem zboží na Tchaj-wan. Podle odborníka na čínskou zahraniční politiku Profesora Daniela Lynche znaky uvolnění vzájemných vztahů, jako vzájemná závislost ekonomických a kulturních vztahů nebo cestování nepovedou k vzájemnému uznání suverenity obou států. Čína vidí Tchaj-wan jako nedílnou teritoriální a kulturní součást svého území, kde připojení Tchaj-wanu k Číně je zásadním znakem a prioritou vládnoucí Čínské komunistické strany, kterého se jako své identity nikdy nevzdá. Nekonfliktní politika vedená Ma Jing-tioem má za cíl neprovokovat asertivní rétorikou Čínu a zároveň posilovat z krátkodobého hlediska nereálnou změnu své původní čínské kulturní identity k nové kulturní a národní identitě tchajwanských občanů. Lynch ve svém článku prezentuje tři realistické scénáře možného vývoje, které Tchaj-wan má. První scénář je příprava Tchaj-wanu na připojení k Číně s lepšími možnostmi manévrování při stanovení podmínek. Druhým scénářem je podněcování státu v politickou a vojenskou mobilizaci svých obyvatel proti čínské agresi. Oba tyto scénáře nejsou podle Lynche pro Tchaj-wan politicky přijatelné. Posledním krokem je hrát o čas a doufat v to nejlepší, se kterým Ma Jing-tioova administrativa z dlouhodobého hlediska plně kalkuluje (thediplomat.com).

Taiwan disponuje moderním letectvem, námořnictvem, zbraňovými systémy a raketovými nosiči s 300 tisíci muži ve zbraní. Významnou úlohu při rozvoji tchajwanské armády hrají USA. Taiwanská obranná strategie upustila od udržování masivní armády na obranu hlavního a přilehlých ostrovů a znovu dobytí Číny. Hlavní prioritou její obranné politiky je zastrašování. Cílem Tchaj-wanu je rychlá modernizace dle amerického vzoru ohledně technologií, velení, výcviku, civilní kontroly ozbrojených složek až po úzké vojenské

vztahy s USA k nelibosti Číny (Hickey 2005: 290–293). V současné době se Tchaj-wan setkává s rezervovanějším postojem USA ohledně prodeje nových válečných ponorek a stíhacích letadel z důvodu zhoršení vzájemných vztahů s Čínou (thediplomat.com).

4.7 Čínská lidová republika

Čína je největším a nejvýznamnějším aktérem v Jihočínském moři. Nárokuje si téměř celou oblast zahrnující všechny Spratlyovy ostrovy (*Nansha Qundao*), kde okupuje 7 ostrovů, mělčinu Scarborough (*Huangyan dao*), Pratské (*Dongsha Qundao*) a Paracelské ostrovy (*Xisha Qundao*). Její nároky vycházejí z devíti bodové linie deklarované Kuomintangem Čínské republiky v roce 1947, kde se jejich požadavky téměř shodují. Čína své nároky odvolává na historické dokumenty, mapy a archeologické výzkumy, kdy ostrovy byly nedílnou součástí čínských císařství od 15. století a tradičním lovištěm čínských rybářů. V červnu 2012 Čína oznámila vybudování nového města úrovně prefektury na Woodyho ostrově pod názvem *Sansha* spadající přímo pod centrální vládu na Paracelských ostrovech (eia.gov). V multilaterálních jednáních vyznačuje své zájmy o území prostřednictvím EEZ a kontinentálního šelfu ratifikované Úmluvy o mořském právu (UNCLOS) z roku 1982, kde na základě těchto požadavků si nárokuje přes 95 % teritoriální rozlohy Jihočínského moře. Podle čínské logiky se EEZ určuje již od ostrovů, které spadají pod čínské území. To se přirozeně překrývá s nároky okolních států v Jihočínském moři. UNLCOS neuznává čínské historické nároky (eia.gov). Od roku 2009 požaduje Čína změnu mezinárodního práva UNCLOS v novém vymezení námořních mil EEZ, která uzná její nároky (Suchánek 2010: 91–92).

Čína jako nejsilnější stát v regionu hraje zásadní roli pro vymezení budoucího uspořádání a chodu událostí v tomto sporném teritoriu. Prosazování čínských zájmů v oblastech čínské sféry vlivu se děje za pomoci diplomacie, nátlaku, výhrůžek, zastrasování, demonstrace síly nebo drobných vojenských střetů. Kromě vojenské konfrontace s Vietnamem, kterému Čína obsadila Paracelské ostrovy v roce 1974 a bitvou u Johnsonova útesu roku 1988 u Spratleyových ostrovů nedošlo k žádnému jinému přímo řízenému vojenskému střetu jiného státu s Čínou. Čína také modernizovala své námořnictvo určené na obranu pobřeží na zaoceánské a získala tak námořní vojenskou převahu nad všemi interními aktéry v regionu s výjimkou Tchaj-wanu. Čína v oblasti Jihočínského moře neuznává jakoukoliv vojenskou přítomnost externích státních aktérů. Svou vojenskou přítomnost a nároky zintenzivnila v roce 1991 po vojenském stažení USA z Filipín (thediplomat.com). Čína díky svému ekonomickému a mocenskému růstu přechází k asertivnějšímu prosazování

své politiky v oblasti metodami varování a nátlaku na zahraniční ropné společnosti, aby neinvestovaly v cizích EEZ. Pořádá časté manévry svých námořních flotil a hlídek, kde vyvolává drobné střety a provokace. Čína dává přednost bilaterálnímu jednání se zainteresovanými státy, kde snadněji prosadí své zájmy. V listopadu 2002 došlo k podepsání Deklarace o chování stran v Jihočínském moři mezi ASEAN a Čínou odmítající násilné akce a vyjadřující odhodlání řešit spory mírovou cestou. Důvody proč Čína tuto deklaraci podepsala, je především uchování dobrých vztahů s touto regionální organizací jako celkem, obava ze zhoršení obrazu Číny jako mírumilovného státu, který nestojí o image nepřátelského státu, a který by velmi poškodil její raketový hospodářský růst s příjmem nových zahraničních investic. Dalším faktorem je, že si Čína nechtěla zhoršit vztahy s externími mocnostmi USA a Japonskem, které by měly důvod se výrazně do sporného regionu angažovat. Mezi léty 2002 a 2005 došlo ke krátkému uklidnění ve vztazích Číny s ostatními národy otevřením nové spolupráce čínských společností v těžbě a průzkumu ropy a zemního plynu s Indonésií, Vietnamem, Malajsií a Filipínských ropných společností. I přes dohodu v ASEAN z roku 2002 se Čína zdráhá k závaznému kroku k řešení konfliktu v Jihočínském moři, kde hodlá tvrdě hájit své současné územní pozice i za porušení mezinárodních dohod drobnými střety a provokacemi. Zároveň chce mít mírovou stabilitu, která je pro ni důležitá díky námořním trasám, přes které proudí čínské zboží a dovoz ropy a realizaci svých ropných průzkumů (Suchánek 2010: 99–102).

Posilující americká přítomnost s čínskou asertivitou vedla v minulosti k drobným vzájemným střetům jako srážka americké stíhačky s čínskou v roce 2001 nebo ohrožování neozbrojené americké válečné lodi *Impeccable* taktickým manévrováním několika čínských lodí. Čína nikdy nepřistoupila na žádnou bilaterální dohodu ospravedlňující americkou vojenskou přítomnost v oblasti Jihočínského moře. Pokud Čína získá strategickou převahu v regionu, bude to mít dalekosáhlý dopad na důvěru v americkou vojenskou sílu a její odstrašující potenciál v Asijské oblasti. Region je pro Čínu také důležitý z důvodu strategické obrany proti indickým jaderným ponorkám disponujícími raketovými nosiči ohrožující svým dosahem její hlavní město Peking. Pro čínskou vojenskou strategii je zásadní prioritou vlastnit námořní strategické základny pro kotvení jaderných ponorek. Jedním z kroků je výstavba ponorkové základny na ostrově Hainan v Jihočínském moři. Jde jí o to zabránit přístupu ostatních námořním flotilám externích zemí a posílit svou vojenskou převahu v regionu nad státy s překrývajícími se nároky v Jihočínském moři. Dokud bude Čína provádět své asertivní chování, budou okolní slabší státy v regionu posilovat vztahy s externími aktéry, které čínská

asertivita také znepokojuje. Jedním z možných řešení sporů je rozšiřování spolupráce ohledně průzkumů těžby ropy a boji proti pirátství na multilaterální úrovni (thediplomat.com).

Díky reformám Teng-Siao Tinga se Čína stala ekonomickou supervelmocí, kdy závisí více než 50 % její spotřeby na dodávkách ropy a zemního plynu. Čína je zranitelná díky veliké vzdálenosti od dodavatelských zemí, od kterých nakupuje až 90 % svého ropného importu. Na jejím území se nachází pouze 1,3 % známých ložisek ropy. Čína je druhým největším spotřebitelem ropy, kdy její zvyšující se poptávka převyšuje nabídku. Mezi roky 2005 a 2010 měl čínský nárůst poptávky 40% podíl na světovém růstu spotřeby ropy. Zásadní prioritou pro Komunistickou stranu Číny je udržení ekonomického růstu, prosperity a zlepšení životní úrovně čínských obyvatel, která je pro její mocenskou stabilitu klíčová, kdy uspokojení narůstající poptávky 1,3 miliardy obyvatel se stává velkým problémem. Čínské vedení je znepokojeno velikou závislostí na dodávkách z Blízkého východu a vnímá ji jako jednu ze svých největších politických a diplomatických slabín. Snaží se diverzifikovat i na jiné zahraniční zdroje a skladovat své energetické zásoby. Největším rizikem je Malacká úžina, přes kterou prochází přes 80% čínského importu ropy z Blízkého východu a Afriky, kde má americké námořnictvo vojenskou převahu a drží tak v šachu případnou čínskou expanzi v přilehlých vodách. V reakci na tuto současnou strategickou nevýhodu se Čína snaží udržovat výborné vztahy s Barmou, kde buduje přístav s ropovodem do Číny, který zkrátí a částečně zajistí bezpečnější dodávky ropy z Blízkého východu. Mezi její priority patří vojenské zabezpečení svých dodávek ropy a spolupráce s novými partnerskými dodavatelskými zeměmi. Důsledkem jejího nového velmocenského postavení je modernizace armády a budování oceánského námořnictva akceschopného po celé Asii k zajištění svých dodávek přes Malacký průliv s převahou ve sporech o nadvládu nad spornými lokalitami v Jihočínském moři (Howell 2009:191–205).

V listopadu roku 2012 po sjezdu Čínské komunistické strany došlo k mocenské výměně čínské politické elity. Bylo ustanoveno nové politbyro a vedení země, kdy po formálním zvolení čínským parlamentem v březnu 2013 nahradil současného prezidenta Číny Chu Ťin-tchaa nový prezident Si Ťin-pching, který je zároveň generálním tajemníkem Komunistické strany a vrchním velitelem armády díky předsednickému postu v *Ústřední vojenské komisi* spadající pod Komunistickou stranu. Post předsedy vlády obsazený Wen Ťia-paem byl vystřídán Li Kche-čchiangem. Tito dva největší představitelé Číny zastávají reformistický a umírněný proud v čínské komunistické straně usilující o nové sociální a ekonomické reformy s výjimkou politických. Jejich zásadní prioritou je udržet kontinuitu

ekonomického růstu i přes světovou ekonomickou krizi, Upevnit vnitřní politickou a sociální stabilitu s vypořádáním se s novými demografickými problémy a stabilizovat rozbroje uvnitř strany po skandálu vlivného vysoce postaveného stranického funkcionáře Po Si-laje s upevněním své mocenské pozice před maoistickým křídlem (Economist).

V lednu 2013 umocnil tvrdou čínskou rétoriku nový nastupující prezident Číny Si tin-phing, který v projevech před čínským politbyrem tvrdě hájil neústupnost v čínských teritoriálních a vojenských zájmech. Jeho výstup obsahoval silná slova o posilování čínské lidově osvobozené armády a její *„schopnosti plánovat, bojovat a vyhrávat války“* (thediplomat.com). Proslovy čínských politických vůdců jsou v komunistické Číně tradiční, ale jeho výroky v oblasti připravenosti na válku se nemohly rovnat ani dřívější proslovy prezidentů Ťianga Ce-mina a Chu Ťin-tchaa. Si Ťin-pching udržující kontakty s asertivně naladěnými generály a admirály pronesl výrok jako: *„udeřit jako první v krátké a ostré válce“* (thediplomat.com). Gordon G. Chang si klade otázku, zda *„znamená jeho politika nacionální přesvědčení nebo podlehnutí tlaku uvnitř strany?“* (thediplomat.com). V Číně se šíří fámy o sporech mezi komunistickým vedením v Pekingu a armádním velením, kde většina analytiků se shoduje, že kontrolu nad ČLOA má stále plně Komunistická strana. Současně roste moc armády, kdy se její důstojníci dostávají čím dál více do sporu s civilními politickými elitami a diplomaty v jejich zahraničních a bezpečnostních politikách se zákulisním vyjednáváním o podpoře předních stranických elit Komunistické strany. Tyto rozpory oslabují kooperaci čínských politických představitelů a diplomatů s vojenskými důstojníky ve společných oficiálních prohlášeních čínských zahraničních a bezpečnostních zájmů, které mohou být výrazně odlišné (Shirk 2007: 75–78). Gordon Chang se domnívá, že *„remilitarizace politiky a systému došla tak daleko, že ČLOA se může stát, pokud již není, nejsilnější frakcí v Komunistické straně“* (thediplomat.com). Si Ťin-pchingovy tvrdé výroky mohou pragmaticky pomoci upevnění jeho pozice v Komunistické straně. To je jeden z možných důvodů asertivní čínské rétoriky v expanzivních zájmech vůči Japonsku, Indii a státům Jihočínského moře, kde se čínské námořnictvo snaží získat strategickou převahu. Tyto teritoriální nároky mohou být výsledkem trajektorie v komunistické straně. Poradce pentagonu Edward Luttwak poznamenává: *“Vojenský nacionalismus je pouze možná náhrada pro exkomunisty, kteří se snaží udržet u moci”* (thediplomat.com). Výroky Si Ťin-pchinga s nejednotou čínských politických a bezpečnostních složek v jejich společné politické interpretaci svých zájmů posilují bezpečnostní dilemata okolních zemí v zahraničních plánech Číny (thediplomat.com).

V Číně je také patrný vzestup nacionalismu namířený proti opozici, sousedním státům i vzdálenějším mocnostem. Jedná se důsledek přísné cenzury a kontroly tištěných a elektronických masových médií cenzurními orgány Komunistické strany. Její vysoce postavení činitelé využívají státní média jako *Peoples' Daily* nebo *Global Times*, známé svými nacionalistickými postoji k podpoře vlastních politických zájmů a mocenských pozic, udržení Komunistické strany u moci, propagandě, přeformulování citlivých domácích i zahraničních témat s neobjektivní a útočnou interpretací faktů. Čínská vláda také podporuje vznik internetových provládních fór jako *Foreign Ministry*, které se po návalu silných nacionalisticky smýšlejících komentářů a příspěvků po americké invazi do Iráku snaží částečně korigovat pro udržení korektních bilaterálních vztahů s USA. Současně ale čínská vláda podněcuje petice a mobilizaci svých občanů proti okolním zemím s napjatými vztahy. Například proti Japonsku nebo Tchaj-wanu, kde autoritářské vedení potřebuje najít společná témata s nacionalisticky smýšlejícím obyvatelstvem a zajistit si tak jeho podporu k upevnění své vládnoucí legitimacy (Shirk 2007: 79–105).

Oficiální koncepce čínské zahraniční politiky publikovaná v Bílé knize mírového rozvoje Čínské vlády v roce 2011 deklaruje podporu světového míru, rozvoje, prosperity a vzájemné spolupráce. Pro dosažení tohoto cíle by státy měly mít vzájemný respekt mezi sebou a k mezinárodním institucím, především chartě OSN, podporovat multilaterální řešení globálních témat, dodržovat cíle a zásady, mezinárodního práva s podporou demokracie a harmonie v mezinárodních vztazích. O vnitřních záležitostech zemí by měl rozhodovat jejich vlastní lid a řešení mezinárodních situací na základě rovnoměrné a spravedlivé konzultace mezi odlišnými zeměmi. Ekonomicky by státy měly navzájem spolupracovat a usilovat o vytvoření mezinárodního tržního systému, který je přínosný pro všechny země. Čína nezasahuje do vnitřních záležitostí okolních zemí a zároveň důrazně očekává, že se do jejich vnitřních záležitostí nebudou vměšovat ostatní, kdy jejich vměšování neuznává a nepovoluje. Podporuje mírovou koexistenci s ostatními národy. „*Čína je společnost prosazující své základních zájmy, které zahrnují následující: státní suverenita, národní bezpečnost, územní celistvost a národní sjednocení, čínský politický systém zavedený ústavou a celkovou sociální stabilitu, základní záruky pro zajištění udržitelného hospodářského a sociálního rozvoje*“ (gov.cn). Čína plně respektuje oprávněné právo jiných zemí na ochranu svých zájmů a mírového řešení sporů a vyvarování se použití nebo hrozby k použití vojenské síly. „*Čína obhajuje nové myšlení o bezpečnosti prezentací vzájemné důvěry, vzájemného prospěchu, rovnosti a koordinaci, sleduje komplexní zabezpečení, společné bezpečnostní a*

kooperativní bezpečnosti“ (gov.cn). Čína se nebojí na základě národní síly převzít větší část mezinárodní odpovědnosti v prosazování míru a stability ve světě, řešení globálních témat a přeměně mezinárodního řádu. „Čína aktivně posiluje přátelskou spolupráci se svými sousedy a pracuje s nimi na podporu harmonického prostředí v Asii. Vyzývá ostatní země v regionu k vzájemnému respektu, důvěře, úsilí o nalezení společného prostoru, ochrany regionálního míru a stability. Je pro urovnání sporů jako územních nároků, námořního práva a zájmů prostřednictvím dialogu a přátelského jednání“ (gov.cn). Podporuje spolupráci vzájemnou a regionální ekonomickou integraci. Čína neusiluje regionální hegemonii nebo sféru vlivu a nechce vyloučit jakoukoliv zemi z účasti regionální spolupráce. „Čínská prosperita, rozvoj a dlouhodobá stabilita představují spíše příležitost než hrozbu pro jeho sousedy. Čína bude podporovat asijského ducha stojícího na vlastních nohách v otevření nových obzorů, kdy zůstane dobrým sousedem, přítelem a partnerem ostatních asijských zemí“ (gov.cn).

Z podobné koncepce také vychází Čínská národní obranná koncepce publikovaná v roce 2010. Na základě této koncepce vnímá Čína na počátku nového multipolárního světového mezinárodního řádu provázaného s globalizací, informačními technologiemi a rychlým ekonomickým vzestupem rozvojových zemí kontinuitu v tvrdé mocenské konkurenci mezi státy a jejich armádami, které se neustále modernizují a inovují novými technologiemi, organizací a strategiemi v tradičních i nových oblastech bezpečnosti. Čínské vedení nadále počítá s novými bezpečnostními hrozbami a konflikty na státní, nestátní, regionální nebo globální úrovni. V míru a spolupráci vidí stabilní prostředí pro ekonomický rozvoj a technologický pokrok, který je za pomoci ekonomické globalizace a regionální spolupráce pro čínský rychlý ekonomický růst v asijsko-pacifickém regionu klíčový. Důraz klade na regionální organizace jako Šanghajskou organizaci spolupráce, APEC a ASEAN udržující stabilitu v oblasti postavené na bilaterálním a multilaterálním jednání mezi národy, kde i přes regionální spolupráci vnitrostátní a mezistátní konflikty ohrožující mírovou stabilitu v regionu stále pokračují. Za destabilizující prvky vidí terorismus, separatismus, územní a námořní spory. Tato témata vytvářejí strategický zájem nových a stávajících interních a také externích mocností jako USA, které posilují své obranné aliance a angažovanost v regionálních bezpečnostních tématech (gov.cn). Čína se vidí v asijském regionu jako nová ekonomická mocnost, které se výrazně nedotkla ekonomická krize se snahou udržení hospodářského růstu a sociální stability. Hlavní bezpečnostní hrozbou pro Čínu je ohrožení územní celistvosti a námořních oblastí, separatismus v Tibetu a Xinjiangu, Tchaj-wan a nové asymetrické konflikty. Ohrožení vidí i ve Spojených státech, které v rozporu s bilaterálními

komuniké a jednáním nadále prodávají zbraně na Tchaj-wan, zvyšují své angažmá v Jihočínském moři, které vážně narušuje čínsko-americké vztahy. Touto oficiální deklarácí Čína propaguje svou zahraničně bezpečnostní politiku míru a stability, která je zásadní pro rozvoj její společnosti s přínosem mírového rozvoje pro ostatní státy. Deklaruje také, že neusiluje o hegemoniální postavení, ani nasazování armády pro vojenskou expanzi bez ohledu vývoj vlastní ekonomiky. Odmítá použít první preventivní útok, kdy rozvíjí vojenskou strategii „útoků až po napadení“ (gov.cn). Zasaduje se o mírové řešení sporů a konfliktů za pomoci diplomacie a spolupráce. Hlavními cíly čínské bezpečnostní politiky a strategie jsou: „ochrana národní suverenity, bezpečnosti a zájmů národního rozvoje. Čínská národní obrana má úkol bránit se a odolat proti agresí, chránit bezpečnost pozemků v Číně, vnitrozemských vod, teritoriálních vod a vzdušného prostoru, chránit svá námořní práva a zájmy“ (gov.cn). V současné době Čína ve svých obranných zájmech „dodržuje zásady nezávislosti a sebeobrany celého národa, posiluje budování vlastních ozbrojených sil, ochrany hranic, územní moře a pobřežní protivzdušnou obranu. Čína důsledně prosazuje politiku bez prvního použití jaderných zbraní, kdy nikdy nevstoupí do závodů v jaderném zbrojení“ (gov.cn). Čína oficiálně deklaruje zájem o stabilitě světového míru, „bezpečnostní koncepty vzájemné důvěry, vzájemného prospěchu, rovnosti a koordinace, obhajuje urovnání mezinárodních sporů a regionálních bodů vzplanutí problémů mírovými prostředky, nesouhlasí a neuchyluje se k vlastnímu použití síly nebo hrozby použití síly proti agresí a jejímu rozšíření. Staví se proti hegemonii“ (gov.cn).

Čínská armáda od začátku druhého tisíciletí zažívá nebývalý rozmach, kdy její rozpočet na obranu od 90. let přesáhl téměř dvouciferný růst. *Stockholmský mezinárodní výzkumný institut pro výzkum míru (SIPRI)* odhaduje od roku 2000 nárůst vojenských výdajů z 30 miliard dolarů na 120 miliard dolarů v roce 2010 a téměř 160 miliard v roce 2012. Ve své metodice navyšuje oficiální výši vojenského rozpočtu o 50% obsahující také vojenský výzkum a inovace. Kdy tímto trendem by podle odhadů agentury SIPRI měly do roku 2035 dosáhnout vojenské výdaje Číny obranný rozpočet USA. Na začátku března 2013 Čína zveřejnila předběžný vojenský rozpočet pro rok 2013, čítající okolo 114 miliard dolarů, kdy pro hlubší modernizaci a vyřešení technických problémů výzkumu budou výdaje mnohem vyšší (thediplomat.com). Tyto masivní investice transformují Čínskou lidovou osvobozenou armádu (ČLOA), nejpočetnější armádu světa čítající přes 2,3 milionu vojáků z masivního nasazení početných oddílů v moderní technologicky vyspělé bojové seskupení pro 21. století. Tato nová armáda by v budoucnu podle čínských plánů měla umět dokázat

čelit náporu vojenského hegemonu USA a ohrozit tak jeho vojenské základny v Jižní Koreji, japonské Okinawě a Guamu. Zabránila by přístupu amerických letadlových lodí a odradila by tak vstup a zasahování USA do regionálních problémů z důvodu enormních ztrát a výdajů. Čína by tím mohla plně uplatnit svůj mocenský potenciál pro prosazení svých zájmů, kde by spojenci USA už nemohli plně spoléhat na její vojenskou pomoc k odstrašení protivníka. Toto zbrojení zneklidňuje ve velké míře čínské regionální sousedy a především také USA. Její asertivní jednání v Jihočínském moři, kde poslední dva roky dochází k drobným střetům s Filipínami a Vietnamem ohledně teritoriálních sporů ve vodách bohatých na přírodní zdroje je odlišné s její oficiální mírovou zahraniční politickou koncepcí. *"Čína je velká země, ostatní země jsou malé, a to je holá skutečnost"* (economist.com) poznamenal čínský ministr zahraničních věcí Jang Ťie-čch na summitu sdružení ASEAN v roce 2010. Úvodník ve státním listu *Global Times* v říjnu 2011 popuzeně varoval: *"Pokud tyto země nehodlají změnit své jednání vůči Číně, budou se muset připravit na hřmění děl. Musíme být v pohotovosti, protože je to možná jediný způsob, jak námořní spory vyřešit"* (economist.com). I když se zde nejednalo o oficiální vládní prohlášení, jde zde vidět benevolenci komunistické vlády, kdy její cenzoři nechávají tisku v nacionalistických otázkách značnou svobodu (economist.com). Problematické je také velení ČLOA, které nespadá pod čínské ministerstvo obrany, ale pod *Ústřední vojenskou komisi* Čínské komunistické strany, kde díky netransparentním a neprůhledným stranickým vazbám není úplně jasné, jaké jsou její přesné zájmy, cíle, strategie, a kdo jí skutečně velí. K oficiálně deklarovaným mírovým cílů Číny trefně konstatuje americký think tank Centrum pro strategické a rozpočtové zjišťování (CSBA), kdy *„v autoritářských režimech se mohou záměry měnit velmi rychle. Také je třeba brát v potaz povahu a rozsah vojenského potenciálu, jež Čína získala“* (economist.com).

Čína se snaží provádět na základě své národní bezpečnostní obranné koncepce z roku 2010 vojenskou modernizaci do roku 2020 transformací *mechanizace* (nasazení moderních vojenských platforem) a *informatizace* (jejich propojení do jediné sítě) po vzoru západu s důrazem na námořnictvo a leectvo. Tato modernizace do deseti let zahrnuje *„satelity a průzkumné bezpilotní letouny; tisíce střel země-země a protilodních střel; přes 60 konvenčních ponorek s technologií stealth a nejméně šest atomových útočných ponorek; bezpilotní i pilotované bojové letouny. Schopnost vést válku z oběžné dráhy Země a v kyberprostoru. Čínské námořnictvo se také musí rozhodnout, zda provede extrémně nákladnou proměnu ve flotilu, které by dominovaly letadlové lodě, jako je tomu v USA. Letadlové lodě by byly zřejmým znamením, že do budoucna chce Čína demonstrovat svou sílu*

i daleko od domova. Jejich nasazení by rovněž korespondovalo s kroky Japonska a Indie očekávanými v blízké budoucnosti“ (economist.com). S realizací těchto ambiciózních projektů díky technologické náročnosti, zbrojnímu embargu, nedostatkem zkušeností apod. se Čína potýká s řadou problémů, kdy tato modernizace bude trvat mnohem déle než podle původního plánu do roku 2020. Cílem tohoto modernizovaného námořnictva je chránit čínské obchodní flotily a jejich trasy pro příjem zboží a surovin, ochrana čínských obyvatel v zahraničí, boj proti pirátství a prosazování teritoriálních nároků svých EEZ (economist.com).

Britský týdeník *The Economist* na základě tří faktorů uvádí, proč by se neměla přehánět panika ohledně modernizace čínské armády. Prvním faktorem jsou priority Číny preferující ekonomický rozvoj před vojenským, která je ekonomicky závislá na globálním ekonomickém systému, na rozdíl od bývalého SSSR. Čína má také mnoho vnitřních ekonomických problémů jako zlepšení životní úrovně stovek milionů jejích obyvatel nebo stárnutí populace. Vojenské výdaje rostou díky hospodářskému růstu, kdy Čína dává na vojenský rozpočet stabilně 2 % HDP oproti 4,7 % HDP USA čítající těžko uvěřitelných 739,3 miliard dolarů v roce 2011. Čínská vláda má vyšší bezpečnostní obavy z vnitřních hrozeb, kdy výdaje na vnitřní bezpečnost přesahují výdaje vojenské. Skutečnou zkouškou této kontinuity bude pokles ekonomického vývoje Číny. Druhý faktor je nerozhodnost Západu, který vlastně neví, co od Číny a jejího mocenského postavení a odpovědnosti za globální pořádek má očekávat. Slovy generálky Jao Jün-ču z čínské Akademie vojenských věd: *"Kritizují nás, když toho děláme více, a kritizují nás, když neděláme nic. Západ by si měl rozmyslet, co chce"* (economist.com). Třetím faktorem ukazuje, že čínská hrozivá armáda prozatím existuje převážně jen na papíře, kdy je výrazně technologicky zaostalá díky zbrojnímu embargu uvalené západem za potlačení demonstrace studentů na Náměstí nebeského klidu v Pekingu armádou v roce 1989. Jedním z důsledků jsou časté kybernetické útoky na americké zbrojařské firmy, koncerny, obranné instituce a sítě. Většinu vojenských technologií kupují od Ruska, které je také prodává do Indie nebo Vietnamu. ČLOA také postrádá ostré bojové zkušenosti, které se s profesionální armádou USA po téměř permanentním angažmá v konfliktech posledních desetiletí nedá srovnávat. Generálka Jao vidí propast mezi čínskou a americkou armádou *„nejméně 30, možná 50 let, než se Čína stane reálným konkurentem USA, kdy rozhodnutí vypořádat se s tímto problémem závisí na moudrosti politického vedení obou velmocí"* (economist.com).

5. Externí aktéři

5.1 Spojené státy americké

„Budoucnost politiky bude rozhodnuta v Asii, ne v Afghánistánu nebo Iráku a Spojené státy budou stát přímo v centru dění.“ Hillary Clinton (foreignpolicy.com)

Spojené státy si uvědomují vzestup nových asijských velmocí, které jsou motorem světového ekonomického růstu, přičemž Asijsko-pacifický region zahrnuje přes polovinu světové populace transformující současný ekonomický a mocenský mezinárodní řád. V tomto regionu nadále pokračuje boj mezi státními aktéry o suroviny, moc, hodnoty a sporné teritoriální vody v Jihočínském moři, kde od Indie přes Jihočínské moře po Pacifik tato oblast vytváří přes polovinu světového produktu a chod světového obchodu. USA vnímají tuto oblast jako jednu z nejvýznamnějších oblastí střetu a napětí mezi mocenským vzestupem Číny jako nové velmoci. Tyto faktory vedly administrativu prezidenta Baracka Obamy k přeorientování USA z Evropy na Asijsko-pacifickou oblast, kde chtějí rozvíjet úzké vztahy s asijskými mocnostmi v podílu na ekonomické a strategické architektuře regionu. Americké ekonomické zájmy v Asii obsahují rozvoj nových obchodních kontraktů, investic a spolupráce s rozvíjející se asijskou poptávkou po amerických technologiích, která je pro obnovu americké ekonomicky postížené světovou ekonomickou krizí klíčová. Hlavní strategické a bezpečnostní zájmy USA zahrnuje mírová stabilita ekonomické prosperity a rovnováha sil, kontinuita svobodné plavby a navigace v Jihočínském moři a zadržování agresivity KČDR. USA nemají v oblasti žádné teritoriální zájmy, ale garantují ochranu svých spojenců v udržení bezpečnostní stability v regionu (foreignpolicy.com).

Mezi americké priority v zahraniční a bezpečnostní politice v Asii patří: *„posilování bilaterálních bezpečnostních aliancí; prohloubení pracovních vztahů s nastupujícími mocnostmi, včetně Číny, zapojení se do regionálních multilaterálních institucí; rozšiřování obchodu a investic; posilování v jasně zakotvené vojenské přítomnosti; a rozvíjení demokracie a lidských práv“* (foreignpolicy.com). Jednou z priorit USA je posílení vztahů se státy jihovýchodní Asie, kdy díky vzrůstající asertivitě Číny v teritoriálních sporech nemají výrazné globální zastání a čínská moc zde postrádá výraznou protiváhu. V Jihočínském moři USA požadují mocenskou rovnováhu a stabilní zajištění svobodné plavby obchodních lodí. Americký prezident Obama hodlá posilovat klíčové strategické ekonomické a vojenské vztahy s Japonskem, Jižní Koreou, Filipínami, Austrálií, Thajskem a rozvíjením nových

strategických vztahů s Indonésií, Indií a Vietnamem se zajištěním konsenzu v základních cílech, flexibility při řešení nových sporů a bezpečnostní garance odrazující agresivní státy. *"Všude slyším, že je tu potřeba zajistit americký leadership"* (natoaktual.cz) prohlašuje Clintonová. Podle vedoucího singapurského Institutu mezinárodních vztahů Simona Taye *„asijské země tíhnou k Číně kvůli ještě zbývající naději ohledně pokračujícího ekonomického růstu, zatímco ve spolupráci se Spojenými státy hledají právě strategické zajištění“* (natoaktual.cz).

Bilaterální vztahy Spojených států s Čínou jsou v regionu klíčové. Cílem USA je rozvíjet vzájemné prosperující vztahy s odmítnutím nepřátelských vizí vzájemných hrozeb s porozuměním, společnými závazky a odpovědností., kdy jsou obě mocnosti vzájemně ekonomicky závislé a chtějí mít převahu jedna nad druhou. *„Peking drží Spojené státy hospodářsky nad vodou tím, že vlastní jejich dluhopisy, až to u části amerických odborníků a veřejnosti vyvolává paniku. Čína přitom míří nahoru ekonomicky, politicky i vojensky, zatímco skeptici tvrdí, že úpadek amerického "impéria" už je pouze otázkou času. Jenže také Amerika má Číně pořád co nabídnout – kromě trhů pro její zboží také přístup ke špičkové technologii. Jedním z hlavních požadavků Pekingu nyní ostatně je, aby Američané uvolnili restriktce na high-tech export.“* (natoaktual.cz). Podle týdeníku *The Economist* má Čína v devizových rezervách přes dva biliony dolarů a drží tak dolar jako měnu nad vodou (economist.com). Je také druhým největším obchodním partnerem USA po EU a třetím největším příjemcem amerického exportu (uschina.org). USA mají také kulturní přitažlivost, kdy každoročně hostí přes 350 000 studentů z Asie. Současná klidná vzájemná situace, ale nemusí fungovat navždy. Důležitým bodem v bilaterálních vztazích je udržení ekonomického a především strategicko-bezpečnostního dialogu, kdy Spojené státy žádají větší vzájemnou spolupráci, komunikaci a transparentnost mezi oběma armádami v bezpečnostních otázkách za účelem vyhnutí se obav čínského vojenského růstu (foreignpolicy.com). Tvrdo proti čínskou rétoriku zastával například republikánský prezidentský kandidát Mitt Romney, který prosazoval tvrdý ekonomický postoj proti Číně z důvodu jejího měnového a cenového dumpingu zavedením cel, ochrannářských opatření a boj proti čínské špionáži a kyberprostoru (natoaktual.cz).

Mezi multilaterální priority patří podpora regionálních organizací a platform pro řešení bezpečnostních mezinárodních problémů s regionálními organizacemi jako ASEAN, kdy uzavřeli Dohodu o vzájemném přátelství a spolupráci v roce 2011 a organizace ekonomické spolupráce APEC, kdy prezident Obama hostil zasedání hlav států této

organizace na Havaji v listopadu 2011 Proto Spojené státy usilovně rozvíjejí spolupráci s ASEAN, které jim otevírají dveře do jihovýchodní Asie v oblasti problematiky Jihočínského moře pro mírové multilaterální řešení sporů, vymezením hranic, udržení mírové stability a volné plavby lodí v oblasti, která je primárním zájmem USA (foreignpolicy.com).

USA v regionu udržují přes 50 tisíc vojáků v Japonsku, Jižní Koreji, Guamu, kde hodlají posilovat obranné vazby, vojenskou přítomnost a spolupráci s Austrálií v podobě rozmístění 2500 vojáků námořní pěchoty a v Singapuru přítomností úderných pobřežních lodí k udržení současného míru a stability pro ekonomický růst. Tyto síly jsou nasazeny i z důvodu nových regionálních proměn v regionu v podobě námořních a územních sporů, živelných katastrof a udržení bezpečnosti námořní plavby. Dalším strategickým zájmem je spojení jejich flotil ze základen Perského zálivu, Indického oceánu s Pacifikem, nejkratší cesty pro námořnictvo od Pacifiku do Indického oceánu jako součást americké *grand strategy* a obrany svých spojenců. V roce 2011 se nacházelo v Jihočínském moři na 10% americké pacifické flotily, okolo 50 lodí, kde je jejich stálá přítomnost nevyhnutelná. Téhož roku vydal americký Senát deklaraci odsuzující čínské nasazení vojenských sil a provokací asertivního jednání a podpořil americkou vojenskou přítomnost v regionu. Čína následně varovala USA k výraznému zapojení se do námořních sporů v oblasti (Pernal 2012:27). V červenci roku 2012 na regionálním bezpečnostním summitu v Singapuru bývalý americký ministr obrany Leon Panneta deklaroval plán na posílení amerického námořnictva na 60 % všech námořních kapacit v asijsko-pacifické oblasti do roku 2020 (bbc.co.uk). V pacifické oblasti v současnosti operuje přes šest amerických letadlových lodí s doprovodnými plavidly, kdy tato flotila je větší než flotila všech ostatních zemí v regionu dohromady. V létě 2012 v americkém kongresu také probíhaly tiché konzultace a návrhy republikánů o jednání se spojeneckými státy o případném rozmístění taktických jaderných hlavic, které se nesetkaly s odporem demokratů (project-syndicate.org). Cílem USA s největší ekonomikou, nejsilnější armádou a vysokou produktivitou je si udržet pozici globální supervelmoci v iniciativě globálního dění. Tyto zájmy v asijsko-pacifickém regionu jsou v souladu s bezpečnostní koncepcí v prioritách *Národní obrany pro 21. století* publikované Pentagonem v lednu 2012 (washingtonpost.com).

Mocenské spory v Jihočínském moři jsou také provázány s americkou energetickou geopolitickou koncepcí vycházející z Carterovy doktríny z roku 1980. USA jako stát dovážející ropu z nestabilní oblasti se snaží za pomoci podpory a spolupráce s režimy bohatých na ropu, udržováním vojenských sil, nebo vojenskými intervencemi udržet příjem dodávek ropy z regionu. Této doktríny se stabilně drží USA dodnes. V současné době mají

Spojené státy největší vojenskou přítomnost v nestabilních regionech Středního východu a Afriky, kde se snaží udržet těžbu a dodávky ropy (Klare 2009: 54–55,59). Jejím novým vyzyvatelem je Čína, která současně posiluje své politické, vojenské a ekonomické vztahy s ropnými producenty v subsaharské Africe, zeměmi Blízkého východu a střední Asie. Modernizací svého námořnictva a letectva usiluje o ochranu dodávek ropy své rostoucí ekonomice. Jedno z rizik vzájemné konfrontace je vzestup militarizace obou států v prosazování svých energetických zájmů o ropné dodávky a zdroje mohou v regionu zvýšit regionální spory mezi přímořskými státy o jejich kontrolu. Je nepravděpodobné, že by došlo k přímé válečné konfrontaci. Větší pravděpodobností je eskalace regionálního konfliktu, který ohrožuje životní energetické a strategické zájmy obou zemí, kde přítomnost vojsk obou zemí může dojít k rychlé a nečekané konfrontaci. V růstu těchto střetů napomáhá zvýšená poptávka rostoucích ekonomik po surovinách a její obrany v ohrožených oblastech a jejím toku (Klare 2009 59–61). J. CH. Feetweis si nemyslí, že k vzájemnému konfliktu za účelem kontroly energetických zdrojů dojde. Argumentuje, že konflikt o obsazení zdrojů ropy a zemního plynu je mnohem dražší než jejich nákup. Druhým důvodem je, že konflikt je kontraproduktivní se zájmy producentů a konzumentů, pro jejichž ekonomický rozvoj je mírová stabilita těžby a dodávek klíčová. A třetím důvodem je relativní bezpečnostní globální stabilita a spolupráce na počátku 21. století s výrazným úbytkem válečných konfliktů ve 20. století (Feetweis 2009: 66–67).

Společné napětí mezi dvěma ekonomicky vzájemně závislými největšími importéry ropy je především podpora autoritativních režimů Čínou s cílem získat licence na jejich ropné zdroje, neochota USA poskytovat Číně vyspělé technologie a námořní převaha amerického námořnictva s možností blokády čínských dodávek v oceánech a střet zájmů v regionech jako Blízký východ nebo Jihočínské moře (Luft 2009:147–151). V realistickém pohledu je čínský ekonomický růst budoucí hrozbou, protože se ekonomická síla transformuje ve vojensko-mocenskou asertivní sílu a expandují pro zisk energetických zdrojů a dodávek k posílení vlastní mocenské pozice a vlivu. To může vést k případné konfrontaci s USA, kdy růst Číny bude mocensky vyvažován, bezpečnostními dilematy, nedůvěrou a nestabilitou. Jelikož Čína s USA patří mezi země s největší ropnou poptávkou, je dramatický nárůst cen ropy proti jejich ekonomickým zájmům. Případné spory a rivalitu je lepší řešit mírovým způsobem a uzavřením dohod, kdy si Čína proti sobě nechce přímo poštvat aliance zemí ASEAN, USA a Japonska (Feetweis 2009: 73–74).

5.2 Japonsko

Pro Japonsko je Jihočínské moře jeden z jeho nejdůležitějších přístupů do jižní a jihovýchodní Asie, Afriky, Blízkého východu a Evropy. Pro japonské ekonomicko-strategické zájmy je nejdůležitější oblast Malackého průlivu a Singapuru, přes kterou prochází 80 – 90 % japonského importu ropy, významný objem jeho exportu a dopravy. Japonský primární zájem je udržení míru a spolupráce v Jihočínském moři uprostřed rostoucího napětí s Čínou, které souvisí s jeho novým přeorientováním na důležité vztahy s ASEAN, především s Filipíny v oblasti námořní a vojenské spolupráce (Pernal 2012: 28).

Japonsko je po USA a Číně třetím největším importérem ropy na světě, kdy vztahy s Čínou, současně největším asijským obchodním partnerem jsou pro japonskou energetickou bezpečnost klíčové. I přes rozpory ve Východočínském moři projevují země určitou formu dialogu a Čína projevuje obrovský zájem o vyspělé japonské technologie ohledně energetiky a životního prostředí, ze kterého Japonsko může výrazně profitovat (Steward 2009:181–182).

Japonsko vede námořní spory s Čínou ve Východočínském moři prostřednictvím EEZ podobně jako v Jihočínském moři o neobydlené ostrovy, japonsky zvané *Senkaku* a čínsky *Tiao-jü-tao*, které posilují vzájemný nacionalismus a demonstrace nacionalistů v obou zemích. Japonsko řeší také spory se svým spojencem Jižním Koreou o neobydlený ostrov korejsky *Tokdo*. Japonsky *Takešima*. Soul je rovněž na jihočínském moři ekonomicky závislý, kdy skrz trasu k němu proudí přes 60% jeho ropného importu. Tyto drobné spory jsou, ale nepatrné oproti bilaterálním sporům mezi Čínou a Japonskem (Shirk 2007: 147–148). Znamý americký politolog Joseph Nye vidí Čínu a její asertivní politiku jako stát, který škodí především sám sobě (project-syndicate.org). Poukazuje především na paradoxní situaci, kdy Čína po incidentu u Senkaku roku 2010, kdy japonská pobřežní stráž zadržela čínský rybářský člun, zavedla hospodářské sankce, povolila protesty nacionalistů a narušila tak léta budované významné ekonomické vztahy. Čína utrací miliardy dolarů za propagaci vlastní „*soft power*“, v tomto případě myšleno atraktivita a dobré image, kterou si současně svou asertivní politikou v Jihočínském a Východočínském moři oslabuje posilováním nacionalistických tendencí ve své zemi. Nye souhlasí jako nejlepší řešení vzájemných sporů s návrhy týdeníku *The Economist* v podobě zřízení horké linky mezi oběma státy, upuštění vzájemných šarvátek mezi oběma námořnictvy. Zahájit společný průzkum plynových polí ve Východočínském moři a odkoupení ostrovů Senkaku japonskou vládou od soukromého vlastníka a vyhlásit je za „*mezinárodně chráněnou oblast*“ (project-syndicate.org).

Vzájemné vztahy mezi Čínou a Japonskem patří v Číně k nejvíce citlivým zahraničně politickým tématům, kdy čínská vláda dala benevolentní průchod proti japonským demonstracím v roce 2005, kdy čínští studenti a demonstranti volali po bojkotu japonského zboží z důvodu vydání nové učebnice dějepisu v Japonsku, kde Japonci popírají svůj podíl na masakrech v Nankingu během 2. světové války. Současnou situaci trefně vyjádřil jeden zahraničně politický expert: „*USA je supervelmoc, kterou Čína nechce urazit, ale Japonsko je pro většinu Číňanů druhořadá mocnost, jejichž ekonomika závisí na čínském ekonomickém růstu. To je důvod, proč čínští představitelé provádějí tvrdou rétoriku proti Japonsku bez strachu z jakýchkoliv důsledků. Nevadí jim zhoršené vztahy s Japonskem, pokud si je nezhorší s USA*“ (Shirk 2007: 145). Nová vlna obřích demonstrací proti Japonsku proběhla v září roku 2012 po úsilí japonské vlády odkoupit ostrovy Senkaku ze soukromého vlastnictví. V reakci Japonská vláda tento krok odsoudila, povolila protičínské demonstrace a vyslala do oblasti své lodě (nytimes.com). Oba státy jsou současně největší ekonomiky v Asii a Japonsko je největší obchodní partner Číny. Japonská vláda je k demonstracím a rétorice proti Japonsku znepokojena v ohledu investic a vojenského rozvoje. Japonsko také posiluje svou obrannou alianci s USA platnou již od dob studené války, kdy se spoléhá na odstrašení severokorejského jaderného státu a případné vojenské čínské agrese v regionu. Japonsko je znepokojené z čínské asertivity v upevňování své moci v Jihočínském moři nebo ovládnutí Thajwanu. Japonský parlament směřuje k revizi své mírové ústavy, kdy se Japonsko zřeklo použití síly a vybudování silné armády. V Bílé knize japonského ministerstva obrany v roce 2010 se Japonsko zavazuje k posílení vzájemných obranných vztahů s Austrálií, Indií, organizací ASEAN a kooperací s USA na rozvoji svého námořnictva z důvodu ochrany svých životně důležitých námořních tras v Jihočínském moři a námořních zájmů ve Východočínském moři. Japonský pacifismus se po čínském nepřátelském postoji stává minulostí (thediplomat.com).

Problémem je také postoj čínské Komunistické strany k její vnitřní politice a averze nacionalistických Číňanů k Japonsku. Příčiny averze čínské veřejnosti proti Japonsku jsou z historických důvodů, propagandy, předsudků a předpojatého myšlení, kdy z průzkumu veřejného mínění v roce 2005 přes 80% Číňanů se nikdy nesesetkalo s Japoncem a 60% si vytváří názor na základě státních masových médií. Podstata problému je společný vzestup nacionalismu u obyvatelstva obou států (Shirk 2007:145–152).

6. Role regionální organizace ASEAN v Jihočínském moři

Regionální organizace Asociace zemí jihovýchodní Asie (ASEAN) byla založena 8. srpna 1967 ministry zahraničí Indonésie, Malajsie, Singapuru, Filipín a Thajska v Bankoku. Principem této organizace je spolupráce v hospodářské, sociální, kulturní, technické nebo vzdělávací oblasti, podpora regionálního míru a stability prostřednictvím dodržování spravedlnosti a právního státu s dodržování zásad charty OSN. Asociace má ve svých stanovách otevřenost k účasti všech států v jihovýchodní Asii uznávající její cíle a principy. V současnosti má deset členů rozšířené o Brunej (1984), Vietnam (1995), Laos (1997), Barmu (1997) a Kambodžu (1999) (asean.org).

Organizace obsahuje politickou bezpečnostní ekonomickou a socio-kulturní spolupráci. Její instituce jsou: Sekretariát koordinující a zefektivňující realizaci politik ASEAN s cílem do roku 2015 být nervovým centrem této regionální organizace a každoroční setkání ministerských předsedů. Od roku 2006 také schůzka ministrů obrany v oblasti spolupráce regionální bezpečnosti a živelných pohrom, transparentnosti a výměny informací za účelem dosažení míru a stability v regionu. Regionální fórum ASEAN bylo založeno v roce 1994 podporující konstruktivní dialog a konzultace o společných politických a bezpečnostních otázkách a hrozbách. Fórum má za cíl významně přispět k úsilí o budování důvěry a preventivní diplomacii v asijsko-pacifickém regionu (asean.org).

Roli zprostředkovatele míru ASEAN zastává od 70. let 20. Století, kdy byla na prvním Summitu v Bali podepsána Smlouva o přátelství a spolupráci v jihovýchodní Asii (TAC) hlavami států Indonésie, Thajska, Singapuru a Malajsie. Tento původně zamýšlený právně závazný, později upravený kodex chování, deklaruje řešení sporů mírovými prostředky a zdržení se hrozby použití síly. Prvním vnějším státem, který na TAC přistoupil, byla v roce 2003 Čína a v roce 2009 také USA. V roce 1992 byl v Manile realizován první workshop ASEAN za pomoci Kanadské mezinárodní rozvojové agentury, kde bylo schváleno Prohlášení o Jihočínském moři s cílem vyřešit sporné územní nároky mírovými prostředky (Pernal 2013: 31-34). Důležitou událostí byl incident U Mischiefského útesu mezi Filipíny a Čínou, který potvrdil hrozbu námořních sporů v Jihočínském moři pro regionální mírovou stabilitu. Po Filipínských protestech na půdě ASEAN se členské státy dohodly na novém postupu v řešení námořních sporů a odsouzení asertivních kroků Číny (Suchánek 2010: 99). Čína souhlasila s multilaterálním jednáním a čtvrtého listopadu v Phonemphu v Kambodži roku 2002 byla podepsána *Deklarace o chování stran v Jihočínském moři* (DOC), kdy se

jednalo o první bilaterální dohodu mezi ASEAN a Čínou. Obsahem deklarace je, že „*Strany se zavazují řešit své územní a soudní spory mírovými prostředky, bez uchýlení se k hrozbám silou nebo použití síly, prostřednictvím přátelských konzultací a jednání ze strany suverénních států se přímo týkají, v souladu s všeobecně uznávanými zásadami mezinárodního práva, včetně Úmluvy o mořském právu OSN z roku 1982*“ (asean.org). V deklaraci se strany také zavazují k absenci provokací, budování vzájemné důvěry, konzultací, spolupráce, udržení svobodné námořní a letecké dopravy a mírového řešení mezinárodních sporů (asean.org). Významným okamžikem byl také rok 2010, kdy vstoupila v platnost Dohoda o volném obchodu mezi Čínou a státy ASEAN, pro které je vzájemná ekonomická dohoda velmi přínosná. Tato zóna zahrnuje téměř 2 miliardy obyvatel zainteresovaných států (asean.org).

Zasedáním regionálního bezpečnostního fóra vysoce postavených představitelů zemí ASEAN v Indonésii v červenci 2011 se členské státy ASEAN dohodly s Čínou na vytvoření předběžného kodexu pokynů o chování v Jihočínském moři s ambicí, aby neformální DOC z roku 2002 bylo závazné. Cílem této dohody je vést navrhovaná jednání o závazném kodexu chování ve sporných územích v Jihočínském moři, neboť značná část dokumentu dohody z Bali předpokládá ochotu zainteresovaných stran pracovat na vytvoření právně závazného kodexu chování (Pernal 2012: 35).

V září téhož roku se v Manile na návrh Filipín konalo expertní zasedání všech členských států ASEAN ohledně řešení námořních sporů v oblasti. Filipíny zde navrhovaly společný postup všech zainteresovaných členských zemí ASEAN v Jihočínském moři proti Číně. Padl zde návrh o demilitarizaci a prohlášení sporných ostrovů za „zóny míru, svobody, přátelství a spolupráce“. Proti se ostře ohradila Čína, která je pro bilaterální způsob jednání a tato zasedání se netýká všech zemí ASEAN (Pernal 2013: 36).

Nicméně, ve skutečnosti organizace ASEAN nebyla schopna uzavřít společnou dohodu mezi členskými státy v oblasti prevence námořních incidentů. Ironií je, že Čína ovlivnila svého spojence Kambodžu, která poprvé v historii jako předsednický stát ASEAN kablokoval vydání závěrečného komuniké z roku 2012, které mělo vyzvat k novému kodexu chování v Jihočínském moři (project-syndicate.org). Této regionální organizaci také nenahrává její vnitřní nejednotnost, která je rozdělena na pro čínskou Barmu, Laos, Kambodžu, Brunej. Na druhé straně proti Číně stojí Filipíny, Indonésie, Vietnam. Státy Malajsie a Thajsko jsou uprostřed mezi oběma póly (heritage.org).

7. Komparativní analýza

Územní požadavky v Jihočínském moři všech zainteresovaných státních aktérů jsou vymezeny prostřednictvím EEZ, které se ve sporných ostrovních oblastech vzájemně překrývají. Největší územní nároky si klade Čína, která od roku 1974 okupuje Paracelské souostroví a usiluje o celkovou kontrolu nad Spratlyovými ostrovy, mělčinou Scarborough pod vlastnictvím Filipín, Prataškými ostrovy okupované Tchaj-wanem a Natuanskými ostrovy ovládané Indonésií. Podobné územní nároky jako Čína má v regionu také Tchaj-wan. Požadavky na úplnou kontrolu Spratlyových a Paracelských ostrovů si klade Vietnam. Malajsie a Filipíny požadují pouze několik Spratlyových ostrovů. Brunej má nejmenší požadavek v podobě jednoho útesu, na který nepodal formální nárok. V horizontu posledních čtyř let se drobné vojenské střety o sporné oblasti v Jihočínském moři odehrávají především v teritoriu Spratlyových ostrovů a mělčiny Scarborough. Spratlyovy ostrovy jsou nerovnoměrně rozděleny mezi většinu interních přímořských států, které požadují úplné nebo částečné vlastnictví souostroví. Největší državy ostrovů a útesů vlastní Vietnam a Filipíny následující Čínskou lidovou republikou a Malajsií, kde obě země vlastní menší počet ostrovů. Tchaj-wan pouze okupuje jediný, ale největší ostrov v souostroví. Brunej zde žádný ostrov ani útes neokupuje. Indonésie si nečiní žádné územní požadavky v oblasti Jihočínského moře.

Tyto interní zainteresované státy s jejich politickým vedením mají odlišné zájmy pro své územní požadavky v Jihočínském moři. Vietnam legitimizuje právoplatnost svých územních nároků na základě historického vlastnictví ostrovů. Dále je pro něj prioritou rozvíjet rybolov přínosný pro jeho rychle se rozvíjející lidnatou ekonomiku a průzkum s perspektivní těžbou ropy a zemního plynu ve spolupráci s Malajsií, Brunejí a Indií. Malajsie argumentuje své ostrovní nároky jako součást svého kontinentálního šelfu. Tato na regionální poměry málo osídlená, ale bohatá země chce pokračovat v profitující těžbě ropy, kooperací v průzkumu nových ložisek v její severní přímořské oblasti s Vietnamem a Brunejí s posilováním svého ekonomického rozvoje a spolupráce se sousedními státy. Brunejský sultanát jako nejmenší, ale nejbohatší stát na obyvatele v regionu chce nadále rozšiřovat výnosnou těžbu ropy a zemního plynu ve spolupráci se sousedními státy k udržení své ekonomické prosperity. Hlavní prioritou Bruneje je udržení mírové stability a svobodné námořní plavby v oblasti Jihočínského moře. Toto teritorium je klíčové pro stabilitu brunejského ropného exportu do Japonska, Jižní Koreje, Thajska a Singapuru a importu celkové brunejské spotřeby spotřebního zboží a potravy. Filipíny se jako ostatní státy pokoušejí rozvíjet těžbu ropy

s americkými ropnými společnostmi ve sporných oblastech a především si udržet své stávající územní vlastnictví v mělčině Scarborough a Spratlyových ostrovech. Tchaj-wan s podobnými územními nároky jako Čínská lidová republika neprovádí kromě rutinních vojenských aktivit na svém jediném ostrově Itu Aba, největšímu ostrovu Spratleyových ostrovů výraznější vojenskou aktivitu. I přes svou vojenskou sílu Tchaj-wan neprovádí v regionu výraznou politiku k prosazení svých územních nároků v Jihočínském moři, kde si nechce zhoršit už tak napjaté bilaterální vztahy s Čínou. Jeho regionální pozici také nenahrává jeho komplikované mezinárodní postavení, kdy není od roku 1971 členem OSN, kde jeho pozice uvnitř OSN s vlivným postem stálého člena Rady bezpečnosti byla nově zastoupena Čínskou lidovou republikou (thediplomat.com). Pro Taiwan a jeho vládnoucí představitele je nejdůležitější udržení vlastní bezpečnosti a suverenity nad Čínskou lidovou republikou. Primárním teritoriálním zájmem Indonésie je udržení svých stávajících ostrovních držav Natuanských ostrovů, které jsou nedílnou součástí její územní integrity. Díky rychlému ekonomickému růstu s druhou největší populací v jihovýchodní Asii s rostoucími vojenskými výdaji se Indonésie snaží být prostředníkem v multilaterálních řešeních sporů v Jihočínském moři ke konsolidaci mírové stability a mocenské rovnováhy v regionu. Čínská lidová republika deklaruje své územní požadavky na základě důkazů o její historické přítomnosti v oblasti a geografické poloze kontinentálního šelfu Číny, pro kterou je z ekonomického hlediska tato oblast klíčová. Čína jako druhá největší ekonomika světa, nejlidnatější stát světa s 1,3 miliardou obyvatel a druhou největší energetickou spotřebou usiluje o kontrolu rybolovu a především energetických zdrojů v Jihočínském moři, které by částečně pokryly rostoucí spotřebu její rychle se rozvíjející ekonomiky, která musí více jak 50 % své spotřeby ropy a zemního plynu dovážet. Přes 80 % jejího importu ropy proudí skrze Malackou úžinu ze zemí Blízkého východu a Afriky. Pro externí aktéry je oblast důležitá z hlediska námořních tras, přes které proudí 80% importu ropy Japonska, 60% Jižní Korey a většina jejich exportu, kde volný pohyb kapitálu a nerostných surovin udržuje zdravý chod obou ekonomik. Obě země jsou klíčoví vojenští spojenci USA v Asii, jejichž primárním zájmem není žádná územní kontrola, ale udržení svobodné námořní dopravy a plavby v tomto teritoriu spojující Tichý a Indický oceán (foreignpolicy.com).

Oficiální zahraniční a bezpečnostní deklarace všech interních aktérů v Jihočínském moři na základě bezpečnostních a zahraničních doktrín Bílých knih a vládních deklarácí je úsilí o mírovou spolupráci a řešení námořních sporů v rámci charty OSN. Všichni zainteresovaní aktéři preferují multilaterální jednání na platformě regionální organizace

ASEAN k vypracování závazného kodexu chování. Jedinou výjimkou je Čína, která preferuje bilaterální způsob jednání pro snadnější způsob prosazení svých zájmů. Prostřednictvím blízkých států v ASEAN, příkladem summit ASEAN 2012, zpomaluje a brání vypracování nového závazného kodexu chování v Jihočínském moři. Tato regionální organizace je také polarizována na pro čínskou Kambodžu, Barmu, Laos a Brunej. Na druhé straně proti Číně stojí Filipíny, Indonésie, Vietnam, kde Malajsie a Thajsko stojí uprostřed mezi oběma póly. Společným znakem bezpečnostních koncepcí všech zainteresovaných států je modernizace a posilování svých armádních ozbrojených sil z důvodu obavy z eskalace námořních sporů, ochrany územní integrity a zájmů ve svých EEZ. Všichni interní a externí aktéři v oblasti s výjimkou Číny se snaží navazovat a upevňovat svou strategickou a obrannou spolupráci s USA k vytvoření mocenské rovnováhy v regionu (foreignpolicy.com). Současně, ale všichni interní a externí aktéři s Čínou ekonomicky spolupracují s perspektivou velkého rozvíjejícího se trhu pro jejich ekonomiky. Filipíny a Vietnam jsou jediné země, které měly s Čínou ozbrojené i neozbrojené střety u sporných ostrovů, kde neváhají demonstrovat své zájmy vojenskými cvičeními a rozhodným postojem na obranu svých držav v Jihočínském moři. Na opačné straně stojí Brunej, Malajsie a Tchaj-wan, které snaží minimalizovat případné námořní střety a konflikty s Čínou.

Nejvýznamnějším bezpečnostním aktérem v oblasti Jihočínského moře je Čína, která svou bezpečnostní a zahraniční politikou zásadně formuje bezpečnostní dynamiku v oblasti, kde je v současnosti nejsilnějším ekonomickým a vojenským interním státním aktérem. Jedním z důsledků mocenského růstu Číny je ambiciózní modernizace její armády a rostoucí každoroční výdaje na obranu za účelem ochrany své územní integrity, námořních oblastí, vnitřní bezpečnosti, energetických dodávek a strategické převahy v Jihočínském moři (Fürst 2006: 79–86). Tyto kroky čínské vlády s asertivním chováním čínských vládních představitelů podporující militarismus a podněcující nacionalismus ve své zemi, znepokojují slabší státy v Jihočínském moři a externí aktéry jako Japonsko a USA. Tyto země nevědí, co od Číny a jejího vedení mají vlastně čekat. Čínská oficiální zahraniční a bezpečnostní koncepce deklaruje posilování a stabilizaci míru, spolupráci a vzájemnou harmonii soužití. Preferuje nenásilné multilaterální vyjednávání při řešení sporů. Čína se také ve svém oficiálním prohlášení vzdává regionálních hegemonistických ambicí. Je proti použití síly k prosazení svých zájmů, kde také odmítá politiku hrozeb použití síly, prvního úderu a jaderné zbrojení. Tato oficiální čínská zahraniční a bezpečnostní koncepce je v rozporu s její reálnou asertivní politikou v Jihočínském moři. Tato asertivní politika je ztělesňována

útočnou a nacionalistickou rétorikou provládních médií a nejvyšších politických představitelů vládnoucí Komunistické strany Číny. Dalším viditelným znakem je demonstrace síly v podobě modernizace, rozmístění a taktických manévru nových zbraňových systémů Čínské lidové osvobozené armády v oblasti Jihočínského moře. Čínské válečné námořnictvo v regionu je výrazně aktivní v podobě drobných námořních provokací a střetů. Čínská vláda a její představitelé reagují na vojenskou přítomnost například v podobě společných i samostatných námořních cvičení interních a externích aktérů v Jihočínském moři hlasitými protesty, odporem, bilaterálním varováním s diplomatickým nátlakem. Důležitý je také nezáměr Číny o kompromis s interními a externími aktéry v multilaterálním jednání na řešení územních sporů v Jihočínském moři v podobě ustanovení závazného kodexu chování nebo ustanovení demilitarizované zóny v oblasti. Čína zde zároveň porušuje svou asertivní politikou nezávazné mezinárodní dohody v bilaterální Deklaraci o chování stran v Jihočínském moři se státy regionální organizace ASEAN z roku 2002. Čína také nemá plně synchronizovanou vzájemnou kooperaci mezi politickými a vojenskými představiteli a diplomaty v deklaracích jednotného postoje čínských zahraničně-bezpečnostních zájmů (thediplomat.com). K důvěryhodnosti čínských bezpečnostních garancí také nepomáhá netransparentnost jejich přesné strategie, cílů a zájmů s neprůhledností jejího velení.

Rostoucí čínskou moc vyvažuje zvyšující se vojenská přítomnost USA, přeorientovaná ve svých strategických zájmech na Asijsko-pacifický region. Znakem zvyšující se americké přítomnosti je posílení svých námořních sil v regionu na základnách v Guamu, Jižní Koreji Japonsku, nově rozšířené od roku 2011 také o Singapur a Austrálii, upevňováním obranných vazeb s Filipíny, se kterými mají bilaterální obrannou smlouvu, Indonésii, Malajsií, Indií a Vietnamem formující rozsáhlé bezpečnostní seskupení vyvažující asertivitu a případnou vojenskou expanzi Číny (washingtonpost.com). Do roku 2020 hodlají USA posílit svou asijsko-pacifickou flotilu na 60% zastoupení jejího námořnictva. Případný regionální vojenský konflikt mezi Čínou a USA hraje v neprospěch Číny, která nemá tak silnou regionální bezpečnostní podporu jako Spojené státy. Početnější, jadernými zbraněmi vyzbrojená, ale technologicky slabší Čínská lidová osvobozené armáda s minimem ostrých bojových zkušeností se v současném konvenčně vedeném boji může s technologicky nejsilnějším, letadlovými loděmi disponujícím, čtyřikrát větším obranným rozpočtem a globálně působícím americkým vojenským seskupením s jadernou převahou jen těžko rovnat. USA mají současně silnou vojenskou přítomnost v Africe a na Blízkém východě, kde drží pod kontrolou námořní trasy přes Indický oceán po Malacký průliv, které jsou hlavní

zásobovací ropnou trasou Číny. Válečnému střetu obou zemí také nenahrává vzájemná ekonomická závislost, kdy obě velmoci profitují ze vzájemného obchodu a investic. Čína je největším věřitelem amerických dluhopisů a vlastníkem vysokých dolarových devizových rezerv. Na druhé straně pro nové čínské vedení je nejvyšší prioritou udržení ekonomického růstu a zlepšení životní úrovně obyvatelstva pro sociální a politickou stabilitu s řešením domácích problémů jako zlepšení životní úrovně stovek milionů čínských občanů, stárnutí populace nebo separatismus, kde vnitřní bezpečnost spotřebuje více prostředků, než armáda (economist.com). Primárním cílem vládnoucí Komunistické strany Číny a jejich představitelů je se udržet u moci za pomoci pragmaticky vedené domácí a zahraniční politiky. Důsledkem cenzury, státem vlastněných oficiálních masových médií využívané jako prostředky vysoce postavených čínských stranických představitelů k posílení svých mocenských pozic a legitimity prostřednictvím silné rétoriky a asertivní politiky v Jihočínském moři a jiných přilehlých hraničních oblastech posiluje růst čínského nacionalismu. Pro čínské politické elity pro upevnění své moci v Komunistické straně s plnou kontrolou nad Centrální vojenskou komisí je také nezbytný zisk a potvrzení přízně vysokých vojenských důstojníků Čínské lidové osvobozené armády (Shirk 2007: 69–72).

Závěr

Po zablokování vydání závěrečného komuniké předsednickou zemí ASEAN v létě 2012 Kambodžou, na nátlak Čínské lidové republiky obsahující společný cíl vypracování závazného kodexu chování mezi zainteresovanými aktéry ve sporných námořních oblastech Jihočínského moře je současné multilaterální vyřešení těchto sporů v nedohlednu. Nejvýznamnějším bezpečnostním aktérem v oblasti Jihočínského moře je Čína, která svou zahraniční politikou zásadně formuje bezpečnostní dynamiku v oblasti, kde je nejsilnějším ekonomickým a vojenským interním aktérem. Jedním z důsledků mocenského růstu Číny je ambiciózní modernizace její armády a rostoucí každoroční výdaje na obranu za účelem ochrany své územní integrity, námořních oblastí, vnitřní bezpečnosti, energetických dodávek a strategické převahy v Jihočínském moři. Tyto kroky čínské vlády s asertivním chováním jejich vládních představitelů podporující militarismus a podněcující rostoucí nacionalismus ve své zemi, znepokojují slabší interní státní aktéry v Jihočínském moři a externí státy jako Japonsko a USA, které nevědí, co od Číny a jejího vedení mohou přesně čekat.

Oficiální čínská zahraniční a bezpečnostní koncepce je charakteristická v posilování míru a spolupráce, harmonie, multilaterálního jednání při řešení sporů, zřeknutí se hegemonistických ambicí, použití síly, hrozeb z použití síly a prvního úderu. Tyto body jsou v rozporu s útočnou rétorikou čínských provládních médií, nejvyšších politických představitelů, demonstrací vojenské síly, drobných námořních provokací a střetů. Doprovázené diplomatickým bilaterálním nátlakem a varováním s nezájmem o kompromis s interními a externími aktéry o celkové multilaterální řešení problému. Společně s hlasitými protesty a odporem ke zvyšující se americké vojenské přítomnosti v Jihočínském moři a Pacifické oblasti. K důvěryhodnosti čínských bezpečnostních garancí a koncepcí také nepomáhá netransparentnost čínských strategií, cílů a zájmů s neprůhledností jejího velení. Současně, ale s Čínou ekonomicky spolupracují všechny zainteresované státy, které vidí v Číně profitující ekonomickou perspektivu v jejím rychle se rozvíjejícím velkém trhu pro jejich ekonomiky. Čína ve vlastním zájmu zde vidí veliký prostor k výhodnějšímu bilaterálnímu jednání, preferující k řešení sporů s interními a externími aktéry. Filipíny a Vietnam jsou jediné země, které měly s Čínou ozbrojené i neozbrojené střety u sporných ostrovů, kde jako jediní z interních aktérů spolu s Indonésií neváhají demonstrovat své zájmy vojenskými cvičeními a rozhodným postojem na obranu svých ostrovních držav v Jihočínském moři usilující o řešení sporů mírovými prostředky.

Rostoucí čínskou moc vyvažuje zvyšující se vojenská přítomnost USA, kdy administrativa prezidenta Baracka Obamy přeorientovala své primární strategické zájmy na Asijko-pacifický region. Znakem zvyšující se americké přítomnosti je posílení svých námořních sil v regionu na základnách v Jižní Koreji, Guamu, Japonsku, rozšířením v Austrálii a Singapuru a upevnováním obranných vazeb s Filipíny, se kterými mají bilaterální obrannou smlouvu, Indonésií, Malajsií, Indií a Vietnamem. Cílem této strategie je vytvoření rozsáhlého bezpečnostního seskupení vyvažující asertivitu a potencionální vojenskou expanzi Číny v regionu. Primárním zájmem USA v oblasti Jihočínského moře je ochrana a stabilita volné námořní plavby a pohybu lodí a kapitálu. Případný regionální vojenský konflikt mezi Čínou a USA chrání své spojence hraje v neprospěch Číny, která nemá tak silnou regionální bezpečnostní podporu jako Spojené státy. Čínská lidová osvobozená armáda vyzbrojená jadernými zbraněmi s největším počtem aktivních vojáků na světě v současné době technologicky zaostává s minimem ostrých bojových zkušeností v konvenčním boji před nejsilnější armádou USA. Na druhé straně technologicky nejvyspělejší globálně působící americká armáda vyzbrojená letadlovými loděmi s převahou jaderných zbraní a největším obranným rozpočtem nemá v aktuální době v konvenčně vedeném boji rovnocenného konkurenta. Zároveň USA mají silnou vojenskou přítomnost v Africe a na Blízkém východě, kde drží pod kontrolou námořní trasy přes Indický oceán k Malackému průlivu, které jsou hlavní zásobovací ropnou trasou Číny. USA tak v energetické bezpečnosti drží Čínu v šachu. Oba státy jsou však vzájemně ekonomicky závislé, kdy ze vzájemného obchodu a investic obě velmocí profitují. Čína je největším věřitelem amerických dluhopisů a vlastníkem vysokých dolarových devizových rezerv a roste její poptávka po moderních amerických technologiích, která významně pomáhá ekonomice USA zasaženou ekonomickou krizí. Z těchto ekonomických důvodů je vzájemný válečný střet nepravděpodobný. Pro čínské vedení je nejvyšší prioritou udržení ekonomického růstu a zlepšení životní úrovně nejlidnatějšího státu světa pro udržení vnitřní sociální a politické stability s řešením domácích problémů jako stárnutí populace nebo separatismus. Vnitřní bezpečnost v současnosti spotřebuje nadále více prostředků, než armáda. Primárním cílem vládnoucí Komunistické strany Číny a jejich představitelů je udržet se u moci i za pomoci pragmatické silné rétoriky a asertivní politiky v Jihočínském moři pro získání podpory vojenských kruhů a nacionálně smýšlejícího obyvatelstva k posílení jejich vládnoucí legitimacy a stranických pozic.

I přes současnou nepravděpodobnost k vypuknutí rozsáhlého regionálního konfliktu v Jihočínském moři s přímou vojenskou konfrontací mezi Čínou a USA chrání své slabší

regionální spojení pod nadvládou aktuálních politických leaderů neznamena, že případná eskalace konfliktu s největší pravděpodobností nenastane. Námořní spory mezi zainteresovanými interními aktéry o strategicky položené ostrovy ležící uprostřed Jihočínského moře nebyly dodnes vyřešeny. Bezpečnostní dynamika v regionu se může v budoucnu vyostřit změnou politického vedení v Číně, které může s rostoucím vlivem armády a její modernizace s posilováním čínského nacionalismu nebo případným poklesem jejího ekonomického růstu vést k tvrdšímu asertivnímu prosazování svých mocenských zahraničně politických a strategických regionálních zájmů. Podobná situace může nastat i při změnách politického vedení v USA, kde realisticky smýšlející politické elity prosazují tvrdé protičínské postoje usilující o zbytečně silnou vojenskou přítomnost v oblasti Jihočínského moře a pacifické oblasti. Tato nerovnováha sil v oblasti může vést k posílení čínského bezpečnostního dilematu oslabující vzájemné bilaterální a regionální bezpečnostní vztahy, které ještě více posílí čínský nacionalismus, rostoucí militarizaci, nezámem o konsenzuální řešení problému a bezpečnostní nejistotu v oblasti.

Výsledkem Bakalářské práce je potvrzení hypotézy, že Čínská reálně vedená asertivní politika v Jihočínském moři je v rozporu s její oficiálně deklarovanou zahraničně politickou a bezpečnostní doktrínou. Falzifikace první hypotézy poskytuje odpověď na výzkumnou otázku, která zpochybňuje vypuknutí válečného konfliktu mezi Čínou a USA chránící své spojení proti případné čínské expanzi během vlády současné politické reprezentace v zainteresovaných státech ve sporných oblastech Jihočínského moře na základně výše komparativní analýzou uvedených argumentů. Vzhledem k nadále trvajícím nevyřešeným sporům v Jihočínském moři, nepředvídatelnosti proměn ekonomické situace, vojenské síly, mezinárodního postavení, vzájemných vztahů a změn politického vedení Číny, USA a ostatních zainteresovaných států v jejich zahraničně politických, bezpečnostních a strategických koncepcích se pozdější analýza a výzkum této v budoucnu stále aktuální bezpečnostní problematiky oblasti Jihočínského moře neobejde bez aktualizace těchto dat s případnou závěrečnou revizí. Výzkum v této oblasti by se v budoucnu mohl více zaměřit na multilaterální řešení konfliktu v Jihočínském moři na platformě regionální organizace ASEAN, kterou se tato práce podrobněji nezabývá. Další možností je vytvořit komparativní analýzu se sousedním regionem Východočínské moře potýkající se s podobnými spory o vymezení hranic ve sporných oblastech na základě EEZ a jejich společném vlivu na bezpečnostní a strategické uspořádání v Asijko-pacifické oblasti.

Prameny

„About ASEAN Secretariat“ *asean.org* 2012 (online). Dostupné z: <http://www.asean.org/asean/asean-secretariat/about-asean-secretariat> (19. 4. 2013)

„ASEAN - China Free Trade Area“ *asean.org* 2012 (online). Dostupné z: <http://www.asean.org/news/item/asean-china-free-trade-area-2> (19. 4. 2013)

„Asean Defence Ministers Meeting Overview“ *asean.org* 2012 (online). Dostupné z: <http://www.asean.org/communities/asean-political-security-community/category/overview-5> (19. 4. 2013)

„ASEAN Political - Security Community“ *asean.org* 2012 (online). Dostupné z: <http://www.asean.org/communities/asean-political-security-community> (19. 4. 2013)

„ASEAN Regional Forum (ARF) Overview“ *asean.org* 2012 (online). Dostupné z: <http://www.asean.org/communities/asean-political-security-community/category/overview-6> (19. 4. 2013)

„Brunej, vnitropolitická charakteristika“ *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*, (online). Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/brunej/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html (18. 4. 2013)

„Brunej, zahraniční obchod země“ *businessinfo.cz*, (online). Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/brunej-zahranicni-obchod-zeme-17568.html> (18.4. 2013)

„DECLARATION ON THE CONDUCT OF PARTIES IN THE SOUTH CHINA SEA“ *asean.org* 2012 (online). Dostupné z: <http://www.asean.org/asean/external-relations/china/item/declaration-on-the-conduct-of-parties-in-the-south-china-sea> (19. 4. 2013)

„Defining a 21st Century Agenda“ *The U. S. – China Business Council* (online). Dostupné z: <https://www.uschina.org/info/trade-agenda/2013/an-agenda-for-the-21st-century.html> (19. 4. 2013)

„China's National Defense in 2010“ *Information Office of the State Council of the People's Republic of China*, 2011 (online). Dostupné z: http://english.gov.cn/official/2011-03/31/content_1835499.htm (19. 4. 2013)

„China's Peaceful Development“ *Information Office of the State Council of the People's Republic of China*, 2011 (online). Dostupné z: http://www.gov.cn/english/official/2011-09/06/content_1941354.htm (18. 4. 2013)

„I. The Security Situation“ *Information Office of the State Council of the People's Republic of China*, 2011 (online). Dostupné z: http://english.gov.cn/official/2011-03/31/content_1835499_3.htm (19. 4. 2013)

„II. National Defence policy“ *Information Office of the State Council of the People's Republic of China*, 2011 (online). Dostupné z: http://english.gov.cn/official/2011-03/31/content_1835499_4.htm (19. 4. 2013)

„III. China's Foreign Policies for Pursuing Peaceful Development“ *Information Office of the State Council of the People's Republic of China* 2011 (online). Dostupné z: http://www.gov.cn/english/official/2011-09/06/content_1941354_4.htm (19.4 2013)

„Indonésie, zahraničně politická orientace“ *businessinfo.cz*, (online). Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/indonesie-zahranicne-politicka-orientace-19108.html> (18. 4. 2013)

„Malajsie, vnitropolitická charakteristika“ *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*, (online). Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/malajsie/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html (18. 4. 2013)

„Malajsie, zahraniční obchod země“ *businessinfo.cz*, (online). Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/malajsie-zahranicni-obchod-zeme-17966.html> (18.4. 2013).

„Overview“ *asean.org* 2012 (online). Dostupné z: <http://www.asean.org/asean/about-asean/overview> (19. 4. 2013)

„PARACEL ISLANDS“ *Central Intelligence Agency* (online). Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pf.html> (19. 4. 2013)

„South China Sea“ *U. S. Energy Information Association*, (online). Dostupné z: http://199.36.140.204/countries/analysisbriefs/South_China_Sea/south_china_sea.pdf (18. 4. 2013)

„SPRATLY ISLANDS“ *Central Intelligence Agency* (online). Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pg.html> (19. 4. 2013)

„The Pentagon’s unveils new strategy“ *washingtonpost.com* 1. 5. 2012 (online). Dostupné z: http://www.washingtonpost.com/blogs/checkpoint-washington/post/raw-doc-the-pentagons-unveils-new-strategy/2012/01/05/gIQACPwqcP_blog.html (19. 4. 2013)

„The United Nations Convention on the Law of the Sea (A historical perspective)“ *United Nations* 1998 (online). Dostupné z: http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_historical_perspective.htm (19. 4. 2013)

„United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982 Overview and full text“ *United Nations* 2011 (online). Dostupné z: http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_overview_convention.htm (19. 4. 2013)

„Vietnam, ekonomická charakteristika země“ *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*, (online). Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/vietnam/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html (18. 4. 2013)

„Vietnam, Vnitropolitická charakteristika“ *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*, (online). Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/vietnam/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html (18. 4. 2013)

Beneš, Kamil. 2012. „Konflikt o Spratlyho a Paracelské ostrovy z perspektivy neorealistickeho paradigmatu“ *e-polis.cz* prosinec 2012 (online). Dostupné z: <http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/780-konflikt-o-spratlyho-a-paracelske-ostrovy-z-perspektivy-neorealistickeho-paradigmatu.html> (19. 4. 2013)

Department of National Defense. 2012. „A White Paper on Philippine Defense Transformation“ *Military Education Research Library Network* (online, Pdf). Dostupné z: http://merln.ndu.edu/whitepapers/Philippines_ENG_2012.pdf (19. 3. 2013)

Flores Maidan, Jun Abad. 2012. „The Founding of ASEAN“ *asean.org* 8. 8. 1997 (online). Dostupné z: <http://www.asean.org/asean/about-asean/history> (19. 4. 2013)

Lohman, Walter. 2011 „The U.S. Cannot Rely on ASEAN in the South China Sea“ *The Heritage Foundation* 8. 5. 2011 (online). Dostupné z: <http://www.heritage.org/research/reports/2011/08/asean-south-china-sea-dispute-and-us-policy-on-east-asia> (24. 4. 2013)

Ministry of Defence. 2003. „Defending The Country Entering the 21 Century“ *Military Education Research Library Network* (online, Pdf). Dostupné z: <http://merln.ndu.edu/whitepapers/IndonesiaWhitePaper.pdf> (19. 3. 2013)

Ministry of Defence. 2011. „Defending The Nation’s Sovereignty Expanding Roles in Wider Horizons“ *Military Education Research Library Network* (online, Pdf). Dostupné z: http://merln.ndu.edu/whitepapers/Brunei_ENG_2011.pdf (19. 3. 2013)

Ministry of National Defence. 2009. „Vietnam National Defence“ *Military Education Research Library Network* (online, Pdf). Dostupné z: <http://merln.ndu.edu/whitepapers/Vietnam2009.pdf> (18. 4. 2013)

The U.S.–China Business Council. 2013. „CHINA AND THE U. S. ECONOMY: ADVANCING A WINNING TRADE AGENDA“ leden 2013 (online. Pdf). Dostupné z: <https://www.uschina.org/info/trade-agenda/2013/uscbc-trade-agenda-report.pdf> (19. 4. 2013)

U.S. Government Printing Office. „BORNEO — NORTHWEST COAST AND KEPULAUAN TUDJUH“ (online, Pdf). Dostupné z: http://permanent.access.gpo.gov/websites/pollux/pollux.nss.nima.mil/NAV_PUBS/SD/pub163/163sec01.pdf (19. 4. 2013)

United Nations. 2011 „United Nations Convention on the Law of the Sea“ *United Nations* 9. 11. 2011 (online, Pdf). Dostupné z: http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf (19. 4. 2013)

Literatura

„Taiwan“ *thediplomat.com*, 2013 (online). Dostupné z: <http://thediplomat.com/regional-snapshots/taiwan/> (18. 4. 2013)

„Vietnamské námořnictvo má první loď domácí výroby. Ušetřili jsme miliony dolarů, chlubí se“ *ihned.cz*, (online). Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-54469300-vietnamske-namornictvo-ma-prvni-lod-domaci-vyroby-usetrili-jsme-miliony-dolaru-chlubi-se> (18. 4. 2013)

Axe, David. 2011. „Why Taiwan Needs Submarines“ *thediplomat.com*, 11. 7. 2011 (online). Dostupné z: <http://thediplomat.com/flashpoints-blog/2011/07/11/why-taiwan-needs-submarines/> (18. 4. 2013)

Buček, Martin. 2012. „Problematika nerostných surovin Spor o Jihočínské moře“ *Asociace pro mezinárodní otázky* 2012 (online, Pdf). Dostupné z: http://www.studentsummit.cz/data/1352500163324UNSC_Problematika-nerostnych-surovin--spor-o-Jihocinske-more.pdf (19. 4. 2013)

Buzan, Barry, Jones Charles, Richard Little. 1993. *The Logic of Anarchy: Neorealism to Structural Realism*. New York: Columbia University Press.

Buzan, Barry, Ole Wæver. 2003. *Regions and powers: the structure of international security*. Cambridge: Cambridge University Press.

Buzan, Barry, Ole Wæver, Jaap de Wilde. 2005. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií.

Buzan, Barry. 2010. „China in international society. 'Is peaceful rise' possible?“ *The Chinese Journal of International Politics* 3 (1): 5–36.

Clinton, Hillary. 2011. „America's Pacific Century“ *foreignpolicy.com* listopad 2011 (online). Dostupné z: http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/10/11/americas_pacific_century? (19. 4. 2013)

Cox, Simon. 2012. „Dried out, but not dried up A more sober economy in prospect“ *economist.com* 13. 11. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.economist.com/news/21566398-more-sober-economy-prospect-dried-out-not-dried-up> (20. 4. 2013)

Cox, Simon. 2012 „The new neighbourhood heavyweights“ *economist.com*. 13. 11. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.economist.com/news/21566393-new-neighbourhood-heavyweights> (20. 4. 2013).

ČT24, 2013. „Filipíny dávají Čínu k soudu – kvůli Jihočínskému moři“ *ceskatelevize.cz* 22. 1. 2013 (online). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/211919-filipiny-davaji-cinu-k-soudu-kvuli-jihocinskemu-mori/> (18. 4. 2013)

Druhlák, Petr. 2003. *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál.

Echevarria, Antulio. 2007. *Clausewitz and Contemporary War*. New York: Oxford University Press.

Ewans, Graham, Jeffrey Newnham. 1998. *The Dictionary of Interantional Relations*. London: Penguin.

Falckler, Martin. 2012. „Chinese Ships Enter Japanese-Controlled Waters to Protest Sale of Islands“ *nytimes.com* 14. 9. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2012/09/15/world/asia/chinese-ships-enter-waters-japan-controls.html?ref=asia> (19. 4. 2013)

Fettweis, Christopher: 2009. “No Blood for Oil: Why Resource Wars Are Obsolete“ Pp. 66–78 in Gal, Luft - Anne Korin (eds.) *Energy security challenges for the 21st century: a reference handbook (Contemporary Military, Strategic, and Security Issues)*. Santa Barbara: ABC-CLIO LLC.

Fraser, Malcolm. 2012. „Obama’s China Card?“ *project-syndicate.org* 11. 7. 2012 (online). <http://www.project-syndicate.org/commentary/obama-s-china-card> (19. 4. 2013)

Fürst, Rudolf. 2006. *Čína ve XX. století Období 1989-2005*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Galatík, Vlastimil: 2008. “Strategie a politika“ Pp. 30–31 in Galatík, Vlastimil – Antonín Krásný, Karel Zetocha (eds.) *Vojenská strategie*. Brno: Ústav strategických studií.

Galatík, Vlastimil: 2008. “Termín „strategie“ a jeho vývoj“ Pp. 10-18 in Galatík, Vlastimil – Antonín Krásný, Karel Zetocha (eds.) *Vojenská strategie*. Brno: Ústav strategických studií.

Gray, Colin. 1999. *Modern strategy*. New York: Oxford University Press.

Halliday, Fred. 2005. *The Middle East in International Relations Power, Politics and Ideology*. New York: Cambridge University Press.

Harum, Ruhana. 2013. „Malaysia's Strategies and approaches to major powers.“ *The Journal of Defence and Security* 3 (2): 122–129.

Haseman, John: 2005. “Indonesia: A Difficult Transition to Democracy“ Pp. 126–143 in Carpenter William – David Wiencek (eds.) *Asian security handbook: terrorism and the new security environment*. New York: M. E. Sharpe.

Hemmings, John. 2011. „Law Not War in the South China Sea“ *thediplomat.com*, 23. 10. 2011 (online). Dostupné z: <http://thediplomat.com/2011/11/23/law-not-war-in-the-south-china-sea/> (18. 4. 2013)

Hickey, Dennis: 2005. “Taiwan: Deterring a Rising China“ Pp. 283–295 in Carpenter William-David Wiencek (eds.) *Asian security handbook: terrorism and the new security environment*. New York: M. E. Sharpe.

Holmes, James. 2012. „Taiwan and the South China Sea“ *thediplomat.com*, 22. 8. 2012 (online). Dostupné z: <http://thediplomat.com/the-naval-diplomat/2012/08/22/taiwan-and-the-south-china-sea/> (18. 4. 2013)

Holmes, James. 2012. „Vietnam's Undersea Anti-Access Fleet“ *thediplomat.com*, 1. 11. 2012 (online). Dostupné z: <http://thediplomat.com/the-naval-diplomat/2012/11/01/vietnams-undersea-anti-access-fleet/> (18. 4. 2013).

Howell, Sabrina: 2009. “Jia You! (Add Oil!): Chinese Energy Security Strategy“ Pp. 191–219 in Luft, Gal - Anne Korin (eds.) *Energy security challenges for the 21st century: a reference handbook (Contemporary Military, Strategic, and Security Issues)*. Santa Barbara: ABC-CLIO LLC.

Chang, Gordon. 2013. „China's New Militancy“ *thediplomat.com*, 31. 1. 2013 (online). Dostupné z: <http://thediplomat.com/2013/01/31/chinas-new-militancy/3/> (19. 4. 2013)

Johnson, Ian, Thom, Shanker. 2012 „Beijing Mixes Messages Over Anti-Japan Protests“ *nytimes.com* 16. 9. 2012 (online). Dostupné z: http://www.nytimes.com/2012/09/17/world/asia/anti-japanese-protests-over-disputed-islands-continue-in-china.html?_r=0 (19. 4. 2013)

Kaplan, Robert. 2011 „The South China Sea Is the Future of Conflict“ *foreignpolicy.com* zřijzen 2011 (online). Dostupné z: http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/08/15/the_south_china_sea_is_the_future_of_conflict?page=0,4 (19. 4. 2013)

Klare, Michael: 2009. “There Will Be Blood: Political Violence, Regional Warfare, and the Risk of Great-Power Conflict over Contested Energy Sources“ Pp. 44–66 in Gal, Luft - Anne Korin (eds.) *Energy security challenges for the 21st century: a reference handbook (Contemporary Military, Strategic, and Security Issues)*. Santa Barbara: ABC-CLIO LLC.

Kotani, Tetsuo. 2011. „Why China Wants South China Sea“, *thediplomat.com*, 18. 7. 2011 (online). Dostupné z: <http://thediplomat.com/2011/07/18/why-china-wants-the-south-china-sea/> (19. 4. 2013)

Kuik Cheng-Chwee, Bridget Welsh: 2005. “Brunei: Multifaceted Survival Strategies of a Small State“ Pp. 56–70 in Carpenter William- David Wiencek (eds.) *Asian security handbook: terrorism and the new security environment*. New York: M. E. Sharpe.

Laksmana, Evan. 2011. „Jakarta Eyes South China Sea“, 23. 2. 2011 (online). Dostupné z: <http://thediplomat.com/flashpoints-blog/2011/02/23/jakarta-eyes-south-china-sea> (18. 4. 2013)

Luft Gal: 2009. “United States: A Shackled Superpower“ Pp. 143–160 in Gal, Luft - Anne Korin (eds.) *Energy security challenges for the 21st century: a reference handbook (Contemporary Military, Strategic, and Security Issues)*. Santa Barbara: ABC-CLIO LLC.

Luft, Gal, Korin, Anne: 2009. “Energy Security: In the Eyes of the Beholder“ Pp. 1–18 in Luft, Gal - Anne Korin (eds.) *Energy security challenges for the 21st century: a reference handbook (Contemporary Military, Strategic, and Security Issues)*. Santa Barbara: ABC-CLIO LLC.

Lynch, Daniel. 2011. „China whats next? Taiwan“ *thediplomat.com*, (online). Dostupné z: <http://thediplomat.com/whats-next-china/taiwan/#respond> (18. 4. 2013)

Marcus, Jonathan 2012 „Leon Panetta: US to deploy 60% of navy fleet to Pacific“ *bbc.co.uk* 2. 6. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-18305750> (19. 4. 2013)

- Medcalf, Rory. 2013. „Manila’s South China Sea Gambit“ *thediplomat.com*, 25. 3. 2013 (online). Dostupné z: <http://thediplomat.com/flashpoints-blog/2013/03/25/manilas-south-china-sea-gambit/> (18. 4. 2013)
- Miles, James. 2012. “Over to you, Mr Xi A question of continuity for the new boss“ 21. 11. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.economist.com/news/21566388-question-continuity-new-boss-over-you-mr-xi> (20. 4. 2013)
- Moss, Trefor. 2012. „Indonesia Military Powers Up“ *thediplomat.com*, 18. 1. 2012 (online). Dostupné z: <http://thediplomat.com/flashpoints-blog/2012/01/18/indonesia-military-powers-up/> (18. 4. 2013).
- Nguyen, Hung. 2011. „China whats next? Vietnam“ *thediplomat.com*, (online). Dostupné z: <http://thediplomat.com/whats-next-china/vietnam/> (18.4. 2013)
- Niazi, Tarique. 2006. “The Ecology of Strategic Interests:China’s Quest for Energy Security from the Indian Ocean and the South China Sea to the Caspian Sea Basin.“ *China and Eurasia Forum Quarterly* 4 (4): 97–116. Dostupné z: http://www.silkroadstudies.org/new/docs/CEF/Quarterly/November_2006/Niazi.pdf (10.3 . 2013)
- Nosál, Juraj. 2012. „Bouřlivé vody Jihočínského moře: kdo s koho?“ *natoaktual.cz* 28. 8. 2012 (online). Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/bourlive-vody-jihocinskeho-more-kdo-s-koho-f2p-na_analyzy.aspx?c=A120828_114020_na_analyzy_m02 (19. 4. 2013)
- Nossum, Henrik. 2000. *Straight Baselines of Vietnam*. Oslo: Department of Public and International Law Faculty of Law University of Oslo.
- Nye, Joseph. 2012. „Asian Nationalism at Sea“ *project-syndicate.org* 3. 9. 2012 (online). <http://www.project-syndicate.org/commentary/asian-nationalism-at-sea-by-joseph-s--nye> (19. 4. 2013)
- Palatino, Mong. 2012. „The Philippines’ Great National Security Challenge (and it’s NOT China)“ *thediplomat.com*, 11. 10. 2012 (online). Dostupné z: <http://thediplomat.com/flashpoints-blog/2012/10/11/corruption-threatens-philippines-national-security/> (18. 4. 2013)

Pernal, Sumathy. 2012. „Preventive Diplomacy In The South China Sea: Malaysias’s Perspective.“ *The Journal of Defence and Security* 3 (1): 16–44.

Reuters, 2012. „Čína hrozí Filipínám a USA kvůli námořnímu cvičení“ *ceskatelevize.cz*, 21. 4. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/173092-cina-hrozi-filipinam-a-usa-kvuli-namornimu-cviceni/> (18. 4. 2013).

Sharma, Rajeev. 2010. „India to Lift Vietnam Military Ties“ *thediplomat.com*, 15. 10. 2010 (online). Dostupné z: <http://thediplomat.com/indian-decade/2010/10/15/india-to-boost-vietnam-military-ties/> (18. 4. 2013)

Shirk, Suzan. 2007. *China Fragile Superpower*. New York: Oxford University Press.

Šmíd, Tomáš: 2010. „Surovinová a energetická bezpečnost- pojem, vymezení, subdisciplína“ Pp. 25–28. in Tomáš Šmíd (ed.) *Vybrané konflikty o zdroje a suroviny*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Štefan, Petr. 2011. "Vietnam střelí na manévrech ve sporném moři ostrými, ukazuje Číně svaly“ *idnes.cz*, (online). Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/vietnam-strili-na-manevrech-ve-spornem-mori-ostrymi-ukazuje-cine-svaly-1na-zahranicni.aspx?c=A110613_160440_zahranicni_stf (18. 4. 2013)

The Economist. 2012. „China’s military rise The dragon’s new teeth“, *economist.com*, 7. 4. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.economist.com/node/21552193> (19. 4. 2013)

The Economist. 2012. „Shoal mates“ *economist.com* 24. 4. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.economist.com/node/21553474> (20. 4. 2013)

The Economist. 2012. „The world in figures: Countries China“ *economist.com* 13. 11. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.economist.com/news/21566453-china> (20. 4. 2013)

The Economist. 2012. „The world in figures: Countries Indonesia“ *economist.com* 13. 11. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.economist.com/news/21566467-indonesia> (20. 4. 2013)

The Economist. 2012. „The world in figures: Countries Malaysia“ *economist.com* 13. 11. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.economist.com/news/21566490-malaysia> (20. 4. 2013)

The Economist. 2012. „The world in figures: Countries Philippines“ *economist.com* 13. 11. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.economist.com/news/21566514-philippines> (20. 4. 2013)

The Economist. 2012. „The world in figures: Countries Vietnam“ *economist.com* 14. 11. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.economist.com/news/21566589-vietnam> (20. 4. 2013)

Walt, Stephen. 1987. *The Origins of Alliances*. Ithaca: Cornell University Press.

Waltz, Kenneth. 1979. *The Theory Of Internacional Politics*. Berkeley: Addison-Wesley Publishing Company.

Welsh, Bridget: 2005. „Malaysia: Security Begins at Home“ Pp. 166–180 in Carpenter William- David Wiencek (eds.) *Asian security handbook: terrorism and the new security environment*. New York: M. E. Sharpe.

Wend, Alexander. 1999. *Social Theory of International Politics*. New York: Cambridge University Press.

Wiencek, David: 2005. „The Philippines: Searching for Stability“ Pp. 244–259 in Carpenter William- David Wiencek (eds.) *Asian security handbook: terrorism and the new security environment*. New York: M. E. Sharpe.

Yunbi, Zhang. 2012. „Philippines warned over island dispute“ *chinadaily.com* 9. 5. 2012 (online). Dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/china/2012-05/09/content_15242166.htm (20. 4. 2013)

Zelinka, Petr. 2008. „Kritika teorie regionálních bezpečnostních komplexů z hlediska přístupu síťových aktérů“ *Mezinárodní vztahy* 43 (4): 52-74.

Zetocha, Karel: 2008. „Strategie a strategická studia“ Pp. 31–39 in Galatík, Vlastimil – Antonín Krásný, Karel Zetocha (eds.) *Vojenská strategie*. Brno: Ústav strategických studií.

Žižka, Jan. 2011. „Dějiny pokračují. V Asii a Tichomoří“ *natoaktual.cz* 21. 11. 2011 (online). Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/dejiny-pokracuji-v-asii-a-tichomori-d6c-na_analyzy.aspx?c=A111121_092353_na_analyzy_m02 (19. 4. 2013)

Abstrakt

Téma bakalářské práce Bezpečnostní hrozba Jihočínského moře pro potenciální konflikt s Čínou se zabývá spory o vymezení námořních hranic překrývajících se Exkluzivních ekonomických zón mezi interními státy v Jihočínském moři s vnějšími vlivy externích států. Mezi tyto interní zainteresované státy v oblasti patří Brunej, Vietnam, Filipíny, Malajsie, Taiwan, Čínská lidová republika s výjimkou Indonésie, která si neklade žádné územní nároky. Nejvýznamnější zahrnutí externí státní aktéři jsou Japonsko a USA. Práce si klade za cíl odpovědět na otázku, zda může vést zvýšená militarizace a eskalace napětí územních sporů v regionu k válečnému střetu mezi Čínou a USA, kdy čínská asertivní politika a zvyšující se vojenská síla ohrožuje mírovou stabilitu v oblasti Jihočínského moře, kde je čínská asertivní politika v rozporu s její oficiální zahraniční a bezpečnostní politickou koncepcí. Cíle této bakalářské práce se snaží objasnit komparativní analýza. Tato analýza je postavena na základě realistických teorií mezinárodních vztahů realismu a neorealismu, energetické bezpečnosti, teorie vztahu čínsko-amerických vztahů, strategie a strategických studií, nového rozšiřujícího proudu bezpečnostní teorie a teorie regionálních bezpečnostních komplexů. Komparativní analýza nejdříve komparuje územní požadavky, vzájemné vztahy, zahraniční a bezpečnostní koncepce, interních a externích aktérů s jejich reálnou vojenskou a ekonomickou silou s regionálním vlivem během současné vlády jejich politických elit. Druhá komparace srovnává čínskou zahraničně politickou a bezpečnostní doktrínu s její reálnou politikou. Bakalářská práce na základě komparativní analýzy došla k závěru, že během vlády současných politických reprezentantů a elit v Číně a USA nehrozí hrozba vzájemného válečného konfliktu v oblasti Jihočínského moře, kde i přes nesoulad asertivní čínské politiky v Jihočínském moři s její oficiální zahraničně bezpečnostní politickou koncepcí není reálná hrozba čínské expanze k vypuknutí rozsáhlého regionálního válečného konfliktu.

Abstract

The topic of the bachelor's thesis The Security threat South China Sea for a potential conflict with China deals with disputes about the demarcation of maritime borders overlapping Exclusive economic zones between internal states in the South China Sea with external influences of external states. Among these internal states involved in the area are included Brunei, Vietnam, Philippines, Malaysia, Taiwan, People's Republic of China with the exception of Indonesia, which does not place any territorial claims. The most important including external state actors are Japan and the USA. The work aims to answer the question, whether increased militarization and escalation of territorial disputes in the region can be cause to the war conflict between China and the U.S. when China's assertive policy and rising military power threatens peace stability in the South China Sea, where China's assertive policy contrary with own official foreign and security policy concepts. The objectives of this bachelor's thesis seeks to explain by the comparative analysis. This analysis is based on the realist theory of international relations realism and neo-realism, energy security, the theory of the relationship Sino-US relations, strategy and strategic studies, the new dilative security theory and the theory of regional security complexes. Comparative analysis at first compares territorial claims, relations, foreign and security policy, internal and external actors with their real military and economic power with regional influence during the current government of their political elites. The second comparison compares China's foreign policy and security doctrine with its real policy. Bachelor thesis on the basis of comparative analysis concluded, that during the government of the current political representatives and elites in China and the USA, there is no threat of mutual conflict in the South China Sea, where despite the mismatch assertive Chinese policy in the South China Sea with its official foreign security policy concept is not real threat of Chinese expansion to the outbreak of large-scale regional war.

